

T. Igor Csaba

Bűvópatak

T. Igor Csaba

BÚVÓPATAK

TARTALOM

Első rész A kiscigány

Előszó: Egy népmese
Kova rádió, kova elem
A kiscigány terjeszkedni kezd
Egy már ismert történet más szempontból nézve
A kiscigány második támadása

Második rész Bűvópata

Rend lesz! Újfajta rend
Interludium: Megszállás
Második interludium: A megváltás problematikája
Rövid életek
Az új tanár
Agács tanár úr múltja
Marie de Champagne - Az Agács Tibortól kapott könyv egyik melléklete
A Hegyköz. Események
Hegyköz. Események II.
Sanyi atya megbetegszik
A könyv és a következménye
Látogatások
Továbbképzés. Beáta felnőtté válik
A kép
Minek örül az ÚR?

Első rész
A kigömböc

Előszó Egy népmese

Volt egyszer egy gazdaember. Nem volt sem különösen gazdag, sem különösen szegény. Egy falu szélén éledgett kis családjával, a birtokán dolgozott a többiekkel együtt. Az a birtok sem volt sem különösen kicsi, sem különösen nagy. Meg lehetett belőle élni.

Történt egyszer, hogy egy tavasszal, vagy nyár elején, én már nem tudom, hogy pontosan milyen hónapban volt, de annyi biztos, hogy a télen levágott disznóból már nem maradt sem kolbász, sem szalonna. Csak egy kis gömböc himbálózott még azon a gerendán, amelyre a füstölt húsféléket aggatták.

Vasárnap reggel volt, s azt mondta a gazda a kiscselédnek, aki náluk szolgált éppen:

– Eredj csak lányom a padlásra, s hozd le azt a kis gömböcöt, hadd tiszteljük meg vele az Úr vasárnapját.

Fel is ment a leány, s amikor már vágta volna le a gömböcöt, az egyszerre csak megszólalt:

– Na, jó, hogy jöttél te leány, úgyis éhes vagyok, most megeszlek! – azzal kitátotta a széles száját, s megette a leányt.

Látja ám a gazda, hogy a leánya túl sokat időzik a padláson. „Ejsze, megkóstolja a gömböcöt! Nem baj, de most már lejöhetne!”

És felküldte a nagylányát, hogy hívja le a cselédet, mert már biztosan eleget evett abból a gömböcből.

De a nagylány sem járt különbül, mint a kiscseléd. Azután a gazda fia, felesége és maga a gazda is.

A gömböc jól meghízott a sok ember elnyelésétől, s el is szakadt a madzag, amelyre aggatva volt. Legurult a lépcsőn, ki az udvarra. Ott talált egy bérest, azt is felfalta.

Azzal ki az utcára, ott meg éppen jöttek ki az emberek a templomból, mert már eltelt az idő. A kiscseléd a templomozó népet is felfalta. Most már jó nagyra volt dagadva, alig bírt gurulni.

Hát egyszer csak jött szembe egy század katona. Gyakorlatozni voltak a mezőn, s hazafelé tartottak a kaszárnyába. De a kiscseléd őket is felfalta, őrmesterekkel s kapitánnyal együtt.

Gurult tovább az erdő felé. Ott makkolt egy konda disznó. No, azokat meg éppenséggel nagy örömmel falta fel.

A kiskanász következett, őt is felfalta.

Igen ám, de amikor a kiskanász már bent volt, elővette a bicskáját és kivágta belülről a dagadt kiscselédet. Abból meg láss csudát! Egymás után kijöttek:

a kiscseléd,

a nagylány,

a gazda fia,

a feleség,

a béres,

a gazda,

a templomozók,

a katonák az őrmesterekkel meg a kapitánnyal,

a disznókonda

és végül maga a kiskanász is.

Kova rádió, kova elem

A fiatalasszony először ellenkezett, aztán visítani kezdett, aztán toporzékolt, majd megint visítózott, míg végül sírásban oldódott fel az ellenkezése.

Pál csak ült az asztal mellett és nézte. Túl fáradt volt ahhoz, hogy érdemben vitatkozni kezdjen. Tudta, hogy neki van igaza, illetve úgy tudta, hogy neki van. De ezúttal a szép fiatalasszony nagyon megmakacsolta magát. Hogy nem és nem, ő nem érti és nem is akarja érteni, hogy miért van szükség arra az utazásra, mikor így is jól megvannak együtt, lám Lacika már hét éves, ősszel iskolába megy, minden úgy történik, ahogy tisztességes családoknál történni szokott.

Pál tehát hagyta, hadd beszélje ki magát a felesége. Úgyis belátja előbb-utóbb, hogy nem élhetnek egész életükben egy szoba-konyhás lakásban. Már pedig ebből ki nem kecmeregnek, amíg élnek, ha itt maradnak.

A férfi huszonkilenc éves volt és villanyszerelő. Tehetséges ember, a tudása magasan több volt, mint amilyen jellegű munkákkal megbízták.

Ezerkilencszázkilencet írtak akkor a naptárak. Igazi villanyvilágítás csak a nagyvárosokban volt, de ott sem mindenhol. Ezért Pál telefonszerelést is vállalt, azt is ügyesen megoldotta. Igen ám, de mit ér vele, ha senkit nem ismer azok közül, akik igazi, nagy megrendelők lettek volna. Azok bizony másokkal dolgoztattak.

Ilona huszonhét éves volt. Kispolgári család lánya, de igazából kistisztviselő környezetből. Mindketten felfelé törekedtek volna, mint a krumplicsúra a pincében, s annak megfelelően soványak is voltak, fehérek és vékonyak. A nő még szép is volt.

A kisfiúk, Lacika kedves, rendes, jól nevelt fiúcska. Okos is, értelmes.

És akkor most itt az a hajójegy.

– Persze, mert ezt is az a tökéletlen nagybátyád küldte! Inkább pénzt küldött volna!

– Arrafelé nem szokás! Arrafelé azt tartják, hogy az ember éljen meg a munkájából! Abban segítik! Költekezésben nem.

Az „arrafelé” Amerikában volt, ahol akkoriban pezsgett az élet. A nagybácsi is olyan forgoló-dós, intézgetős ember volt. Nem igazán gazdag, de ők valóban csak szerettek volna olyanok lenni, mint Gábor bácsi. Illetve... „Gébriel”. Mert azon a vidéken így ejtették azt a nevet.

– Ha nem szokás, akkor legalább minket békén hagyhatott volna! – vágott vissza Ica. Asszonyi logika szerint mindenképpen igaza is volt. – És mihez kezdenél te ott?

A férfi nagy szemeket meresztett erre az értelmetlen kérdésre.

– Hogyhogy mihez? Hát beállnék valahova dolgozni! Ahová éppen felvesznek! Ott nem kell ám messzelátóval keresni azokat a házakat, ahol villanyvilágítás van!

Így tartottak még a házastársi viták több-kevesebb vehemenciával valami három hétig. Minden érv előkerült.

– Meg aztán félek is!

– Te? Félsz? Ezt még nem hallottam.

– Mert eddig nem mondtam. Nem magamért félek! Mindnyájunkért! Értetek is. Mert érzem, hogy valami nem jó közeledik.

– Mióta érzed?

– Tavaly óta! A boszniai annexió óta! Nagyon nem szeretem én azt, ami ott készül!

Ilyen, s ehhez hasonló érvek kerültek elő a vita során, de a vége mégis csak az lett, hogy eladtak minden eladhatót és felkészültek arra az átkozott útra. Mert a hajó indulásának ki volt tűzve az ideje, s menni kellett, ha nem akarták veszni hagyni azt a hajójegyet.

Volt sírás a búcsúzásnál, voltak szerencsekívánságok a két család részéről, ugyan igaz, hogy a Kovács család részéről csak a Pál egyik unokatestvére ért rá, gazdaemberek voltak, drága volt a munkaidő. A Kotlácsik család részéről aztán annál inkább kipótolták a Kovácsék hiányát. Ott több volt a nő, sírtak is eleget, meg zsebkendőket lengettek a kipőfögő gőzös után. Mert azt a bizonyos tengert csak vonattal lehetett elérni.

Hanem a hajó szép volt. Legalább ennyi! Úgy állt a Fiumei kikötőben, olyan büszkén, hogy még Icának is elmúlt a sírhatnékja. Pedig nem volt igazán nagy hajó! Hírlett, hogy az angolok annál sokkal nagyobbakat építenek.

Na, építsenek, nekünk ez is jó lesz!

A hajókürt is megszólalt búgó hangon, jelezve, hogy eltávolodnak a parttól. Kovácséknak nem volt kitől búcsúzni, nem volt ki sírva lengessen zsebkendőket utánuk. Csak Ica morzsolta szét egy pár könnyet a szeme sarkában. De azt sem sokáig, mert Lacika azonnal elemében érezte magát. Kellott hát valaki, aki állandóan mellette legyen. És fékezze.

A kapitány is felállt a hídra és egy szócsövön át elmondta a tudnivalókat az utasoknak. Olasz volt a hajó, olasz a kapitány és a legtöbb utas is. Így hát olaszul mondta el az utasoknak szóló tudnivalókat. Azután pedig angolul is. Magyar utas kevés volt.

Pál tudott angolul, nem sokat, nagyjából annyit, amennyi a villamosság-tani ismereteinek gyarapításához szükséges volt, de a recsegő szócsövön elmondott szöveg már túl volt az ő angol tudásán.

De mint egy égi csoda kísérő angyala, megszólalt mellettük egy hang. Kellemes férfihang volt. Odanéztek. Náluk valamivel idősebb, úriembernek kinéző utastársuk volt a hang tulajdonosa. Le is fordította azonnal a kapitány szövegét magyarra. Maga a kapitány időközben el is tűnt a hídról, alighanem sok dolga lehetett az indulással kapcsolatban.

– Ezek szerint három hétig ez a hajó lesz az otthonunk – szólalt meg Ica a lefordított szöveg elhangzása után.

– Igen. Három hét, vagy több – jött a válasz, majd folytatódott: – mint látják is, ez egy segéd-motoros hajó. Vitorlák is vannak, de mivel végig nyugati szelet jeleznek, alighanem legnagyobb részt motorral fogunk menni. Meg aztán vihar is lehetséges, az is hátrálthat. Legalábbis ezt mondta a kapitány.

Az útitárs szimpatikus volt, később be is mutatkozott, hogy ő Vadász Dániel, szintén munkát keresni megy Amerikába.

– De nem éppen akármilyen munkát! – tette hozzá, majd folytatta: – És önöknek is azt ajánlom, hogy válogassanak, ha van lehetőségük!

Lehetőség éppen van, felelték, s elmondták, hogy Pál nagybácsija Clevelandben él, nála meghúzódhatnak akár hetekig is, munkát keresve.

– Lám, akkor jobban állnak, mint én. Mert nekem se rokonom, se ismerősöm arrafelé. És lám, mégsem érzem bűnnek a fejemet! Eszem van, jó szakmám van, majd csak lesz valahogy!

Válaszul elmondták, hogy milyen szakmája van Pálnak és mellette még mihez ért.

– No lám! De hisz az egy aranybánya! És azt mondja, hogy a rádióhoz is ért?

- Igen. Igyekszem megszerezni a legújabb tudást.
- És készített is már rádiót, vagy csak elméletben?...
- A mi rádiókat ő szerelte össze – válaszolt Ica a szerénykedő férje helyett.
- Ó! Ez indulásnak kiváló! Hisz ez a jövő! Különb... lesz még alkalmunk minderről beszélni az elkövetkező három hét alatt! Az önök gondjáról, meg az enyémről is.

Ezzel Vadász úr elbúcsúzott, mondván, hogy nem akar a terhükre lenni.

A hajó, nem lévén túl nagy hajó, békésen ringatózott az óceán vizén, ahogy az előre meg volt mondva, nyugati szélirány esetére. Kovácsék, amikor épp nem volt egyéb dolguk, és nem nagyon volt, hiszen utasok voltak, jó helyre szólt a jegyük is, amelyet Gébriel rokon biztosított nekik, nem volt szükség semmiféle ellenszolgáltatást adni érte, mint egyik-másik utastársuknak, aki nem volt olyan szerencsés, mondom tehát, hogy az étkezéseken és a családi foglalkozáson kívül semmi egyéb dolguk nem volt, általában tehát a fedélzet korlátjának támaszkodva élvezték az utazást.

Ebben a tevékenységükben egy idő után néha Vadász Dániel úr is társult hozzájuk. A harmadik napon és azután. Semmit sem szólva arról, hogy mi dolga volt az első két nap folyamán. Nem is kérdezték, nem akartak udvariatlanok lenni. Lehet, hogy ő is valami plusz ellenszolgáltatást kényszerült adni, hogy jobb helyre szóljon a jegye, bár ezt nem valószínűsítette egyikük sem, hiszen jóvágású, elegáns úrról volt szó. Igaz, lehetett az ok tengeribetegség is, amiről esetleg szégyellt beszélni idegeneknek.

Egy másik dolog is volt Vadász úrral kapcsolatban, ami nyugtalanította őket. Valami állandó szomorúság látszott az arcán. Néha kevésbé volt észrevehető, főleg olyankor, amikor több időt töltött velük a korlátnak dőlve, beszélgetve. De máskor sokkal hangsúlyosabbá vált az a szomorú vonás, szinte haragossá, mintha az egész világra haragudna. Szinte várható volt, hogy egyszer csak kitör és vagy káromkodik, vagy – bár ez akkoriban egy férfitől bizony szégyennek számított – elsírja magát.

Igen, nyugtalanította őket ez a vonás, mert egy idő után mintha barátjuknak érezték volna az útítársukat. Istenem! Olyan könnyű barátságba keveredni néha először látott idegennel is, ha az ember hetekig összezártan él!

Ám ilyen intim dolgokról nem beszélgethettek, mert az akkori társadalom illemkódexe ezt tiltotta. Amelyet átlépni ugyan lehetett éppenséggel, de ez általában azt is jelentette, hogy a barátságuk szorosabbra fűződött volna. És ki tudja, miféle ember ez a Vadász? Érdemes lesz-e az Újvilágban is folytatni a barátságot? Amire egyébként nem sok idő múlva választ is kaptak.

– Könyvelő vagyok. Mérlegképes – mondta úgy a negyedik napon. Ugyanakkor ő is érdeklődött arról, hogy mihez akarnak kezdeni majd, ha megérkeznek? Amire nem tudtak mást válaszolni akkor sem, mint amit az első napon elmondtak. És elmondták most már azt is, hogy pontosan hová is tartanak. Melyik városba.

– Jó! Akkor én is odamegyek majd – válaszolt Dániel úr gyorsan, mint aki már eldöntötte magában, hogy ha lehet, velük marad. De még hozzátette: – Ne féljenek, nem maradok a nyakukon!

– Nem félünk – nevetett Ica –, de dönteni nem tudunk a lakásról, mert nem tőlünk függ, hanem Gébriel bácsitól.

– Ó! Ilyesmire nem is gondoltam. Hanem... az elmúlt idő folyamán gondolkoztam az önök lehetőségein is, sőt, ha nem veszik tolakodásnak, egy kicsit megpróbáltam puhatolózni is.

– Hogyan?

– Nos, hát eleinte a kapitánynál. Természetesen. Azután pedig, de ezt már tényleg ne vegyék tolakodásnak egy magányos embertől, elküldtem néhány táviratot is. A nagyvárosokba. De akármelyik percben vissza lehet mondani – védekezett gyorsan a ki sem mondott neheztelés ellen.

Kovácsék... néztek egymásra. Vadász úr meg folytatta:

– Az a helyzet, hogy ön ért valamihez, aminek pillanatnyilag talán a legnagyobb jövője van. Én pedig értek valamihez, amire viszont önöknek van – valószínűleg – a legnagyobb szükségük.

– Mi lenne az? – kérdezték mindketten egyszerre.

– Természetesen a pénz! Az induló tőke ahhoz, hogy valamit kezdjenek. Na, ezt tudom én megszerezni!

– Hogyan?

– Természetesen kölcsönből. Amit aztán szintén természetesen, vissza kell majd adni. A munkájuk nyomán keletkezett nyereségből. Ha tehát nem rettennek vissza már a gondolatától is, akkor akár társulhatnak. De gondolkozzanak majd rajta, van idő!

Talán öt napba telt és készen is volt a megegyezés. De előbb mindenképpen meg kellett előznie azt egy kínos beszélgetés. A beszélgetés mindkét oldalnak kínos volt, de nem lehetett megkerülni.

Icának szűrt szemet leginkább az az állandó szomorú vonás, amely Vadász úr mindennapjait uralta, mint mondtam, hol jobban, hol kevésbé. Nő volt, érzékenyebb mint a férfiak, hát ő tette szavá. Egy olyan korlátnak támaszkodós, derült késő délutánon a választ is megkapta. Akkor már tegeződött a három ember, Dániel is így mondta el az életét meghatározó történetét.

– Tudnotok kel tehát, hogy én izraelita vallásban születtem. És nagyjából tízéves koromig jól meg is voltam benne. A gyermek az gyermek, ha beleszületik valamibe, akkor azt veszi természetesnek, minden velejáró jóval és rosszal együtt. Nyírbátorban éltünk akkoriban, a szüleim jól szituált emberek lévén. Apám orvos volt, anyám szokás szerint a családdal törődött. Nem volt nehéz, egyedüli gyermek voltam. No, tíz éves lehettem akkor, amikor az a bizonyos esemény megtörtént, de én csak nagyjából egy év elmúltával szereztem tudomást róla. Tudomást? Mellbevágott, letaglózott, nem is annyira maga a történet, mert mi tudtam én akkor? Semmit. De az, ahogyan az emberek, a társadalom reagált rá! Szörnyű volt!

Az egész onnét indult, hogy nem is olyan messze tőlünk, egy faluban, eltűnt egy kislány. Olyan tizenhárom, tizennégy éves lehetett. Eltűnt? Máskor is volt már ilyen, lányok elmentek úri házakhoz szolgálni, vagy egyszerűen csak kalandvágók voltak. Néha egyik-másikuk meg is halt idegenben. Hanem a falubeliek, általában földművesek, elmaradott, sőt elszigetelt emberek, valami egészen szokatlan módon kezdtek el reagálni rá. Volt arra okuk? Nem volt? Sajnos, most már soha senki nem fogja megtudni. Az ok az volt, legalábbis az én mai eszem szerint, hogy néhány nappal az eset előtt, április elsején történt, bolondok napja, lám, egy kisebb gyülekezés volt a faluban. Néhány sakter jött vendégségbe, megválasztatni közülük azt, aki attól fogva a faluban ezt a hivatást végezni fogja. Nosza, a nép azonnal rájuk kezdett gyanakodni. Hogy hát ők voltak azok, akik elrekkentették azt a kislányt. Volt-e feljelentés, nem-e, azóta sem tudom, már azért sem, mert rajtatok kívül erről még senkinek nem beszéltem és nem is fogok. Most is csak annyit mondok el, amennyi feltétlenül szükséges ahhoz, hogy megértsétek.

– Ha nem akard, inkább ne mondd el – szólt közbe Pál.

– Nem! Azt akarom, hogy tudjátok! Még ha nekem személy szerint nyomasztó is.

„Tehát, amikor annak valamennyire híre ment, már a hatalomnak is lépnie kellett. Ha nem egyéb, a nép nyugalma érdekében is. De mivel az eset első látásra egyszerűnek nézett ki, egy fiatal vizsgálóbíró-t küldtek ki. Talán jegyző volt a nyíregyházi törvényszéken. Hát nem gondolták volna, hogy darázs-fészekbe nyúlnak.

Mert először is, az a fiatal bíró rendkívül lelkiismeretes volt. Talán túlságosan is, lehet, hogy bizonyítani akart. Mindent kivizsgált, kezdve azzal, amit a falubeliek állítottak, egészen addig, amit viszont a sakterek állítottak, hogy vajon nem éppen a leányka nagynénje volt az, aki az életére tört? Ez okból ki is merték a nagynéni kútját. Persze... hiába. Na, ha ott nincs, ássuk fel a zsinagóga földjét! Mert volt egy kis zsinagóga a faluban, eredetileg földes volt a padlója. Csakhogy éppen a gyűlés tiszteletére cementet is öntöttek arra a földre. Na, nem sokat, olyan falusi mennyiséget. De már annak a feltörésére nem került sor. Miért? Mert hatalmi szóval leállították a vizsgálatot. Mondták akkoriban, hogy azért, mert az a fiatal bíró ellenséges volt velünk szemben. Meg hogy az antiszemita párt tagja lett volna. Csakhogy az évekkel később történt meg. És ki tudja, ha engem zaklattak volna annyit, mint azt a bírót, nem valami hasonló lépést tettem volna meg én is? De ezt csak ma gondolom így, akkor nem is tudtam semmiről.”

Dániel úr ide érve a történetben, már olyan erősen izzadt, hogy féltő volt, talán szívrohamot kap. Le is akarták állítani, de ő ragaszkodott, hogy végigmondja. Csak lerövidítette az elbeszélését.

„Bocsássatok meg, de talán jobb, ha nem mondom el mindent, főleg a csúnya, visszataszító eseményeket nem. Mert volt olyan is elég. Hangulatkeltés, egy holttest leúsztatása a Tiszán tutajjal, hogy az lett volna a kislány holtteste, amit persze azonnal kiderítettek, hogy egy három faluval feljebb élt harminc év körüli prostituálnak volt a teste – az is, ki tudja, mitől halt meg éppen akkor, szóval sötét ügy – és az egész azzal végződött, hogy azt a bírót levették az ügyről. No, ő ugyan megszabadult a nyomástól egyelőre, de maga az esemény, legalábbis a nép véleménye arról, tovább gyűrűzött. Talán jobb lett volna hagyni az igazság kiderítését, akármi is lett volna az eredmény! Mert így csak azt érték el, hogy az egész nép minket gyűlölt. Irántunk lett bizalmatlan. Ezt akkor nem tudtam, de azt éreztem, hogy apámnak fogytak a páciensei, a házukba meg beköltözött egy szó, amely azelőtt nem létezett. Az a szó, hogy „nincs”. De a rá következő évben már én magam is tapasztaltam az egésznek valamely következményeit. Mert az iskolában az osztálytársaim elhúzódtak tőlem, pedig semmit nem vétettem nekik, azelőtt jóban voltunk. És elég volt, ha csak az egyik gyengébb tanuló elkiáltotta szünetben, hogy „Tiszaeszlár!”, azonnal mindenki rajtam röhögött. Ember legyen, aki ezt sokáig kibírja! Én nem bírtam sokáig. A téli szünetben odaálltam az én jó apám elé és két kérésemet mondtam el neki. Az első az, hogy meg szeretnék keresztelkedni, erről tudtam, hogy a tehernek legalább egy részét leveszi rólam, a másik pedig az, hogy szeretnék azontúl a városban más iskolába járni. Apám, áldassék a neve, mindkettőre szeretettel válaszolt. És igen, így lettem én kálvinista református. Ma sem tudom, és soha nem fogom tudni, hogy helyesen tettem-e? Az iskola többi részét Nyíregyházán, a református iskolában jártam ki. A szüleim még megérték az érettségimet, örültek is neki, de aztán gyors egymásutánban mindketten meghaltak. Nem tudom, mi végzett velük. Azt hiszem, a szomorúság. De az egyetemet már saját erőmből végeztem el. Csak egy öreg professzor bácsi, geológiát tanított egyébként, segített néha, de ő mindenkinek segített, ilyen volt ő. Amikor pedig meghalt, az özvegye vette át a pótanya szerepét mellettem.”

– Hát ez az én nagyon rövid történetem.

Mindhárman hallgattak egy verset. Aztán Ica odahajolt és egy cuppanós csókot nyomott a Dániel arcára. Pál pedig férfiasan kezét nyújtott. Majd kis idő múlva a másik kezét is rátette az új barátja kezére és úgy fogta, két kézzel.

Vadász úr ugyan még elmorfondírozott este magányában azon, hogy vajon ő gyáva volt annak idején tizenegy éves korában? Elvtelen? De már sikerült megvigasztalnia magát a gondolattal, hogy az élet minden elvnel többet ér. Tönkretett, szétvert életű ember soha semmi elv mellett nem tud és nem fog kiállni.

És a következő nagyjából öt nap alatt amúgy is volt dolguk elég. Mert formába kellett önteniük az egyetértésüknek megfelelően körvonalazódó, jövőbeli vállalatukat. Akár beválik majd, akár nem. De miért is ne válna be? Mosolygott magában. Igen. Már mosolyogni is tudott.

Ettől kezdve azonban Pál ritkán volt látható a fedélzeten. Rendszerint bent üldögélt a kabinjukban, rajzolt, számolt és a könyveit, rajzait nézegette. Ohmokról, voltokról, milliamperekről készített számsorokat.

– Igazából mivel foglalkozol most? – kérdezte a felesége, amikor már végleg nem bírta tovább a szótlanságot. Ő ugyanis még fel-felment a fedélzetre sétálgatni, mint eddig is, de ott leginkább csak Dániellel találkozhatott. Vele sem mindig.

– Szerelési rajzokat készítek. Ha már így adódott, hogy rádiókkal fogok foglalkozni, akkor legalább a legjobbat adjam abból, ami a fejemben van!

– Na, ott biztosan gyárak vannak erre a célra!

– Nem hiszem, hogy Clevelandben is. És ha mégis, hát éppen azért dolgozom most, hogy kitaláljak valami olyat, amijük nekik nincs, vagy nem gondoltak rá.

– És én addig mit csináljak?

– Menj fel, szívem, a fedélzetre, nézd a vizet, a hajót, süttess magad a nappal! Ki tudja, mikor lesz erre alkalmad ismét?

– De egyedül?

– Miért? Dani nem akar felmenni?

– Nem mindig! Néha igen, máskor meg csak ül bent ő is a kabinjában, mint valami bagoly és nem mozdul.

– Hát akkor menj utána és ráncigáld ki belőle!

Így történt, hogy attól fogva Ica megint szívesen ment a fedélzetre sütkérezni. Dániel pedig lovagiasan elkísérte.

Aztán napra pontosan kikötött a hajó New-York városánál.

– El fogunk tévedni – jegyezte meg az asszony a hatalmas várost látva.

De nem tévedtek el. Kézzel-lábbal, s a Dániel segítségével elmagyarázták, hogy az állomásra akarnak menni és az ottani emberek úgy látszik, szokva voltak már az ilyen kalimpálásokhoz, mert meglehetősen hamar elértek a vasúthoz.

– Az esti vonatra érvényesítettem a jegyeiteket – mondta az útitársuk – és magamnak is arra vettem egyet.

Dániel, úgy látszik, sosem jött zavarba, ha pénzről volt szó. A házaspár örült, hogy ilyen talpraesett a barátjuk. Aki még azt is hozzátette, hogy:

– Így reggel fogunk megérkezni. Ha bírjátok az ilyesmit, a vonaton fogunk tudni aludni. Persze... nem egy baldachinos ágy, de ezzel szolgálhatok.

Gébriel bácsinak is tetszett a Dániel pénzdolgokban való ügyessége. Azt mondta, hogy arra felé megszokott dolog kölcsönből indítani egy vállalkozást. Ha van hozzá szaktudás, akkor rendszerint be is válik. Rádiókészülékeket pedig általában New-Yorkból szoktak hozatni a gazdag emberek maguknak. Mert akkor helyben még nem volt ilyesmit előállító üzem.

És valóban! A kis üzemecske, amely kezdetben csak magát Kovács Pált jelentette, év végére már négy munkással dolgozott. És amikor Pál kivitelezte titkos nagy tervét, a galvánelem gyártását is, a munkások száma megkétszereződött.

KOVA RÁDIÓ, KOVA ELEM¹

Ez volt a reklámjuk. Amely természetesen a Kovács és a Vadász nevet jelentette. És mindenképpen felfelé kezdett ívelni a csillaguk. Lacika magyar iskolába járt – Clevelandben már akkor is sok magyar élt, s ez később még hangsúlyosabb lett – és kilenc hónap múlva személyi állományban is bővült a család, mert megszületett Ibolya, a Laci kistestvére. Kicsit hamarabb mint gondolták, kicsit kis súllyal, de kislányoknál ez sokszor megtörténik. Majd csak megnő így is, ha elérkezik az ideje!

* * *

Elmúlt néhány év.

A három ember, egy nő és két férfi, az asztalt körülülve, láthatólag gondban volt. Nagyokat hallgattak, és amikor az egyik vagy másik beszélt, figyelmesen hallgatták, utána pedig jól meggondolták, hogy mit is szóljanak hozzá.

– Nos, én mindenesetre úgy látom, hogy ebből a gyárból többet kihozni már nemigen lehet – mondta Dániel. Mert természetesen ők voltak a beszélgetők. A Kovács házaspár és Vadász. És valóban nem kis dologról kellett határozniuk. Arról, hogy hogyan tovább. Dániel folytatta: – A piac majdnem telítődött, a nagyvárosokban, New-York, Chicago, az üzemek ontják a készülékeket, olyanok azok, amilyenek, de sok van és olcsó. Vagy egy nagy beruházást kellene elindítani, vagy pedig... így még el lehet vegetálni egy darabig, viszont aztán be kell zárni. Mert van egy szabály az üzleti világban: aki nem fejlődik, az visszafejlődik. Nem jó szabály, de ez a fejlődés motorja. Hát akkor most már döntsünk! Beruházás vagy vegetálás?

A másik kettő egy darabig gondolkozott, majd Ica megszólalt:

– És ha máshol indítanánk egy fióküzemet? Ahol nincs ekkora konkurencia?

– Hol?

– Európában! – röppent ki a Pál szájából, mintha már rég készülődött volna kimondani. Még hozzátette: – Van annyi pénzünk, hogy elindítsunk valamit, még jóval nagyobb, modernebbet, mint ahogy itt hozzáfogtunk. És hát... kölcsönt ott is adnak a bankok.

A gazdasági igazgató, mert ez volt Dánielnek a hivatalos munkaköre, gondolkozott egy kicsit, majd:

– És Európában hol?

– Otthon. Magyarországon – jött azonnal a válasz.

– Hmmmm... De ugye tudjátok, hogy ott most háború van.

¹ Az a reklám kis kerek, tenyérszerű alumínium táblácskákra volt szépen zölddel felfestve. Gyermekkoromban még én magam is láttam néhányat belőlük. Pedig hol volt már akkor az a gyár...

– Csak volt! Vége van.

Vadász úr még mindig ingatta a fejét.

– Hát nem tudom. Elég bizonytalan. A legutolsó hír, amit hallottam, az volt, hogy ott most valami kommunizmus-féle van.

– Rádióra nekik is szükségük van...

Dániel megadta magát.

– Nem bánom. Ki lehetne küldeni valakit! Körülnézni. Te nem lehetsz – nézett Pálra –, nélküled itt minden a feje tetejére állna. Hogy úgy mondjam, pótolhatatlan vagy. Senki nem ért úgy a gyártáshoz mint te! Szóval ki menjen?

Pál azonnal kész volt a válasszal. Úgy látszik, rég megvolt már a gondolat benne.

– Laci! A rádióról mindent tud, még tán többet is, mint én. Vagy legalábbis modernebb. És fiatal, jó szeme van. Azonkívül is itt az ideje, hogy lássa a világot, hogy milyen.

– Csak az üzleti életről nem sokat tud! – vetette ellen Dániel.

– Igen – sóhajtott Pál –, kellene még mellé valaki. De ki?

– És ha én mennék veled?

– Ejha! Talán csak nem mennél te is?

– Persze, hogy igen! Ha ti ketten el tudnátok intézni itt a dolgokat. Mondjuk, Ica a könyvelést vihetné vagy két-három hónapig. Addig elválnak. Tartalékunk van elég!

Ezzel el is volt határozva a dolog. Persze egyelőre inkább csak elvben.

Még megbeszéltek néhány olyan dolgot, amely akkor és ott aktuálisnak látszott, majd neki-kezdték, hogy megszervezzék az utazást, amely az európai terjeszkedést előkészíteni volt hivatott.

Tavasza volt ekkor, ezerkilencszáztizenkilenc április elseje.

A Kova gyár akkor már nagyjából tíz éve működött mind jobb és jobb eredményeket elérve és mindnyájuk meglegedésére. Ám akkor, abban az évben, be kellett lássák, hogy ha nem akarnak lemaradni a mindenünnen előbukkanó konkurencia mögött, akkor lépniük kell. Valamit.

Hát ezt találták ki. És valóban ez tűnt a legkevésbé traumásnak. Európa, s benne Magyarország mindegyiküknek elhagyott hazája volt, kinek-kinek más okból volt kényszerű, de mindőjüknek egyformán fájt.

Most tehát szervezték.

És ment is volna minden a maga rendjén, ha nagyjából két hét után a tíz éves Ibi ki nem jelenti, hogy ő is menni akar.

– De hát, hogy gondold? – vetették ellen.

– Laci is meeeeegy! – csikorogta könnyezve.

– Az más! – próbálta nyugtatgatni az apja. – Laci felnőtt férfi, tud vigyázni magára, és nem szórakozni megy, hanem keményen dolgozni! Ki fog rád vigyázni?

– Majd Dani bácsi vigyáz rám! Biztos, hogy szívesen teszi, mert nagyon szeret!

Ez igaz volt. Dániel valóban körüludvarolta a gyermeket.

– Csakhogy Dani bácsi is dolgozni fog! Nem lehet melletted állandóan!

De Ibivel nem lehetett bírni. Így ment ez hetekig és közben múlt a drága idő. Mindenki ideges volt. Most már nem csak a jövő idegesítette őket, hanem a kislány is. Végül beadták a derekukat.

– Nekem nincs kifogásom – jelentette ki Dániel –, legalább nem leszek egyedül. Laci úgyis más városban lesz, mert neki a terepet kell kipuhatolni, s az embereket, leendő és reménybeli munkásokat megtalálni. Nekem viszont a pénzügyek intézésével leginkább várakozni kell majd. Bankok, pénzemberek válaszaira.

Így aztán július tizedike körül oda jutottak, hogy nem baj, menjen Ibolya is! A házaspár szívgotta ugyan a fogát, de nem volt mit tenni. Vagy marad a kislány, s akkor naponta hisztizik majd nekik, vagy megy, s akkor legalább normálisan tudnak dolgozni.

– És Ibi is elégedett lesz – tette hozzá Laci, amikor értesült a kupaktanács eredményéről. – De ez nem azt jelenti, hogy végig én foglak pesztrálni!

Ezt már a hűgához fordulva mondta. De különben is ez a veszély nem fenyegette.

– Nehogy már azt hidd, hogy én majd veled fogok ülni Debrecenben! – húzta fel az orrát Ibolya. – Majd megyek én inkább Dani bácsival elegáns helyekre!

Rövid búcsúzás a vonathoz. Azért még Ica külön is odament Dánielhez:

– Aztán vigyázz a kislányunkra, Dániel!

Pál pedig mosolygott. Hogy minek ezt még külön is elmondani, holott már megegyeztek Dániellel, és különben is eddig mindig megbízhatónak mutatkozott.

Dániel nem mosolygott. Ő tudta, hogy kiknek a „kislányunk”-járól van szó. És dehogyis lazított volna akár csak egy pillanatra is azon a vigyázáson.

A vonat pedig kipöfögött.

A kiscigányok terjeszkedni kezd

– Milyen szépek!

Valamelyik budapesti téren álltak és nézték az egyenruhás katonákat. Ilyesmit Ibolya addig valóban nemigen láthatott. Voltak ugyan nagy ünnepek, s azokon katonai parádé is, de azok inkább csak a legnagyobb városokban divatoztak, s Kovácsék különben is igyekeztek minél távolabb lenni az ilyesmitől. „Nem a miénk, hát ne nézegessük.” Mondták. Mert az elmúlt tíz év nem volt elég ahhoz, hogy valódi amerikaiaknak érezzék magukat. Dolgoztak persze, sokat is, adót is fizettek, szintén sokat, de egyelőre dolgozóknak tekintették magukat, akik a munkájukért megkapják az ellenértéket, elég sokat ráadásul, de azért mégsem az övék az ország.

És most itt van. Ibolya csak nézte a feszes egyenruhások sorait, hallgatta a zenéjüket, s nagyon élvezte.

Augusztus első napjait éltek, s Budapest román megszállás alatt volt. Ám erről a tíz éves kislány mit sem tudhatott. De minden nap volt valami érdekesség. Díszegyenruhában gyakorlatoztak, forgolódtak, voltak napok, amikor a katonazenekar is kivonult és játszott. Máskor csak egy trombita szavára váltogatták az őrseget.

Ami a színpaloták mögött történt, azt a kislány természetesen nem láthatta.

Hamar vált mindennapos programjukká a katonaság nézegetése. Dániel örült annak, hogy a kislány nem unatkozik. És valóban! Nemhogy unatkozott volna, inkább remekül szórakozott.

Másodnap már meg is szólított egy katonát. Az persze nem tudott magyarul – közkatona volt –, csak kézzel-lábbal értekeztek.

Magyarul általában a tisztek sem tudtak, de ez nem volt akadály. Akkor Ibolya angolul próbálkozott. Úgy már többekkel lehetett beszélgetni.

Olyan nap is volt, amikor együtt szomorkodott a katonákkal. Amikor megtudta, hogy a városparancsnok öngyilkos lett. Hobannak hívták. Azt sajnálta nagyon. Valami azóta sem világos okból esett meg a dolog. Hogy valakik olyasmit láttak, amit nem kellett volna, vagy éppenséggel feljelentették azt a parancsnokot. Ami egymagában még nem jelentett volna problémát, mert feljelentés volt több is, amire úgy viccelődtek a katonák, hogy „kutyaugatás és számböngés nem hallatszik az égig!” De egy alkalommal úgy látszik, elhallatszott, ha nem is éppen az égig, de a román királyig, aki valahol messze, Bukarest nevű városban székel. A király pedig általános ellenőrzést rendelt el.

Hoban tehát meghalt, s Ibolya a katonákkal együtt sajnálta.

– Az a király is lehetett volna normálisabb! Hát nem tudta, hogy egy ember meghal miatta?

– Nem tudod te azt, kislány! – felelte az a tisz, akivel éppen beszélgetett. Majd meg is magyarázta: – A király a legnagyobb parancsnok fölöttünk! Amit ő mond, azt meg kell tenni, ha többen meghalnak miatta, akkor is!

Valami kapitány vagy őrnagy volt az, akivel éppen beszélgetett.

– Mindegy, akkor sem volt szép tőle – dűnnyögött még a leányka egy darabig. És ebben hallgatólagosan egyet is értettek vele.

A tisztekkal beszélgetni jó volt. De azért a régi ismerősét, azt a közkatonát sem hanyagolta el. Időközben megtudta azt is, hogy Gheorghének hívják. Amikor tehát véletlenül meglátta és nem volt éppen szolgálatban valahol – azt már tudta, hogy olyankor nem szabad zavarni –, rendszerint el is hívta sétálni a Duna partjára, vagy éppen ahová kedve tartotta. Dániel néha velük ment, néha nem. Hagyta, hadd önállósodjon a leányka.

Aztán egyszer nem jött vissza a sétából. Sem ő, sem Gheorghe.

Estére sem került elő, egyik sem. Pedig Gheorghe szolgálatba kellett volna menjen. Mondjuk, nem volt az olyan nagyon szigorú, de mégis, valami történhetett.

Reggel sem lett meg a kislány! Ez már sok volt. Ment Dániel a parancsnokhoz. Egyelőre nem a városparancsnokhoz, hanem a Gheorghe feletteséhez. Ott aztán megtudta, hogy Gheorghét meglátta egy másik alakulat tisztje és elvezényelte.

– Valami múzeumhoz! – tette hozzá. – Megtörténik az ilyesmi, ott mindig szükség van embe-
rekre, hát onnan vesznek, ahol találunk. Ne féljen, előkerül az a Gheorghe! Nem vész el olyan könnyen!

– Igen, de a kislányom is vele volt! És most nincs sehol! Azóta sem került elő.

A kislányt mindnyájan szerették. Kedves volt, vidám, nem olyan, mint az örökké komor és szomorú budapestiek.

Hát indítottak valami vizsgálatot. Amely semmi eredményt nem hozott. Annyit talán, hogy a kislány attól fogva nem maradhatott Gheorghéval, akinek dolgozni kellett ott a múzeumnál, hát csak rá kellett bízva valakire.

Ekkor volt az, hogy Dániel táviratot küldött Lászlónak Debrecenbe, amely úgy szólt, hogy: „Ibolya elveszett, gyere azonnal”.

Amikorra László elvergődött Budapestre, Gheorghe is előkerült.

– Hol van a kislány?

Nem tudta.

– Én egy ismerős őrmesterre bíztam! Azt hittem, már rég hazajöttek!

Akkor már rájött Dániel, hogy irgalmatlanul nagy baj van.

De tudta, érezte László is. Készült is, hogy alaposan megmossa a társának a fejét, de amikor meglátta a testileg-lelkileg teljesen összetört embert, mégsem tette.

Most már a városparancsnokságra mentek ketten. Az új városparancsnok csak a vállát vonogatta, amikor végre fogadta őket. De mindenesetre megígérte a szigorú vizsgálatot.

Kiderült, hogy az az őrmester, Constantinescu Mihai volt a neve, szintén nem található. Azóta a nap óta semmi hír felőle.

Dezertált volna?

– Hova? Nem tud az egy nyelvet sem a románon kívül!

No, ez vagy igaz volt, vagy sem.

Még napokig keresték. Ibolya sehol. Mintha a föld elnyelte volna. Az őrmester is eltűnt vele együtt.

Aztán egy idő után olyan események kezdtek történni, amelyek a katonáknak nagyon nem tetszettek. Egy külföldi tábornoki küldöttség volt akkoriban Budapesten, főképpen amerikaiak, azok voltak elégedetlenek valamikkel.

Attól a naptól kezdve nem fogadták többet Dánielt.

Ez természetesen a városparancsnokra vonatkozott. Mert az egyszer megindult vizsgálat azért ment tovább a maga útján. Csak az volt a baj, hogy az eredménye nagyon vékony volt. Mondhatni, semmi. Gheorghéról derült ki, hogy létezik ugyan, de éppen a múzeumi munkája miatt sajnos elérhetetlen. Constantinescu őrmesterről viszont valóban kiderült, hogy dezertált. Keresik. De még nem sikerült a nyomára akadni.

Egyszer aztán, ez már később történt, hetek múlva, Dániel véletlenül összefutott Gheorghéval. Az utcán futott össze vele.

A katona akkor már nem volt díszruhában, hanem viseltes, néhol enyhén piszkos gyakorlóruhában. Mint amilyen az lenni szokott, ha a viselője több időt munkával tölt.

– Hol a lányom? – rohanta le egyből.

– Nem tud! Én nagyon rég nem lát! Azóta nem lát! Én... parancs... elmegy. Kérni plutonier Constantinescu, vigye haza! – szabadkozott a katona, miközben a nyakát minél jobban igyekezett behúzni a két vállá közé, s onnan makogott kifelé kétségbeesetten.

– Mi van abban? – mutatott rá az elkeseredett férfi a katona dudorodó borjújára. Ami természetesen nem volt borjú, az alakja szerint sem, hanem a megfelelő, kincstári szabású hátizsák

– Látni akarom!

A katona a vállát vonogatva kinyitotta. Fadoboz volt benne, amiben Dániel véleménye szerint egy kislány feje bőven elfért volna. De nem az volt benne. Mert a dobozt kinyitva bebizonyosodott, hogy valami feketére festett vagy öregedett koronaféle volt a tartalma, megfakult, régi, teleírt papírdarabra, mint egy párnára rátéve. Alkalmasint valami gyermekjátékszer, vagy egy régi hóhér áldozatának a koronája, amit annak idején gúnyból tettek a fejére a kivégzés előtt.

Dániel akkor leült egy kőre az út szélén és elkeseredésében mind a két kezével megfogta a fejét. Nem szólt. Kis idő múltán Gheorghe is melléült és vigasztalóan átfogta a vállát. Csak ennyit mondott még:

– Jaj!

Más nem történt. Aztán mindketten felálltak és ki-ki ment a saját dolgára.

Másnap László elindult vissza, Debrecenbe. A fájdalom és a gyász nagyon emberi érzés, de hovatovább élni is kell valamiből, tehát menni kellett.

Ugyanaznap Dániel is végre elszánta magát, s táviratot írt Kovácséknak Clevelandbe, elmondva, hogy a leányka most már biztos, hogy végleg eltűnt, ő pedig, semmi sikert el nem érve el, visszamegy Amerikába.

Úgy is tett.

Kovács Pál, amikor meglátta, először kérdőre akarta vonni. Ica pedig? Ő alighanem arra készült, hogy a szemét fogja kikaparni.

De amikor az összetöpörödött, meggörnyedt, teljesen megőszült férfit meglátták, letettek a tervükről.

Közben múlt az idő, eltelt egy hónap, majd még egy. László, pénze fogytán, elkezdte a munkát Debrecenben, mint rádiószerelő. Pontos volt, a megfelelő tudása is megvolt hozzá, egyetlen dolog hiányzott. A munkakedve. De a megrendelőket komolyan vette, a munkája jó volt így, ha nem is gazdagodott éppen, de nem élt rosszul. Akkoriban az ő foglalkozása előkelőnek számított.

Mindemellett voltak változások. Az első, a leginkább szembeszökő az volt, hogy az ifjú, félig még gyermek, aki a Dániel hívására a fővárosba ment, mint komoly, sőt néha komor, érett férfi tért vissza Debrecenbe.

Volt azonban egy másik változás is. Az, hogy néha el-eltűnt, akár napokra is, utólag azzal indokolva, hogy alkatrészeket kellett beszerezzen a munkájához. Ez akkoriban valóban nehéz volt, ám nem mindig volt nála teli táská – inkább doboz, hogy ne menjenek tönkre a törekeny alkatrészek –, amikor visszaérkezett. Néha csak egy könyv, na jó, arra is szükség van, valószínűleg szakkönyv lehetett, mert a fejlődés gyors volt és óriási.

Szakkönyvet Amerikából is kapott néha, az esetenként hetekre elveszett, de általában megjött, mert senki sem értette.

Ahogy az idő múlt, mind többet és többet hiányzott, a munkát a segédeire bízva. Két segéddel dolgozott, mindkettő jóval idősebb volt nála. De ők ezt csak eleinte tették szóvá, általában az első beszélgetés után elismerték úgy a tudását, mint a munkában való sikerességét. Általában, mondom, mert eleinte azok a segédek többször változtak. László előre meg is mondta minden jelentkezőnek, hogy a kétheti munkától függ mindenki esetében, hogy marad vagy megy.

November elejére stabilizálódott a helyzet, attól kezdve maradt az akkori két segéd. De szükség is volt rájuk, mert éppen akkoriban mind többször megtörtént, hogy egyszer csak felült a motorkerékpárjára – már ilyen is volt neki – és elment, ki tudja, hová. Általában két napra. Ami után általában fáradtan, kialvatlanul került elő.

„Nő!” vigyorogtak a segédek a háta mögött. Hiába, a fiatal kor megkéri a magáét!

Csak azt nem értették, hogy miért titokban? Ámbár ugyan nevetgélhettek volna akár előtte is, legfeljebb annyit válaszolt volna, hogy: „Ejnye! Mi közötök hozzá? De végül is, nem bűn ez!” amellet látszott volna rajta, hogy valami teljesen más gondolat foglalkoztatja.

Pedig jó kiállítású férfi volt, biztosan helyben is akadt volna a sok kliens között olyan nő, akinél nem hiába próbálkozott volna. Vagy talán akadt is?

És valóban. Az egyik segéd, aki egész véletlenül ugyanakkor intézett valami privát dolgot, azzal jött vissza, hogy látta ám a mestert Pesten. És valóban egy nővel volt.

Titok volt? Nem volt titok? Mindenesetre ez után az eset után fény derült arra is, hogy az a bizonyos nő egy Karcag melletti gazdálkodónak a lánya, aki az idő szerint a fővárosban élt, mivel egyetemista. No, nem is lehetett más az apja, mint gazdálkodó, mert az akkori általános nyomorban más aligha tudott egy felnőtt kisasszonyt – középbirtokos volt, ezért volt „kisasszony” a lánya – Pesten tartani az egyetemen. Valami irodalmi vagy művészeti szakot hallgathatott, mert később kiderült, hogy ismerte az akkor divatos írókat, festőket. Mindezt az a bizonyos segéd derítette ki, ha már meglátta őket véletlenül.

– Na, tehát holnaptól megint el kell távoznom! Csakhogy ezúttal egy egész hétre! Képesek lesztek továbbvinni a munkát, vagy bezárjunk arra az időre? – ezt valamikor november közepén kérdezte László.

Természetesen azt válaszolták, hogy ne zárjanak be.

Akkor, amikor Dániel kénytelen volt elismerni Isten és önmaga előtt, hogy Ibolya mindenképpen és végérvényesen elveszett, elég fájdalmat állva ki emiatt, László sem tehetett mást, kedvesegetten vissza kellett menjen Debrecenbe. Ő azonban, fiatal lévén, nem adta fel olyan könnyen. Természetesen, a Dánielé volt a nagyobb fájdalom, aki nagyon sokat tépelődött a dolog fölött, hol önmagát, hol a sors mostohaságát vádolva belül. Azonkívül magányos estéin rengetegszer végigelemezte azt is, ahogy annak idején – szerinte – megfutamodott a sorsa elől, méghozzá egy számára teljesen ismeretlen, idegen kislány sorsa miatt, és megkeresztelkedett. Vajon nem az Isten büntetése rajta az, ami most történt és amelyet az akkori gyávasága, kényelmessége miatt kapott? Nem volt képes ebben dönteni, de arra sem vitte rá a lélek, hogy a keresztséget semmisnek tekintse. Éppen ellenkezőleg, attól félt, hogy talán egy még nagyobb büntetés éri majd, ha most megint, egy fordított helyzetben megint gyávának bizonyul. Félelmeit nem volt kinek elmondja, egy idegen úgyszemint értené meg. Pálnak? Isten ments! Egyedül Iacának mondhatta el, s neki el is mondta.

– Az én szememben nem vagy bűnös – válaszolta az asszony. És ez egyelőre elég is volt neki. De addigra már testben és lélekben is megtört ember lett. Egyedül a pénz világában megnyilatkozó tehetsége maradt a régi. Amit azonnal és feltétel nélkül újra a házaspár érdekében gyümölcsöztetett.

Lászlóhoz azonban csak ritkán és alkalmasszerűen jutott el az a pénzügyi tehetség. Illetve az eredményei. Igaz, hogy a fiatal mester nem is kért belőle, csak ritkán egy-egy szakkönyvet a legújabb megjelentekből. Amit általában postafordultával el is küldtek neki. És ami meg is érkezett rendszeresen, bár késéssel és sokszor felbontva. Meglehetősen durván esetenként. Hogy a megszállók gyanakodtak kémkedésre, vagy az azelőtti kommunista hatalom után maradt elszigetelt sejtek nyilvánították ki a bosszújukat ilyen módon, azt nem tudta, de nem is volt kíváncsi rá. Más foglalkoztatta.

Az a más lényegében gyakorlati meggondolás volt.

Olyasmiket gondolt végig, hogy ha már Dániel is feladta, (nem ismerte a belső háborút, amely a férfi lelkében dúlt), talán egyedül csak ő maradt, aki... helyben is lakva... reménységgel lehet a kishúga felkutatását illetően.

Lassanként elkezdett utánajárni, hogy merre, hova is kallódhatott el egy kislány az akkor éppen létező körülmények mellett Budapestről? Igazából reménykedett is, meg nem is abban, hogy Ibolya esetleg még életben lehet. De próbálkozott, konok szívóssággal, elutazva mindenfelé. Amerről olyan hírt hallott, hogy ott még lehetséges találni valami információ-morzst egy eltévedt kislányról.

Arra hamar rájött, hogy a katonákat csodáló kislány csakis valahol a katonák közelében maradhatott. Az ám, de katona mindenütt volt, Erdélytől kezdve egész messze nyugatra, még Győrben is. És akkor még csak a román hadsereget vette tekintetbe, mint messze legnagyobbat, s leginkább agresszívet.

Arra is rá kellett jönnie, hogy nem utazgathat csakúgy, cél nélkül az országban, mert kémnek nézik, s felakasztják. Még a legjobb esetben is jól elverik. Akkor tanulta meg minden magyar ember az országban, hogy mit jelent az a román szó, hogy „Douăzecișicinci”.

Hát, ezt sem akarta közvetlenül megtapasztalni. Így aztán megszervezte az útjait. Emberektől érdeklődött, hogy hallottak-e véletlenül olyan esetről, amikor elveszett gyermeket találtak, főleg kislányokat, akárhol az országban? Esetenként katonák közelében!

Eleinte ez sem mindig vált be, mert voltak, akik ferde hajlamokat sejtettek a kérdezősködés mögött, s kis híján annak is verés lett a vége. Aztán rájött, hogy némely esetekben a legjobb az igazságot elmondani. Ez sem volt veszélytelen, mert kerülni igyekezett az érintkezést a megszálló hadsereggel. És különben is, nem volt nyilvánvaló egyáltalán, hogy éppen a román katonák lettek volna a ludasok a dologban.

Hallott aztán a kérdezősködésére válaszul mindenfelét, hogy ha mindet komolyan vette volna, igencsak megharagudott volna a megszállókra. Vagy ki tudja, talán haragudott is? Mert sok esetben még elébe is vezettek olyan idegen kislányokat, akik, a történetüket elmesélve, bizony akár okot is adhattak volna arra a haragra. Jószerencse, hogy olyan céltudatos volt a keresésben, s alig maradt meg benne valami azoknak az ismeretlen lányoknak az elmesélt történetéből.

Azért a hangulata csak megmaradt benne. Nem külön-külön, hanem az egésznek együtt. Mert nem minden leány volt ám tíz éves! Voltak tizenhárom, tizennégy éves fejlett lányok is, különös, néha szívemarkoló történettel. Igazak voltak-e? Nem-e?

Ez volt az az idő, amikor a környezetében élt emberek azt látták meg rajta, hogy férfivá érett. Kemény, sőt nagyon kemény férfivá! És időnként valami komor, elszánt vonás is látható lett rajta. Ám a mindennapokban ugyanúgy gyógyította a beteg rádiókészülékeket, vagy szerelt össze kérésre újakat, mint régebben. Ebben nem ismert pardont. Ez... munka volt. És jól megtanulta, hogy azt pedig el kell végezni!

– Talán Karcagon van egy olyan kiscseléd, akit keres, mester úr! Látszik rajta, hogy valaha jobb napokat látott – mondta az egyik informátora. Mert lassan valami hálózatféle kezdett alakulni körülötte. Az a hálózat kétirányú volt. Az egyik iránya hozzá vezetett, és hírt adott elveszett kislányokról. A másik irányt egy német fiatalember, volt kadét képviselte. Andreas Kirschner volt a neve, még nagyon fiatal volt, aligha lehetett több húsz évesnél. Vagy tán még annyi sem. Egy nála néhány évvel idősebb, nagyon szép nő társaságában volt ismert, ő volt az, akihez akkor fordult, ha egy nagyon elesett, árva leánykát mindenképpen el kellett helyezni, megelőzendő a még nagyobb tragédiát. Ilyenkor általában Tünde, az Andreas barátnője talált is egyféle ideiglenes megoldást.

De egyik leányka sem volt az ő kishúga. Pedig számított arra is, hogy esetleg megváltozott. De nem ismerte fel őt sem, egyik sem, a nevét sem tudta, amikor kérdezte.

No, talán majd most!

De Karcagon sem volt olyan szerencséje. Viszont másféle mintha kezdődött volna. Mert akkor ismerte meg Paczolay Bálintot, azt a gazdát, akiről már szoltam.

– Ó, igen, mester uram! Való igaz, hogy volt az a kis cselédem, Marikának hívták. Árva gyermek volt, meghalt az édesanyja, hát magamhoz vettem, amíg kiheveri. Mert hát, rokon. De aztán eljött érte az apja, nem tarthattam tovább itt. Nem is illett volna! Hisz nőtt a kislány, én meg férfiember vagyok. Itt kemény az élet!

– Értem! – bólintott László a fejével. – Nem is volt soha felesége?

– De. Volt – nyelt egy nagyot a gazda, mintha a továbbiakat el akarta volna nyelni örökre.

És akkor lépett be Erzsébet. Szép volt, nyúlánk, majdnem olyan magas, mint László. És az ifjú mester a Napot látta belépni az üveges verandára akkor.

– No lám! Az én kislányom! Erzsébet – mutatta be a gazda –, ő maradt a feleségetől. Pesten jár egyetemre. Jövőre végez!

László mester úgy érezte, hogy ezek után akár örökre is ott maradna szívesen a Karcag melletti tanyán, s hagyná a poros rádiókat másnak.

Bár ezúttal sem tudott meg semmit Ibolyáról, azért mégis, egy hét múltán újabb látogatást tett a Paczolay házban. Majd Erzsébettel beszélte meg, hogy hét közben Pesten is találkozhatnak.

Találkoztak is, és kísérette a kisasszonyt mindenhova, ahova mennie kellett. Mintha hűséges testőr lett volna mellette.

Egy hát alatt Erzsébetből Zsike lett, majd Zsóka, végül Zsozsi. És azonkívül is minden kedvességgel elhalmozta a lányt, amit csak egy szerelmes férfi adni képes anélkül, hogy közvetlen testi kapcsolatra került volna sor kettejük között.

Ez volt az az időszak, amikor valamelyik segéd nagyképűen azzal jellemezte az eseményeket, hogy „NŐ”!

És valóban igyekezett László, amikor csak lehetett az Erzsébet közelében tanyázni. Akkor már a munkát jórészt a segédekre hagyta – tehetette, mert szerették, drukkoltak is neki és ráadásul jól meg is tanította őket –, sőt az eltűnt kishúga után sem nagyon igyekezett a keresésben.

Aztán egyszer... de ennek előzménye is volt, országos szinten.

Mert november közepe táján már egyre inkább érezhető lett, hogy a román csapatnak kifele áll a szekere rúdja Budapestről. Egy kis bonyodalom azért ezzel is létezett. Mărdărescu tábornok politikusnak sem volt utolsó, amiből következett, hogy az amerikai tábornoki bizottság még így sem bírt vele. Végül is, meg kellett ígérniük neki két olyan területet, Besszarábiát és Bukovinát, amelyről azelőtt még álmodni is ritkán mertek, cserében ha kivonulnak Budapestről és visszatérnek a demarkációs vonal mögé, amelyet eredetileg megállapítottak. No, nem a szívjóság miatt határoztak így, hanem inkább azért, mert minden környező országból igencsak gyülekeztek már a keselyűk, hogy a szegény, tépett Magyarország testéből ők is kiharapjanak egy-egy darabot. Magyarországnak abban az időben nem volt hadserege. Az az alakulat, amely a Balaton környékén még létezett és amelynek nemzeti hadsereg volt a neve, igazából még fegyvereket sem birtokolt, kivéve azt a keveset, amelyet az antant csapatok juttattak neki, és azt is főképpen a románoktól vették el. Annak a nemzeti hadseregnek volt a vezetője az a leszerelt tengerésztest, Ferenc József császár valamikori szárnysegéde, későbbi kormányzó. Akkoriban még csak kezdett készülni arra az óriási feladatra, amely tudta, vár reá. Még azt sem tudta igazából, hogy mi lesz az a feladat, csak azt, hogy emberfölköti. Egyelőre katonai feladatot képzelt el, mint a nemzeti hadsereg fővezére, hogy majd az országban a rendet helyreállítaná, kifelé pedig a határokat védelmezné. Akkor még nem szerepelt a gondolatában

azoknak a határoknak a kiigazítása, hiszen látta, minden nap látta, hogy szörnyű nagy erőkkal áll szemben.

Ehhez mérten utazott a tábornoki bizottsághoz, a franciákhoz, vagy éppen a románokhoz, csehekhez, és az útjain kért, alkudozott, ígéretet vagy fenyegetet a helyzet szerint és a vele tárgyaló fél jelleme szerint. És toborzott. Állandóan katonákat toborzott. Nem ugyan a régi, tizenhét előtti módon, azt nem is tehetné volna, mert igazából semmije sem volt, hanem szép szóval, a hazaszeretet említésével, s az ország akkori állapotának láttatásával. És annak ellenére, hogy semmit sem tudott ígérni, voltaképpen még fegyvert is alig, a katonák mégis önzöltek hozzá. Jöttek a világháborús tisztok, elkomorodott arccal, jöttek a volt vöröskatonák fiatalon, elszántsággal, volt rendőrök, csendőrök – ez utóbbiakat az éppen szerveződőben létező új csendőrséghez irányította – és jött mindenki, akinek az ország sorsa fájt.

Így történhetett, hogy november végére, decemberre már komoly ütőerőt képviselt a kezdetben kicsiny sereg.

No tehát, nagy nyögvenyelősen elkezdődött a román csapatok kivonása Budapestről. Senki nem tudta még, hogy mikor lesz annak a vége, lesz-e egyáltalán, és ha igen, milyen vége lesz.

Kezdődött pedig mindez november tizenötödike után.

Teljesen véletlen volt az, hogy László tizennegyedikén határozta el magát, meglátogatja Zsikét otthon. És ahogy a körülmény hozza, meg is kéri, legyen a felesége.

De Erzsébet nem volt otthon, csak az apja. Komoly beszélgetés következett a két férfi, idősebb és fiatalabb, között. Aminek az volt a lényege, hogy Erzsébet nem lehet a László felesége, mert már menyasszony.

– De hogyan?

– Úgy, hogy nem akarom, hogy őt is az a sors érje, ami szegény feleségemet!

– De hát mi történt a hölgyel?

És akkor Paczolay uram elmondta a család tragédiáját. Hogy biz' a szegény úrnő heves vérmérsékletű volt, és még az egész megszállás elején igen-igen összeveszett a bevonuló csapatok tisztjeivel. Amiért aztán meg is kapta a már ismeretes „douăzecișicinci”-et. Nem lehetett tudni sem akkor, sem azután, hogy a fizikai vagy a lelki fájdalomba halt bele egy hét után, esetleg egyszerűen a szégyenbe. Hogy ez tudott rajta megtörténni.

– Hát most már érted, fiam, hogy miért nem adhatom hozzád. Ki tudja, hogy ez a mostani helyzet meddig tart még? Lehet, hogy örökké. Kell hát a leánykának valami biztosíték az életben arra, hogy ugyanaz rajta nem fog megtörténni. Én határoztam így, ne is kérdezd őt, mert nem tehet semmit ez ellen, de nem is hiszem, hogy képes lenne. Tudja, hogy mit kell tennie és azt is, hogy miért.

László egy darabig nem is tudott szólni. Csak nagy sokára kérdezte meg, hogy hogy is hívják az Erzsébet vőlegényét.

– Constantinescu Mihai.

– Örmester – folytatta László.

– Dehogysis! Az csak álca. Kapitány biz az a vezérkarnál!

Nem volt apelláta. Legalábbis akkor nem. Egyikük sem tudott arról semmit, hogy mi lesz később, de még arról sem, hogy másnap mi lesz. Így tehát László lógó orral felült a motorjára és visszaindult Debrecenbe.

Senki nem tudta, sem akkor, sem később, hogy valamit elhatározott volna, hiszen erről soha nem beszélt senkinek. Titok maradt az egész későbbi élete során. Annyi viszont mindenesetre tény, hogy két nappal az emlékezetes beszélgetés után vásárolt egy vadászpuskát. Ha ugyan az ilyesmit egyáltalán vásárlásnak lehet nevezni.

Úgy történt ugyanis, hogy egyik szomszédja már régen rágta a fülét, hogy készítené neki egy igazán jó rádiót. Meg is tervezett a fiatal mester egy olyant, a legújabb amerikai szakkönyv után, amelyhez fogható akkor még nem létezett Európában.

Kipróbálták. Tökéletes volt. Még a tetőre is saját maga mászott fel az antennát felszerelni.

– Na, de mármost, én valóban érzem, hogy ez valami különleges. Mit kérsz hát érte?

– Különleges szerkezetnek különleges ára van. Én biz már régen nézegetem azt a szép vadászpuskát a falon. Azt kérném fizetségnek, vagy semmit!

– Jaj, szomszéd uram, az nem megy! Sajnos! Az ugyanis már nagyon hozzánőtt a szívemhez. Lőttem én már azzal talán mindent, csak még oroszánt nem.

László elszontyolodott. No, ha nem megy, nem megy. Ám a szomszéd folytatta:

– Hanem a kamrában van szépen, zsírban eltéve ennek az ikertestvére. Az apámé volt, aki két éve meghalt. Azt odaadhatom. Talán még jobb is, mint ez. És úgyis csak arra a tragédiára emlékeztet.

Hát így jutott Kovács László egy tényleg kiváló vadászpuskához.

Hogy mi volt azzal a szándéka, vagy hogy volt-e egyáltalán, arról nem beszélt. Nem is volt kinek.

A Paczolay birtok, mint már mondtam is, közepes nagyságú volt. Ennek megfelelően volt benne mindenféle, a gyümölcsfáktól a szőlőn és a veteményeskerten át, egy kis erdőfélig, valahol a szélén. Amely aztán egy nagyobb erdőben folytatódott, benne tisztásokkal, ligetes részekkel.

November második felének a közepe táján, egy zúzmarás kora délelőttön ott helyezkedett el Kovács László mester, annak a ligetes erdőnek a széle felé oly módon, hogy ő maga a ház felé nézett, de őt a házból nem látták, s általában is takarták a bokrok. Lesett. Mint olyan vadász, aki már régen úzi a mesterséget. Hiszen képzeletben már százszor elpróbálta a jelenetet.

A reguláris csapatok akkor már elhagyták a területet, kivéve azokat, amelyek északabbra, vagy délebbre vonultak, ezekről nem tudott semmit.

Csak ült és várt. A harag hirtelen, ellenállhatatlan erővel rohanta meg. De várt türelemmel. És valóban, valami katonafélét pillantott meg a közelben. Egyedül volt és nem a ház felőli oldalon.

„Ő lesz az!”

Csendesen emelte a puskát és fogta be a célkeresztbe. Őzsörétre volt töltve.

„Csak nyugodtan, semmi kapkodás! Ahogy a szomszéd tanított!”

A katona célkeresztbe ért. Lassan elkezdte húzni a ravaszt...

„Állj meg! Hiszen ez nem ő! Ez Gheorghe! Az a kedves, szimpatikus közkatona, aki úgy segített, szívvel-lélekkel, amikor Ibolyát kerestük! De jó, hogy felismertem!”

És abban a pillanatban eldőrdült a lövés. A katona hang nélkül összeesett. László megzavarodott. „Én lőttem volna?” nézi a puskáját. Mind a két töltény benne van. Valaki más lehetett. De ki?

Csak nagyon sokára határozta el magát, hogy odamenjen a holttesthez. Nézi. Egyetlen lyuk a koponyán. „Ez nem lehettem én! A sörét szóródik. Akkor is, ha csak öt van a csőben. Golyó kellett legyen! Méghozzá, a pontosság után ítélve, katonai fegyver, sőt, tiszt!”

Nagyon lassan felállt hajoltából és elkezdett lépegetni elfele a háztól. Sejtett? Nem sejtett?

– Ez nem az én dolgom! Intézzék el ők, egymás között!

Oldalazott tovább az országút felé, ahol a motorját hagyta. De mégis visszatért. Mert mégsem hagyhatja itt szegény Gheorghét az állatok martalékául!

Valami lehullott levelekkel jól-rosszul betakarta, még össze is kötött két gallyat kereszt formára, s odarakta, mintegy jelül, hogy ha visszatér, ráismerjen a helyre. Aztán felült a motorra és hazament.

Egy hét múlva visszatért. Sem a házban, sem a környéken nem látott semmi mozgást. Gheorghé is úgy feküdt a levelek alatt, mint egy héttel azelőtt. Ha hittudós lett volna, jelet látott volna ebben, hisz sokszor olvasta, hogy a jó emberek teste nehezebben indul rothadásnak, mint a többieké.

Fogta a magával hozott ásót és amennyire tudott, sírt is ásott a katonának. Begurította, ráhantolta a földet. Aztán, amikor készen volt, elővette a magával hozott egyszerű fejfát is és beszúrta a fej felőli oldalán. A fejfán egyetlen szó volt kifaragva: GHEORGHE. És egy évszám: 1919. Csak úgy, egy félórával később jutott eszébe, hogy Gheorghét alighanem megbolygathatta valaki az időközben eltelt hét alatt. Mert most hiányzott a zubbonya felső zsebéből az a négyrét hajtott papír, amely legutóbb még ott volt.

A ház körül még mindig nem látott semmiféle mozgást.

„Vajon hol lehetnek?”

Nem az én dolgom! És megint elment.

Csak otthon jutott eszébe, hogy Gheorghénál még egy dobozka is volt, amikor először találkoztak. Pedig amikor a katonát lelőtték, még a párnaként alátett papír is ott volt a bal felső zsebében.

„Vajon hol lehet most az a doboz?” De aztán elfelejtette.

„Volt, hát volt! Valaki megtalálhatta. Egy gyermek biztosan örül neki. Valahol.”

Erzsébetre igyekezett nem gondolni. Pedig ott volt ő minden gondolatában, mozdulatában, reggel és este, csak éppen munka közben nem.

Mert dolgozott, mint a megszállott. Éppen azért, hogy ne gondoljon a lányra. Aki azóta már a más felesége. Még a gondolata sem szállhat feléje!

Ritkábban jutott eszébe az, hogy mi lett Paczolay Bálinttal? Elment-e ő is a lányával? Eladta a birtokát és elköltözött onnan valahova a Tiszántúlra? Vagy valahol másfelé tengeti azt, ami még megmaradt az életéből?

A következő két évben aztán világossá lett, hogy a Kisgömböc egyelőre még nem érte el a célját. Nem tudta felfalni a Világot. De, mint mindenki tudja, ami késik, nem múlik. Ámde nekünk most más dolgunk van, mint népmesét elemezni. A hőseink útját kell kövessük ebben a furcsa, felfordult világban.

Kovács László a leánykérési szándék számára rosszul sikerült kimenetele után Debrecenben maradt. Folytatta a mindennapi munkát. Clevelandre és a szüleire ritkán gondolt már. Megvolt neki a maga megélhetési gondja. A beilleszkedés sem volt nagyon könnyű, de az országban hamarosan bekövetkező változások is éppen eléggé megterhelték a gondolatait. Stabilitás állt be az országban, egy idő után fellendülés is, amit az ő életszínvonala is megérezett. Ugyanakkor többet kellett dolgozni és egyre jobb minőségben. A szakkönyveket sem Amerikából szerezte már be, hanem eleinte Angliából, később Németországból. Semmivel sem voltak gyengébbek, mint az amerikaiak. Mindössze egy kicsit nehezebb volt megérteni őket. Azt is csak eleinte.

Öt év múlva egy betegségben meghalt az édesapja. Dániel azt írta, hogy a túlhajszolt munka okozta a betegségét. További egy év után az édesanyja feleségül ment Dánielhez. Attól kezdve, bár elismerte, hogy ez így volt logikus, nem vágyott többé Clevelandbe. Ha egyáltalán volt valami szabadideje, azt Erdélyben töltötte. Magának sem vallotta be, de az első impulzust alighanem egy nehezen utolérhető, félig tudatalatti gondolat, inkább érzés adta, hogy hátha csoda történik, s valahol megpillantja Erzsébetet. Később elhalványult a gondolat, s felfedezte magának az erdélyi hegyeket. Kirándulni és vadászni is szeretett ott. Megengedhette magának, akkor már ha nem is gazdag, de jól szituált polgárnak számított. Vagyis cívisnek, ahogy a városban mondták.

Dániel még egyszer el akart látogatni hozzá, méghozzá feleségestől. Ez a látogatás harminc-hét májusában kellett volna megtörténjen. Ezúttal nem a tengeren szándékoztak utazni, hanem a levegőben. A léghajónak, amelyre jegyük volt, Hindenburg volt a neve. Az a Zeppelin típusú kormányozható léghajó addig már három vagy négy oda-vissza utat bonyolított le a két kontinens között. Amivel nem számoltak, az volt, hogy az akkor már a nemzetközi kereskedelemről jórészt kiközösített Németország nem jutott elegendő héliumhoz, így a hajót ezúttal (is?) hidrogénnel töltötték meg. Erre még rátett egy lapáttal az a tény, hogy a kapitány sietni akart és a viharos idő ellenére fel akart szállni. A katasztrófa ma már mindenki előtt ismert.

Azután már nem volt értelme annak, hogy László még egyszer Amerikába menjen.

Egy már ismert történet más szemszögből nézve²

A hosszú folyosót egy várószoba követte, majd a rendelő, amelynek felirata volt: „Professzor Dr. Szabó Jenő, szülész-nőgyógyász főorvos”. A folyosón minden poros volt, itt-ott tégl- és vakolattörmelékek is tarkították a kőpadló egyhangúságát. Ezerkilencszáznegyvenöt februárja volt. Budapest ostromának az ideje.

Bent a rendelőben a professzorral szemben harminchat év körüli nő ült egy valamennyire kényelmes széken. Az ölében gyermek, lehetett olyan fél éves. A nő és a gyermek is fel volt öltözve, ami jelezte azt, hogy nem vizsgálatra jöttek. Valóban, egy komoly beszélgetésbe voltak jól belemerülve. Igen nagy tétje lehetett pedig annak a beszélgetésnek, mert teljesen elfeledni látszottak a tényt, hogy odakintről az ostrom zajai hallatszottak, ropogás puffogás, néha egy-egy mélyebb hangú buffanás formájában, amely utóbbi egy jókora bomba lehetett.

A professzor – nem ez volt az egyetemi rendelője, hanem egy, az elithez tartozó hölgyek számára fenntartott, – negyvenöt éves volt ekkor. Komoly, rangjához illő arckifejezéssel, amely mellett azonban egy kis, a helyzethez nem nagyon illő jókedvet is felfedezhetett a

² Ezt az eseményt már érintettem A briliánskakas legendája és az Útvesztő című könyvemben.

figyelmesebb szemlélő. Vagyis az épp akkor folyt beszélgetés határozottan baráti jellegű lehetett. Aminthogy az is volt.

Szabó doktor, körülbelül hét évvel azelőtt ismerkedett meg a nővel, aki tehát akkoriban valami huszonnyolc-huszonkilenc éves lehetett. Kicsit illúzióromboló az igazság, mivel az ismerkedés annak idején az Elefánt néni műintézetében történt. Akik számára a név nem ismeretlen, el tudják képzelni, hogy miféle műintézet lehetett az.

No, nem volt éppen kupleráj. De a különbség nem is volt valami óriási. A harminchetes-harmincnyolcas évek hatalmas fellendülést hoztak az akkori Magyarországon. Hogy az a fellendülés oka vagy inkább előjele lehetett a nemsokára elkövetkezett Bécsi Döntéseknek, arról azóta is vitakoznak. Mivel azonban én komoly embernek tartom magam, nem mennék bele a meddő és „mi lett volna ha” jellegű vitákba, ehelyett inkább a „terminus post dem” elvet követem és azt mondom, hogy ha egyszer a Bécsi döntések időben általában a fellendülést követően kerültek kihirdetésre, inkább hajlok arra a következtetésre, hogy ezúttal a tyúk volt előbb, jól felhizlalva, képesen arra, hogy aranytojást tojjon. Vagy hogy valóban arany volt-e az a tojás, annak eldöntése a későbbiek számára tartatott meg.

No, mivel pedig fellendülés volt, hát gazdagodtak az emberek, főleg azok, akik már azelőtt sem voltak szegények. Nekik pedig általában megnőttek az igényeik. Hát ennek következtében elszaporodtak az olyan intézmények, amelyek a megnövekedett igényeket voltak hivatva kielégíteni. Elvégre, ahol kereslet van, ott a kínálat is megszületik.

Az Elefánt néni műintézete eredetileg varrodának indult. Női ruhákat varrtak és terveztek gazdagabb, disztíngváltabb hölgyeknek, de kevésbé disztíngváltaknak is. A pénz arisztokráciája mellett a kultúra arisztokráciáját is kiszolgálták legyen.

Így kerültek mind közelebbi kapcsolatba a színházi világgal. Na, nem a Nemzetivel vagy akár a Király Színházzal, mert azoknak megvoltak a maguk szabóik, varrónőik. Nem szorultak rá az Elefánt néni lányainak a ruhavarró tudományára. Sőt, ahogy a fellendülés mind újabb divatokat vetett felszínre, lassan kikoptak a nagyon disztíngvált hölgyek közeléből is. Élni pedig kellett valahogy!

Ekkor határozta el az előbb már említett Elefánt néni, hogy a női szabóság – színházi női ruhák minden igény szerint – mellett színiiskolát is indít. Nagyon sok kicsi és még kisebb színház működött akkoriban Pesten, hát valahogy csak megférnek majd a sok kabaré meg orfeum, meg ki tudja még milyen néven futó intézmény oldalvizein! A számítás nem is volt igazán hibás, ő maga lévén színésznő valamikor fiatal korában. Sikerült is néhány tehetséges fiatal leány megtanítani a színjátszás csínjára-bínjára, több-kevesebb sikerrel.

Nem is sokkal később aztán elkezdtek észrevenni azt is, hogy a végzettjeik, tehetségesek és kevésbé tehetségesek egyaránt, majdnem mindig olyan kis zenés színházakhoz szerződtek, ahol az események nem csak a színpadon szoktak történni, hanem a páholyokban is. No persze, hisz a fiatal nőket a magas művészet helyett alighanem jobban érdekelték a fiatal – és nem csak fiatal – férfiak. Végül is mind szerettek volna férjhez menni. Akkoriban még az számított karriernek egy leány számára, ha jó házasságot kötött.

Eszemben sincs követ vetni az akkori női nem jeles képviselőire, de ha egyszer az volt az általános szokás, nagyon keveseknek volt lelkijére ahhoz, hogy kivonja magát alóla.

„De ha egyszer ezt akarják azok a tanítványaim, akkor semmi értelme, hogy az iskola elvégzése után idegenbe küldjem őket, ahol is ki tudja mi vár rájuk!” morfondírozott Elefánt néni és a gondolatát tett követte. Nem telt bele egy fél évnél több és az ő saját kis színházuk is megnyitotta kapuit. Dalestek, zenés délutánok, de éppenséggel „felnőtteknek való” előadások is következtek. És az üzlet megint fellendült.

Hát ez volt az a műintézet, ahol Szabó doktor megismerkedett az Elefánt néni nevelt lányával. Valóban a nevelt lánya volt, nem valami nyomortanyáról felkérezkedett varrólányka, aki ott remélte megtalálni a jövőjét.

Szabó Jenő persze tudta, hogy miféle műintézet az, amiről szó van, hisz nem hiába volt nőgyógyász. Sőt, még szerződése is volt Elefánt nénivel. Akkoriban egy ilyen szerződés elég szépen hozott a konyhára.

Azaz!

Nos, hát konyha éppen nem volt, lévén az orvos agglegény. Olyan, akinek a sok munkától és a tudományos búvárkodástól nem maradt ideje megházasodni. Voltak ilyen orvosok. Akkoriban.

Férfinak azonban ő is férfi volt, egészséges testi igényekkel. És mivel a műintézet lányai úgyis hozzá jártak vizitre, azt cselekedte, hogy összekötvén a kellemest a hasznossal, megmeglátogatta az ottani, jól ismert lányokat. Eleinte pillanatnyi ötlet szerint választva közülük, mindegyik szívesen hajlott a kérésére, hisz jól ismerték, tudták, hogy nem durva és nem perverz, úriember, no! Később mindinkább lehorgonyozott a nevelt lány mellett, valamiféle vonzódás is kialakult közöttük az idők folyamán.

Mindkettőjüknek hasznára vált. A lány nagyjából mentesült a kellemetlenebb kötelességek alól, az orvos pedig nyugodtan belemélyedhetett a tudományba, meg a munkájába is. Még Elefánt néni is örült a dolgok ilyen irányú fordulatának, hisz azt a leánykát valahogy közelebb érezte magához a többinél.

Aztán jött a háború.

No, megtapasztalták akkor, hogy bizony nem ingyen voltak azok a kedvező döntések. Szabó professzor – akkor már az volt – persze nem bírt valami komolyabb rálátással az országos, sőt országok fölötti dolgokra, de a mindennapi kellemetlenségeket látnia kellett, ha nem volt vak.

Nem volt.

Ugyanakkor, ahogy az idő múlt, mind jobban érezte azt is, hogy professzor ide vagy oda, de bizony nem lenne rossz, ha nem csak ideig-óráig volna egy megértő női lény a közelében. Vagyis, ideje lenne abbahagyni az agglegényéletet, amely úgyis csak virgonc fiataloknak való igazán.

„Na és, ha egy olyan intézetből jön, akkor mi van? A Monarchia idejében a katonatisztek még sokkal alantasabb helyekről is házasodtak” morfondírozott magában. És példálózott néha baráti körben is.

Aztán... a harmadik nagyon erős készítés is eljött. A barátnője ikreket szült neki. Mert akkor már tudta – úgy tudta, mert egy férfi az ilyesmiben azért csak nem lehet teljesen biztos. Bár éppen Szabó Jenő azért mégis biztosabb lehetett, mint akárhány férfitársa – hogy az a két kisfiú feltétlenül és csakis az övé lehet.

No, az a beszélgetés, amelyet említettem, éppen a házasság körül forgott. Amiben természetesen mindketten egyetértettek.

– De Jancsikát miért nem hoztad be Máriusszal együtt – kérdezte Jenő.

– Kint van a kocsiban. Tudod... gyermeket ritkábban lopnak, mint kocsit. De megyek is, megnézem!

– Jó! De akkor hagyd itt Máriuszt! Ne cipeld még most is! Elviszem, haza, hozzám. És délután te is gyere Jancsikával! Jó lesz, szívem?

– Jó lesz! Rohanok!

És ment.

Háborús idő volt akkor, ráadásul ostrom ideje. Jobbnak látták hát mindketten, ha elindulnak, ki-ki oda, ahova éppen kellett

A professzor a hátsó ajtón ment ki. Két perc alatt az utcán volt, ment sietve a gyermekével hazafelé.

A nő a hosszú folyosón ment a kapu felé.

És akkor egyetlen pillanat alatt minden megváltozott.

Egy nagyobb löveg vagy bomba találta éppen annak a folyosónak a közepét. A nő semmit sem hallott belőle.

Szabó Jenő hallotta az utcán a tompa, de erős dobbanást és azt gondolta: „Na, ez jókora bomba lehetett! Ideje sietni” és megszaporázta a lépteit.

Kovács Ibolya, aki tíz éves korában eltévedt az ismeretlen Budapesten, befejezte rövid életét.

A gyermekkocsi, benne a síró, éhes csecsemővel ott maradt a csoda folytán épen maradt főkapu előtt.

Szabó Jenő csak másnap tudta meg a romeltakarítótól, hogy a menyasszonya meghalt. Addig nem idegeskedett túlságosan. Arra gondolt, hogy Ibolyának talán valami dolga akadt, lehetséges az ilyenkor, esküvő előtt egy nő esetében. Különben is, ha valami gond lenne, biztosan értesítette volna valahogy.

Attól a pillanattól kezdve aztán elkezdődött a másik gyermek – de hol? – keresése. Bejárta a lehetséges helyeket, rendőrséget, csendőrséget, kormányhivatalokban létezett ismerőseit, kutatott fiatal nők után, akiknek hirtelenében gyermeke lett, még szegény, nem szegény, de a cigánytáborokban is érdeklődött. Jóindulatot mindenhol kapott, de a gyermek nem lett meg.

Ezerkilencszáz-harmincnyolc nyarán Érsekújváron meghalt Strupka Márton tanító. Régen kínlódott már a betegségével, a tüdőbaj, amely akkoriban a népek szegényebb részének a réme volt, s különösen az alsóbb értelmiség között aratott, előbb leverte a lábáról, majd elvette az életét is.

Eredetileg nem is bánta volna különösebben a kaszás eljövételét, csak azért igyekezett húzni, halasztani az utolsó látogató fogadását, mert szerette volna felnőni látni a kisfiát. Akinek Tamás volt a neve. És aki akkoriban nyolc év körüli volt.

A halálnak azonban nem lehet megmondani, hogy mikor tegyen látogatást.

Tamáska azután rokonokhoz került. A rokonok szegények voltak. Nehéz fizikai munkából éltek úgy-ahogy. Márton tanító volt az első és az egyetlen is, aki az értelmiség alsóbb rétegéig felküzdötte magát. Azért is szerette volna látni a fiát felnőni, mert úgy vélte, szerette volna és akarta, hogy mindent megkapjon, amit ő nem. Az a minden természetesen főleg a szellemieket jelentette.

Az árván maradt Tamás fiút aztán rendre egymásnak adták a rokonok. Iskolába... járt is, meg nem is. Később, hogy erősödött, már kevesebbet labdázta vele. Ezzel szemben annál inkább megkóstoltatták vele a munka keményebbik részét. Amíg egyszer csak gondolt egyet – tizenkét éves volt akkor, gondolt egyet, hogy: „de hiszen én ennyi munkából meg tudok élni egyedül is!”

És búcsút vett a kapufélfától. Nem bánta senki.

- Hol van most ennek az országnak a fővárosa? – kérdezett meg egy idegent, már jó kilométerekkel maga mögött hagyva a helységet is, ahol akár rokonok rálelhettek.
- Hát fiam, az most körülbelül Budapesten – válaszolt a kérdezett, fejbakarással.
- Akkor odamegyek!

És úgy tett.

Útközben alkalmi munkákkal tartotta el magát, ha pedig semmi nem jött össze, szégyen vagy nem, néha lopással is. Igaz, a többi kis csavargó sem tett másképpen. Az egyetlen különbség az volt, hogy ő tudta is, hogy amit tenni kényszerül, nem helyes.

Aztán negyvenégyben, a bombázás idején, tizenhárom éves volt akkor, de a sok munka következtében megizmosodva többet mutatott, hozzácsapódott egy leányka is. A leányka nagyjából egykorú volt vele, szőke volt és Elzának hívták. Azonnal megéreztek egymásban a lelki rokonságot.

Együtt csavarogtak tehát, együtt fedezték fel az életnek jó és néha rettenetes oldalát. És akkor, amikor már talán kezdtek is beletörödni abba, hogy azután már mindig így fog folyni az élet, csavargással, itt-ott lopással, gyengébb gyermekek kifosztásával, nos akkor olyasmi történt velük, ami újra megváltoztatta az életüket.

Egy lebombázott kórház kapuja előtt találtak egy kocsiban egy síró gyermeket. Nézték egy ideig, nézték tovább is, senki nem jött érte.

- Mind meghaltak. Egyedül maradt – mondta Tamás.
- Ha itt hagyjuk, meghal ő is – felelte Elza.
- Étel kell neki és meleg – mondta Tamás.
- Melegnek ott van az a te kuckód abban a romházban – válaszolt Elza. – De honnan vegyünk ételt neki?
- Tej kellene! – mondta Tamás.

És akkor Elza kimondta azt a szót, amiből azonnal meg lehetett érteni azt, hogy ő... nő. Nem gyermek többé.

- Ebből? – sírta el magát.
- Tehénből! Vagy egye fene, akár kecskéből is! Csak gyorsan! Tudok valakit aki... talán.

És a gyermek velük maradt. Mihálynak nevezték el, Strupka Mihálynak, s attól fogva tudták, hogy őket Mihályka egy életre összeköti. Erősebben, mint holmi papirosok.

A kiscsömög második támadása

Az ezerkilencszáznegyvenes év augusztusában a felületes szemlélőnek úgy tűnt, hogy a kiscsömög, bármekkora étvágya is van, visszavonulót kell fújjon. A második bécsi döntés Magyarországnak ítélte Észak-Erdélyt. Nincs értelme most azon merengeni, hogy akkor milyen határokat állapítottak meg Magyarország és Románia közt az akkori nagyhatalmak, úgysem sokáig állt fenn az akkori állapot. Szükséges azonban néhány szót szólni az előzményekről és a kísérő jelenségekről.

Szeptember ötödikén indult el a magyar katonaság, hogy végrehajtsa a két akkori nagyhatalom, Németország és Olaszország határozatát. A bevonulás nem ment minden esetben simán.

Érdeemes idézni Hitler akkori nyilatkozatát, amely még a döntés előtt hangzott el. Valahogy így szólt:

„Bárhogy döntünk is Erdély ügyében, a döntést mindenképpen jajgatás fogja követni.”

Egy magyarul beszélő és író, de semmiképp nem magyarul gondolkodó és főleg nem magyarul érző történész ezt a kijelentést cinikusnak jellemezte. Vagy talán saját magát jellemezte ezen a módon? Amelyet másra vonatkoztatott? Én mindenesetre nem látok cinizmust a nyilatkozatban, sokkal inkább egy megszorult, döntésre kárhóztatott ember kényelmetlen érzését. Nagyon valószínűnek tartom, hogy akkor még nem hatalmasodott el Hitleren az az elmebetegség, amely mérgezőes eredetű lehetett, és amelyet még fiatalon, festő korában szerzett be. Nem az egyetlen volt, akire így hatottak az akkor használt festékek.

Ugyanez az előbb említett történész még olyat is írt, hogy Magyarországnak lelkiismereti kérdés volt Erdély sorsa, mert azelőtt sokáig mostohán bánt vele. Mármost: az a jelző, hogy „mostohán”, mindenképpen viszonylagos. És éppen itt lehet tetten érni az említett történész – jóérzésem tiltja, hogy megnevezem – idegenszívűségét. Mert mihez képest volt az mostoha viselkedés? A terület mostani sorsához semmiképpen. Vagy hogy nem volt kellően informált az a bizonyos történész? Nem hiszem! Inkább csak súlyosan egyoldalúak az információi.

Két előzményt kell még megemlítenem, mielőtt ezt a kellemetlen témát lezárnam. Az egyik, az akkor fiatal, mindössze harminchárom éves – ez is jellemző életkor – Szovjetunió hozzáállása: hogy tudniillik neki, Oroszországnak is követelése volt akkoriban a románok irányában, s felajánlta, hogy Magyarországgal közösen lépjenek fel. Ezt akkor Horthy nem fogadta el. Oka volt rá. Tizenhétben s tizenkilencben, magánemberként, Kenderesen már megtapasztalta a kommunisták „kedvességét”. Ugyanakkor viszont még sokkal nagyobb oka lett volna elfogadni az ajánlatot. Tekintetbe kellett volna vennie, hogy a kommunizmus nem jellemző az orosz népre. Ők kommunista fojtogatás alatt is, valahol a mélyben, megmaradtak oroszoknak. És Oroszországot még soha senki le nem győzte. Amikor pedig Németország már elveszett egy világháborút.

A történelemben köztudomású, hogy a „mi lett volna ha” kérdés nem értelmezhető. Azonban, mivel emberi viselkedésről van szó, talán eljátszozhatunk egy kicsit, legalábbis egy ilyen lehetőséggel.

Ha annak idején Horthy Miklós a németek helyett a szovjet ajánlat mellett döntött volna, háttérbe szorítva a saját érzelmeit, amelyek a kenderesi kommunista hatalom idején lettek uralkodóvá a viselkedése fölött, akkor könnyen lehetséges, hogy az a döntés, amelyet az oroszokkal szövetségben hozott volna, sokkal stabilabb eredményre vezetett volna.

Persze, ez merőben elméleti megközelítés. Különösen akkor, ha ellenfélként egy olyan államra gondol az ember, amely az utolsó kétszáz év folyamán minden szövetségesét cserben hagyta. Hiszen mi akadályozta volna meg az akkori román állam vezetését abban, hogy azonnal megint köpenyegyet fordítson, az orosz fél mellé állva? Ez egyáltalán nem volt lehetetlen.

Aztán jött megint a háború, sok ember és sok nép tragédiáját hordozó.

Kovács László rádiótechnikus, egy idő óta rendszeresen ezt a foglalkozást vallotta sajátjának, az ezerkilencszáznegyvenhetes év tavaszán ugyanúgy folytatta az addig is vállalt kétlaki életet a két állam között. Ősszel kirándult, télen vadászgatott valahol a Kárpátokban, áprilisban hazafelé tartott. Ámbár talán már meg sem tudta volna mondani, hogy a két ország közül melyik az otthon és melyik a haza. No, majd rájött később! De addig még sok időnek kellett eltelnie.

Ebben az időben már nagyon ritkán gondolt arra a Constantinescu nevű őrmesterre, akiről évekkal azelőtt Paczolay Bálint azt mondta, hogy igazából kapitány. És aki, szintén a karcagi gazda szerint, elvette feleségül a lányt, akit ő szeretett volna elvenni. És akivel... egyesek legalábbis azt mondták, utoljára látták a kishúgát. A leányka egyébként, mi tudjuk, akkor már nem volt életben. Mert László számára mindvégig leányka maradt.

Abban az évben egy kicsit elmaradt egy ideig. Nyár volt már, amikor elindult nyugat felé. A visszaúton, november lehetett már, volt fültanúja egy beszélgetésnek egy férfi és egy fiatal fiú között.

A fiú, leány útitársával együtt, meg egy pöttömnyi kicsi gyermekkel, szintén Erdélybe igyekezett. Arra a területre, amelyről általában azt mondták, hogy maga a földi Paradicsom.

– De hát akkor miért jöttetek el onnét, ha ott olyan nagyon jó?!

Az emberek nem szóltak. Csak hümmögtek. Aztán az egyik, szókimondóbb, idősebb, szürkehajú férfi megmondta:

– Belerondítottak fiam a Paradicsomba! De ezt te nem érheted!

És kijött a könnye.

A mi rádiósunk elgondolkozott a hallottakon. Hogy mit kérdezett a fiatalember, mit és hogyan válaszolt rá a szürke hajú férfi. Ám győzött az erdélyi táj szépsége és a saját maga elé kitűzött cél: megtalálni Constantinescut és megtudni tőle mindazt, amit feltétlenül tudni akart. És azokhoz akkor már feltétlenül hozzátartozott az is, hogy ki ölte meg Gheorghét, a kicsit bamba, kicsit műveletlen, de feltétlenül kedves és jóhiszemű katonát, és miért?

Akkor, ott a nagyváradi állomáson, az ország belső vidékére induló vonatra várakozva az emberek természetesen beszédbe elegyedtek egymással. Idegenek is. Sőt főképp idegenek, hiszen a legtöbben nem ismerték egymást azelőtt. Csak úgy véletlenül kerültek össze egy helyre.

A jövő érdekelte őket. Hogy mi lesz ezután a területtel, az országgal és természetesen velük, személyesen. A beszélgetések félig mérgeződés, félig önvigasztalás jellegűek voltak.

– Ne izguljatok, átmeneti állapotban van ez az ország! Furcsa állapot! Jogilag királyság, de tavasz óta a kommunisták kezében van a tényleges hatalom – mondta egy műveltebbnek kinéző valaki –, ez így semmiképpen nem maradhat! Változás lesz! És az ország nem fogja hagyni Mihai királyt, az országgyarapító Ferdinand unokáját. Higgyétek el, még sok minden meg fog változni hamarosan! És akkor, aki sikeresen meglovagolja majd azt a változást, megcsinálhatja a szerencséjét!

A jellegzetesen csúnya arcú, köznapi kifejezéssel szólva „lófejű” fiatal férfi ezzel visszarokkadt az egyik sarokba a ládikája mellé, amelyet úgy látszik, nagy becsben tartott.

Egy vaskos, széles fejű, középkorú férfi vette át tőle a szót:

– De hiszen csak élni hagyjanak! A búza az csak búza, kenyér lesz belőle. Tejre is mindig szükség lesz, ameddig ember él a földön! Csak hagyjanak! Elvégre ez mezőgazdasági ország!

A kijelentés úgy maradt a levegőben lógva, nem érkezett rá válasz.

– Én mindenesetre elmegyek! – lógatta a fejét szomorúan az előbbi szürke hajú idősebb férfi, aki azelőtt a fiatal, szinte még kamasz legénnyel beszélgetett. – Nekem itt kitelt a becsületem. Nincs tovább!

– Miért? Mit csinált maga, hogy innen mennie kell miatta? – kérdezte egyenesen a rádiótechnikus.

– Vigyáztam a rendre – jött a halk hangú válasz.

– De hát... rendre ezután is szükség lesz! – csodálkoztak a körülállók.

Ekkor befutott egyszerre két vonat is. Az egyik észak felé indult, Szatmárra, a másik nyugatra vitte az eltávozókat. Az utóbbi indult el hamarabb. A maradók irigykedve nézték azokat – sokan voltak –, akik a kopott vagonokba felkapaszkodtak.

Mivel a két vonatnak ugyanazon a vágányon kellett haladni, egy vasutas bejelentette, hogy a szatmári vonatra még egy félórát várni kell.

A széles fejű és az értelmiséginek látszó férfi maradtak. A fiatalember odasomfordált a széles fejűhöz.

– Mondja, bátyám! Nem volna véletlenül egy csupor teje? Mihálykának kéne. Mi csak idáig jöttünk, de nem szívesen vágnánk neki a városnak addig, amíg nem ivott egy kis tejet legalább.

A széles fejű kotorászott egy darabig számtalan csomagja között, majd nagy nehezen valóban sikerült előhalászni egy kis üveg tejnek kinéző folyadékot.

– Nesze, öcsém! Egészségére váljon a fiatoknak! Kenyeret is tud már enni?

– Köszönjük szépen! Tud!

– Na! Itt van, csak egy kis zsíros kenyér! Meg egy vékony szelet sonka. Csináljatok belőle katonákat! – és vigyorgott hozzá. – Aztán ha arra jártok, Gardó Ferenc vagyok! Szatmárhegyről. Ne kerüljetek el!

Amíg a két fiatal megetette a kicsit, a parasztember felcihelődött és tempósan kiment felszállni a szatmári vonatra. Nem sokkal utóbb a lófejű is követte szóltanul.

Aztán elindult a fiatal pár is. Kovács László egyedül maradt a váróban a puskájával.

Valamennyi idő még eltelt, közben még beszivárogtak néhányan a váróba. Valami három férfi és két nő. Egy ideig csak ültek szóltanul, majd az egyik nő megszólalt:

– Messzire utazik?

– Nem nagyon. Sebesvárra. Ha tudja, melyik az...

– Ó! Igen. Újabban Bologna a neve. Mert hozzácsatolták egy másik faluhoz. És mit fog ott tenni?

– Vadászok – koppantott László a puskájára.

– Akkor maga különleges ember lehet. Ritka, hogy megadják mostanában az engedélyt!

– Nem mostanában. Sok éve vadászok.

– Úgy már érthető! Mindenesetre a puskájára vigyázzon! Ellophatják. Mindenféle emberek vannak. Mostanában.

Megint hallgattak egy darabig, majd László szólalt meg. Udvariasságból.

– És maga? Merre megy?

– Kolozsvárra. Ott van a lányom. Ezért költöztem én is oda.

A nő nagyjából negyvenesnek nézett ki, el lehetett képzelni hozzá egy felnőtt lányt.

Még beszélgettek egy ideig, a vonat érkezése idején László már tudta, hogy a beszélgetőtársát Barta Rozáliának hívják, a lánya pedig egyetemista. Ha már így lett, ő is bemutatkozott.

- Kovács László? Biztos, hogy ez az igazi neve? Nem álnév?
- Ez az egyetlen nevem. Biz’ istók! Illetve Amerikában Leslie Kovácsnak ejtették. De az már rég volt.
- Szóval járt Amerikában.
- Ott születtem. Clevelandben.
- És milyen ott?
- Szép! És kellemes.
- ...és mégis hazajött?
- Igen. Nincs már ott senkim. És ott nincsenek Nyugati Kárpátok.
- Ezek szerint szeret kirándulni. Na, itt van hová, valóban.

Észre se nagyon vették és eltelt az idő. László leszálláshoz készülődött.

- Aztán, ha akar, meglátogathat minket – és a kezébe nyomott egy papírdarabot.
- Köszönöm! Meg is teszem, ha szívesen látnak!

A vonat elindult. A nő kihajolt az ablakon, hogy még integetessen. László is integetett. Így vette észre, hogy a nő mögött egy katonás tartású férfi áll és figyelmesen nézi hol őt, hol pedig a nőt, ahogy beszélgetnek, integetnek egymásnak.

„A férje? De hiszen azt mondta, hogy özvegy. Vagy csak egy ismerős, aki féltékeny? Mindenesetre meg kéne írnom neki. Ki tudja, ki és miért figyel?”

De aztán elment a vonat és másra kezdett gondolni. El is indult a falu felé gyalog. Ott volt neki egy szállásadója, rendszerint nála szállt meg, amikor vadászni jött.

Azután... ott sem maradt sokáig. A házigazdája ugyan meghajtotta neki az erdőt, ott, ahol általában addig is szerette, de a puska talán kétszer ha megszólalt.

- Ne haragudjon, Sanyi bácsi, nyugtalan vagyok! Nem áll oda a lelkem! Vigyük el azt a két sovány nyulat, majd szépen elkészítik nekem, s legalább együtt elfogyasztjuk. De most – jelezte, hogy gondolatban valahol máshol van, messze onnét.

Sanyi bácsi, voltaképpen Alexandru Avoichiței, megértően bólogatott. Ismerte már, tudta róla, hogy megszállottan keres valakit, valakiket, már máskor is volt ez így. Hogy akár ebéd közben is felugrott és ment, mert valami vagy valaki eszébe jutott.

Hazamentek hát.

Másnap reggel fel is szállt az első elérhető vonatra, s irány Kolozsvár.

A címet tudta. Azt is, hogy az a bizonyos Erzsébet út hol található, melyik részén a városnak. Először csak megnézte magának, körüljárta, merre lehet odamenni, milyen is az a ház első látásra. Nagyjából meg volt elégedve. Nem túl nagy, földszintes ház, olyan, amilyenről feltételezhető, hogy özvegyasszony lakja. De rendezett volt, szépen karbantartott.

Megnézte az óráját. Háromnegyed tizenkettő. Ilyenkor nem illik látogatóba menni, mert a háziasszony kötelezve érezheti magát, hogy meghívja ebédre.

Nem! És akkor eszébe jutott, hogy még virágot sem vett. Pedig az úgy illik, ha az ember először lépi át egy nő küszöbét.

„De voltaképpen mit is akarok én ettől a Barta Rozáliától? Akarok-e egyáltalán valamit? Semmit! Csak...” és ennél tovább nem jutott. Az utóbbi időben nem nagyon találkozott

nőkkel, igazi nőekkel, nem olyannal, aki kliens, talán már jórészt el is felejtette, hogy illik viselkedni egy nő társaságában. „Két nő!” javította ki magát gondolatban, mert rájött, hogy van egy egyetemista lány is.

Pedig Barta Rozália első látásra nem volt szépnek mondható. Idősebb is lehetett nála. De akkor miért jött most ide egyáltalán?

Kicsibe múlt, hogy sarkon nem fordult s el nem indult vissza felé.

De aztán mégis a főtér felé ment, virágot keresni. Ha már így van, legalább menjen végig azon az úton, amelyen elindult.

Körülbelül fél öt volt már az idő, amikor megint odaért az Erzsébet úti ház elé. Most már nyugodtan becsöngethetett, senki nem fogja félreértelmezni a látogatás idejét.

Középtermű, vékony leány nyitott ajtót. Első látásra nem is tűnt fel a hasonlóság. Csak amikor kölcsönösen bemutatkoztak egymásnak, akkor látta meg.

– Bocsánat, nem tudtam, hogyan értesítsem! Kovács László vagyok. Barta Rozália meghívott néhány nappal ezelőtt, hogy látogassam meg. De nem tudtam értesíteni, hogy mikor tudok jönni. Nem baj?

– Szóval az anyám hívta meg. Akkor jöjjön be! Különben Barta Ágnes vagyok. Biztosan tud már rólam.

László intett, hogy természetesen tud.

Rozália házi ruhában egész máshogy nézett ki, mint a vonaton.

– Igen. Akkor nagyon fáradt voltam. Egy csomó időt kellett Váradon töltenem, az időmet is rabolták, meg idegesítő volt az egész. De már túl vagyok rajta. Örülök, hogy eljött! És ilyen hamar!

Kiderült, hogy Rozália egy kis ruhagyárban – majdnem, hogy csak varroda – munkavezető, és emiatt kellett Váradra menjen.

– Mert ott születtem, ott éltem a férjemmel, és most az új vezetőség tudni akarta, hogy megfelelek-e munkavezetőnek?

– Miért olyan fontos ez egy ruhagyárban?

– Mert egyenruhákat készítünk. Katonák és rendőrök számára. De ez unalmas téma! Különösen itt, az előszobában. Jobb lesz, ha bejön. Mert saját magáról még nem mondott semmit azon kívül, hogy amerikai! Nem szabadul olyan könnyen!

A két nő kedves volt, szívesen látták, hát úgy elrepült az idő, hogy a tizenegyet ütötte el a nagy barna falióra, amikor észrevették.

– Most már ne menjen sehova! Vonat úgy sincs, nem is várja senki, ezt mondta, szállodát pedig nem ajánlok, hacsak nem akar közelebbi ismeretségbe kerülni a poloskákkal. Mert azokból van elég! Majd megágyazok magának itt a vendégszobában, Ágnes bemegy aludni a saját szobájába, s persze majd én is a helyemre, de addig is csendben beszélgethetünk.

Jó sokáig beszélgettek, „igen, nehéz férfikéz nélkül, de meg lehet oldani...” „én is egyedül vagyok...” és kölcsönösen elmesélték egymásnak, hogy hogyan jutottak oda, ahogyan az életük alakult.

„Jaj! Csak csendesen, nem muszáj annak a lánynak felébredni! Így ni! Most jó!”

„Nekem is!”

„Nem tudsz holnap is itt maradni?”

„De igen! Nincs semmi dolgom!”

„Ne siess!”

„Most már siess!”

És László ott maradt még egy napot.

Aztán még egyet.

A harmadik napon ment vissza Sebesvárra. Sanyi bácsi elégedett vigyorral fogadta.

– Jól van na! Sanyi bácsi is volt fiatal!

– Én igen! Sze’ éppen azért vigyorgok! De már vége. A mérnök úrnak is kellett már egy társ! Régen!

Még meghajtották egyszer az erdőt, most már valódi eredménnyel, mindent meglóttak, amire engedélyük volt, de aztán ideje is volt hazatérni.

Haza – morfondírozott László – hát kim van nekem Debrecenben?

És elkezdett arról gondolkodni, hogy ha már szinte minden Erdélyhez köti, talán jó lenne, ha valóban oda is költözne! Rózsikával jól le lehetne élni a hátralevő életét. Igaz ugyan, hogy idősebb nála, mennyivel is? Négy évvel. No, azt ki lehet bírni, még akkor is, amikor már mindketten öregebbek lesznek. És Ágnes is milyen kedves, vidám kislány. Akár a lánya is lehetne. Vagy... ha már olyan kicsi közöttük a különbség, hát kistestvére!

Igen ám, de otthagyni mindent? Hiszen valóban magányos életet élt, de azért ismerősei mégis csak voltak. Meg ott a műhely is. Mit kérjen érte? Mennyit kérjen érte? És mit vigyen magával?

No, aludni kell rá! Nem egyet, többet is.

Vagy egy hónap telt így el. Néha leveleztek, néha nem. De mégis, tudták egymásról, hogy mindkettő a másiknak létezik.

December közepén csengett a telefon – egy rádiótechnikusnak szinte státuszszimbólum volt, hogy legyen neki. Kora délután volt és a telefonos kisasszony azt mondta be, hogy nemzetközi hívás.

– Fogadja?

– Természetesen!

Vékony, sírós női hang szólt bele.

– Ágnes vagyok! Ráérsz?

– Persze, hogy ráérek! Mondjad!

– Jaj Laci! Anya meghalt! Nem tudom, hogy mit tegyek!?! Ide tudsz jönni?

– Azonnal indulok! Ne tegyél semmit Ágikám, mindent elrendezünk! Édesanyád hol van?

– Az egyetemi boncteremben! De igazán! Gyere, kérlek! Más is van!

– Megyek az első vonattal! Maradj otthon! Az egyetemen mondd meg, hogy addig is vigyázzanak édesanyádra! Ismersz ott valakit?

– Ismerek!

– Az első vonattal megyek!

Ha elképzelünk egy országot, amely nem is olyan rég óriási változást ért meg, bár ez a változás akkor örvendetes volt számára, majd alig telik el két-három év és újra változás következik, akkor nagyjából lelki szemünk előtt áll az, amelyet az az ország kellett megéljen, amely a már nem is olyan nagyon fiatal rádiószerelőt befogadni készült. Vagyis inkább ő szándékozott ott befogadottá válni. Az okokat nagyjából tudjuk.

Mármost... változott a helyzet. Mert Rózsika, akit úgy érezte, megszeretett, nincs többé. De annál inkább van Ágnes. Az egyetemista lány, aki joggal, de legalábbis okkal számít arra, hogy a férfi, aki az anyjának a kedvese volt, segíteni fogja őt a továbbiakban. És valóban, László maga is így gondolta.

Az országban bekövetkezett változás, amely ráadásul éppen akkor érkezett a csúcspontjára, vagy annak közelébe, mindenütt érezhető volt. Nem utolsó sorban a rendőrségen. Hiszen voltak ott rendőrök, városon és a falvakban is, de olyan helyzetben, hogy egyenként és csoportosan is fogalmuk sem volt arról, hogy mármost ők kit is kell megvédenek és kitől?

Megvoltak még a régivágású öreg legények, akik a társadalom stabil részét szolgálták, de majd mindegyik rendőrségre érkezett olyan ember is, aki semmit, vagy alig valamit értett a szorosán vett rendőri munkához, de azzal szemben igen jól kiismerték magukat abban a politikainak mondott eseménysorozatban, amely, mint mondtam, éppen akkor folyt.

Rózsika szegény valóban a kórbonctanon volt. Egy asztalon feküdt, szerencsére már nem kibontva, hanem rendesen összevarrva majdnem emberi formára, s le is takarva az előírásos lepedővel. Amelyet csak akkor hajtott fel az ügyeletes kórboncnok, amikor meg kellett győződnie arról, hogy az a test, amely az asztalon fekszik, valóban Barta Rozália.

Persze elég volt a megdöbbenéshez az is, hogy az addig élő, nagyon is élő emberből megmaradt viaszsárga arcot megpillantották. Mindkettőjük arcából kifutott a vér, ők is sárgultak, de tartották magukat vitézül. Aki elájult, az a negyedik jelenlevő ember volt, vagyis a rendőr.

– Na, ez is most kerülhetett a rendőrségre. Biztos az újak közül való! – jegyezte meg az orvos, majd kikiáltott a boncolószolgáért: – Jöjjön már, Feri bácsi és mossa fel!

Ő maga azonban kikísérte a két hozzátartozót egy kisebb szobába és ott beszélte el azt, amit szükséges volt.

– Gombamérgezés – kezdte, mire Ágnes azonnal reagált, hogy:

– De hisz az lehetetlen.

– Sőt, azok után amiket elmondott, kollegina – Ágnes orvostanhallgató lévén, kijárt neki ez az udvarias megszólítás –, én egyenesen gyilkos galócára gondolok. Sőt! Az előzményeket tekintve éppenséggel fehér gyilkos galócára. Szóval... miért is mondta azt, hogy lehetetlen?

– Azért professzor úr, mert azokat a gombákat mind anyám szedte személyesen, és ő nagyon értett a gombákhoz! Meg aztán én is ott voltam. Engem biztosan nem akart megmérgezni!

– Miért? Evett talán abból a gombából?

– Én? Nem! Emlékszik, professzor úr, hogy volt hétfőn az a nagyon hosszú napunk. Rengeteg gyakorlattal, s csak este későn kerültem haza. Akkor meg már nem ettem a gombából, mert olyan későn nem egészséges. Sajnáltam is!

– Eszerint meg is van tán még az a gomba?

– Meg hát, gondolom egy kis láboscában a két ablak között. Hidegben, hogy meg ne romoljon! Azután, hogy – nyelt egyet – anya rosszul lett, már nem is értem rá törődni vele.

– No, azt a láboscát lesz szíves majd behozni nekem! A biztonság kedvéért. Bár én már úgymint tisztán látom a helyzetet.

– Na! Maga is hallotta! – ez a rendőrnek szólt, aki időközben magához tért. És nagyon szégyellte magát. – Hát egyet se szégyellje! Majd megszokja.

Amikor hazaérkeztek, László ezt mondta Ágnesnek:

– Úgy látom, kislányom, hogy valóban át kell költöznöm hozzád. Vagy te énhozzám. Csak így tudlak segíteni.

– Nem, nem, gyere te! Hogy szokhatnám meg olyan messze anyától?

A rádiós sóhajtott egyet, majd rábólintott.

– Én is így gondoltam. Csak nem akartam tolakodó lenni.

Magában pedig azt gondolta: „Na! Menyasszonyom, az már nincs! Másodszor, még hozzá! De lányom az már lett!” és ez igen szomorú gondolat volt.

A temetés után Lászlót behívták a városi rendőrségre. De nagyon rövid volt az egész beszélgetés. Mindössze azt kérdezte meg egy ügyeletes rendőr, hogy miféle papírlapot adott neki Rózsika akkor, amikor a vonaton elváltak egymástól?

– Ó! Az? Hát tudnak róla?

„Mi mindenről tudunk!”

– Csak egy papírka volt. A címével. Hogy megtaláljam. Bár ne adta volna! Akkor lehet, hogy mindketten élnék még...

Magában pedig azt gondolta:

„Ti meg csak legyetek boldogok a tudásotokkal!” de ez is igen szomorú gondolat volt.

Egy fél évvel az itt leírt események után Barta Ágnes férjhez ment egy Talay Imre nevű felsőbb éves kollégájához. Akkor már útban volt a gyermekük is, akit születése után Aranka névre kereszteltek el.

Az új hatalom lassan kezdett berendezkedni Erdélyben. Az élet is stabilizálódott. Mindennek az egyik első jele az volt, hogy Kovács Lászlót megkérték, szolgáltsa be a fegyverét. Mit tehetett? Beszolgáltatta. Akkor már nem lehetett úgy cikázni az országhatárokon át, mint néhány évvel korábban.

De ha már nem is volt meg a puskája, és ha ennek következtében vadászni nem is tudott már, a kirándulások szokása megmaradt. Csakhogy akkor már messzebbre kellett mennie ahhoz, hogy a szeretett Nyugati Kárpátokat közelről láthassa. Mivelhogy Ágnes elvégezte időközben az egyetemet és egy másik városba nevezték ki körzeti orvosnak. Odaköltöztek hát férjestől. László pedig – mit tehetett – ment velük. Igaz, nem is bánta különösebben, mert Kolozsváron úgysem szeretett lenni. Minden Rózsikára emlékeztette ott és bár a fájdalom lassan elmúlt, megmaradt az üresség és a magányosság érzése. De egyébként is úgy hírlett, hogy az új városuk, Vigyázóvár, szép jövőnek néz elébe. Nem volt az mindegy a munkája szempontjából sem. Lakást béreltek hát a városban, még hozzá mindjárt kettőt, egymás közelében, a fiatalok egy nagyobbát, akkor már a kislányuk is megvolt, László pedig egy kisebb, kétszobásat, ahol egy szobát műhelynek rendezett be.

Talán egy éve lakhattak Vigyázóváron, amikor egy nő valami különleges rádiót hozott el a műhelyébe, egyedül dolgozott már akkor, hogy nézné meg, mit lehet tenni vele, mert nem akar működni. Pedig egészen új, modern készülék.

Amikor a mester felemelte a fejét a készülékből, hirtelen egymásra ismertek. Paczolay Erzsébet volt az a nő.

Második rész
Búvópatak

Rend lesz! Újfajta rend

Az első pillanatban mindketten úgy meredtek egymásra, mintha kísértetet láttak volna. Amint-hogy nem is hiányzott sok, hogy az így legyen. Hiszen azokban a zavaros időkben sokszor megtörténhetett volna bármelyikükkel, hogy befejezi az életét.

- Hát te? – ezt Erzsébet kérdezte. – Itt?
- Igen. Én itt. De nem kell tőlem félni.
- Nem félek!

Valóban nem félt. Inkább, amikor gyorsan kielemezte magát, mint a nők legtöbbször, egyetlen pillanat alatt képes volt átlátni bizonyos helyzetek értelmét. Egyesek, de ez már a ritkaságok közé tartozik, annál többre is képesek. Azt is tudja, vagy legalábbis sejti, hogy mi történt abban az időben, amelybe pillanatnyilag nincs közvetlen belevetése és hogy hova vezet az, ha az adott helyzetből egyik vagy másik utat választja a jövő felé.

László természetesen nem tudta, hogy Erzsébet melyik részéhez tartozik a szebbik nemnek. De ha tudta volna, akkor sem gondolt volna arra a váratlanul előállt helyzetben. Így tehát csak álltak egymással szemben és nézték egymást. Aztán mégis a nő szólalt meg.

- Utánam jöttél?

A kérdést vékony hangon tette fel, mintha a sírás szélén állna.

- Eredetileg így volt – válaszolt a férfi őszintén –, de aztán sok minden megváltozott. A férjedet is kerestem, meg apádat is. És nem találtalak. Egyiketeket sem.
- És akkor most hogy vagy itt? És miért nem a saját neveden nyitottál műhelyt? Miért KOVA és nem Kovács?
- Azért, mert eredetileg, még Clevelandben ez volt a neve a gyárnak. A szüleim gyárának. Kovács és Vadász. Meghaltak már. És én így láttam helyesnek, hogy megmaradjon a jogfolytonosság.
- Hát engem mindenesetre megtévesztettél.
- Elnézést! Nem is gondoltam, hogy te a városban vagy. Tehát nem volt szándékos. Mondom, csak eredetileg akartalak titeket megkeresni.
- De azért emlékeztél rám...
- Természetesen. De... ha nincs ellenedre, megnézném a beteget is!

Úgy is tett. Nézegette a készüléket vagy öt-hat percig és csak azután szólalt meg.

- Egyelőre úgy látom, nincs különösebb baja. Egy néhány lámpa, mi elektroncsőnek nevezük, eltört benne, meg egyéb erőbehatásnak a nyomát is látom, de valószínűleg meg lehet javítani. Mit csináltál vele? Boksoltál?

Erzsébet egy pillanatra mintha megharagudott volna, aztán, ha már László őszinte volt, hadd legyen az ő is, azt mondta:

- A fejéhez vágtam Constantinescunak!
- Megesik – jött a válasz vigyorogva – és ő mit szolt hozzá?
- Nem vártam meg. Ez már egy éve volt. Nahát... nagyon múlik az idő! Különben elváltunk. Hivatalosan az én hibámból. Gondolhatod, hogy majdnem a semmivel maradtam. De végül

mégis úriembernek bizonyult. Mert beleegyezett, hogy eladjuk a házat és abból telt neki egy másikra, nekem meg egy kis egyszobás lakásra a gyárhoz közel.

A „gyár” egy csirkefarmmal szomszédos mézárszék volt, amely a sors különös csodája folytán nem lett államosítva. Talán azért, mert táplálta a várost, talán azért, mert nem volt nagy és nem figyeltek rá az új urak, nem lehetett tudni. Bizonytalan volt még minden.

– Különben Mihai el is ment a városból. Nem látott benne perspektívát. Úgy hallom, Szatmáron vett egy házat, olcsón. Ehhez mindig is értett. Valami állami segílyt is kapott hozzá, nem egészen tudom, hogy miért.

– Igazad van. Nem érdekes téma. Gyereketek van?

– Nincs! És neked?

– Egy nevelt lányom van. Már férjnél.

– Jééé! Hát azt mikor csináltad?

– Mondtam, hogy nevelt lány! Volt egy menyasszonyom, aki meghalt. Ágnes meg rám maradt. De nem bánom! Van kihez szóljak. Illetve kikhez. Mert a vejem is rendes srác.

– Na, akkor nincs nagy szerencséd a nőekkel! Két menyasszony és egy feleség sem... gyerek meg igen, de nem a tiéd!

– Ne bántsuk! Mondom, hogy rendes.

A rádió inspekciója készen volt.

– Itt hagyod? Nem kell sok idő, de elég modern készülék, és nincs nekem mindenből raktáron. És nem akarok valami silány pótléket beletenni.

– Jó! Itt marad. Mennyi időre van szükséged?

– Pár nap. De nem tőlem függ. Telefonálhatok?

– Nincs telefonom. De majd telefonálok én. A szomszédban van telefon.

– Jó! Felírom a számomat!

Ez volt a története a késői találkozásnak. De mi történt Constantinescuval? Ehhez egy kicsit vissza kell mennünk az időben.

Paczolay Bálint eredetileg úgy gondolta, hogy ha az egyetlen lánya férjhez megy, ő is a fiatal párral tart. Később azonban különböző okok miatt mégis úgy döntött, hogy ott marad a saját házában, még ha egyedül is. Az egyik ok ezek közül az volt, hogy ő szemtanúja volt a szegény Gheorghe halálának. Persze azt is világosan látta, hogy nem László lőtt, hanem másvalaki. Hiszen a lövés egészen más irányból jött, mint ahol a fiatal rádiós volt elrejtőzve. A másik lövész szintén rejtőzködött, de inkább csak László elől. A házból látni lehetett. Mindazonáltal nem ismerte fel, mert háttal állt neki. Amellett pedig az illető nagyjából azonos testalkatú is volt, mint a technikus. Annyira, hogy először őt vélte felfedezni benne. Csak később, a mozdulatokból ismert rá a rádiósra. De akkor ki volt a másik? Constantinescu? Neki semmi oka nem lehetett a saját katonáját lelőni.

De, bár így gondolkodott, azért mégis maradt benne egy kis szikrája a gyanakvásnak a kapitányá átvedlett őrmester irányában. Nagyon ambivalens érzés volt biz az, de csak nem hagyta nyugodni. Pedig csak jobban kellett volna hallgatózni, még mielőtt az a lövés eldőrdült volna. Akkor meghallotta volna a veszekedésbe hajló vitatkozást is, ámbár nem sok eredménnyel, mert nem sokat értett volna belőle. Majdnem semmit.

De volt más is. „Hogy én attól a naptól kezdve minden kiejtett szavamat előre kétszer is megrágjak, hogy nem sértődik-e meg attól valaki? No, ez az amiből nem kérek” jutott eredményre. És nem mozdult.

A házasságkötés egyszerű volt, papot nem hívtak. Volt akkoriban a megszállt területen valami hatóságnak nevezhető szerveződés, azok voltak felhatalmazva a polgári házasságok levezénylésére is.

A fiataloknak mindegy volt. Erzsébet csak biztonságot akart, sőt azt sem ő, hanem csak az apja. Mihai pedig csak feleséget, azt egyelőre nem lehetett tudni, hogy éppenséggel miért éppen ott és éppen őt.

Mivel a házasságkötést nagyon gyorsan ledarálták, nem volt értelme, hogy tovább maradjanak a Paczolay uram birtokán. A megszálló csapatok amúgy is visszavonulót fújtak, akkor még ők sem nagyon tudták, hogy miért. Parancs volt, ők meg katonák voltak. Ez éppen elég magyarázat volt.

Ez volt tehát az oka, hogy a Gheorghe halála után egy héttel újra megjelent László nem találta sem Erzsébetet, sem Constantinescut.

Paczolay Bálintot sem találta, de annak egész más volt az oka. A parasztgazda jó előre meghallotta a László motorjának a hangját. Ismerte már, eleget sertepertélt arrafelé azelőtt. Mutakozni azonban nem akart, mert kíváncsi volt arra, hogy miért jött vissza, ha egyszer nem ő a gyilkos. Akkoriban még erősen hittek az emberek abban, hogy a gyilkos mindig visszatér a tett színhelyére. „Hogyne, visszatér, de csak akkor, ha fél, hogy nem hagyott-e ott valamit” gyűjtött világosságot egy rendőrfelügyelő a téves gondolatot illetően. De ez már csak jóval később történt és nem is azon a vidéken.

A gazda tehát inkább elrejtőzött valahol a közelben és ő, kíváncsiság, megleste, hogy mit akar a fiatalember. Az pedig semmi egyebet nem tett, minthogy tisztességesen eltemette a pórul járt katonát.

No, ez szép vonás volt. Bálint úr eléggé közel volt ahhoz, hogy még azt is meghallja, mit morfondírozik magában a fiatalember? Imádkozik? No biztosan azt is. Ám még egyebet is morgott a bajusza alatt.

„Papír! De akkor hova lett a papír?”

Ennek pedig semmi értelmét nem látta a gazda. Nem tehetett mást, szép csendesen visszahúzódott. Még azután is sokáig szégyellte magát, amiért kileste a fiatalember cselekedetét. Vajon kije lehetett neki az a katona? Rokon? Ismerős? És kivel tévesztette össze, hogy eleinte le akarta löni és csak akkor riadt vissza, amikor ráismert? Forgathatta persze, ahogy akarta, nem volt lehetőség, hogy rájöjjön, a kishúgát kereső fiatal és az árva, kicsit bamba katona érzelmi kötődésére. Amely egyébként nem volt több kötelező udvariasságnál, de ennyi is elég volt az akkori viszonyok között.

Bálint úr tehát maradt Karcagon, illetve Karcag mellett a birtokán, ameddig hagyták. Aztán új rendszer jött, fel lehetett lélegezni egy kicsit. Még valami gépeket is beszerzett a gazda, könnyebb lett az élet. Ő maga viszont rohamosan kezdett öregedni. Sokan voltak így akkoriban, akik túléltek a nagy háborút.

Aztán a második háború már sok volt neki. Meghalt még az elején. Mivel nem tudhatta, merre lehet a kislánya – pedig, de szerette volna, ha mellette van – egy távolabbi rokon család örökölte a birtokot.

Kotlácsikék, így hívták a rokonokat, szintén gazdaemberek voltak, már legalábbis az az águk, amellyel kapcsolatot tartott, jól jött hát nekik az a birtok. De nem sok szerencsájuk volt azzal

a kis gazdagodással, mert a háború után röviddel megint kommunista hatalom lett. Le is szegényedtek csendesesen, el is veszítették a Paczolay-féle örökséget. És az ilyesmi sem volt valami ritkaság akkoriban.

Az új hatalom felmérte a helyzetet, s meghagyott, amennyit meghagyott, amennyit nem, azt elvette.

Egy kormányember, akire az volt bízva, hogy szétnézzen a padláson, észrevette a ládikát.

– Hát ez meg mi?

– Nem tudom, sose nyitottuk ki – válaszolt Kotlácsikné. Az akkori. – Valószínűleg még Paczolay bácsitól maradt.

Kinyitották. Semmi sem volt benne, csak valami gyermekjáték, egy fekete korona, amely egy darab teleírt papíron nyugodott.

– Ó! – mondta Kotlácsikné – most már tudom. A lányának tartogatta Bálint bácsi, hogy majd a gyermekei játszanak vele, ha lesznek. De nem lettek, hát itt maradt.

– No, akkor sürgősen küldjék utánuk! Nem akarom, hogy valaki még azt mondja, hogy nem vagyunk becsületesek! Hogy elveszük a gyermektől, ami az övé!

Erre már igazán mondhatott volna valamit Kotlácsikné is, de inkább visszanyelte. Csak annyit szólt, hogy nehéz lesz, mert messze vannak. Romániában.

– Mindegy! Küldjék el! Legalább azt a kis koronát!

– S a papírral mi legyen?

– Bánom is én! Tegyék be egy bankba! Aztán majd a tulajdonos érte jön. Ha akar.

A hatalom emberének a szava parancs volt. Úgy tettek. A korona-féle meg is érkezett Erzsébethez. A sors iróniája folytán éppen a válóper kellős közepén.

A papír? Ült a bankban csendesesen. Bár az is csak átkerült a határon egy idő múlva. Hiszen oda volt címezve. Természetesen ugyanannak a banknak az ottani megfelelőjéhez.

Interludium Megszállás

Ha már közvetlenül a háború utáni évekről írok, valószínűleg néhányan meg fogják kérdezni, akár fizikailag, akár csak gondolatban, hogy „na és a szovjet megszállás? Arról miért nem írok?” Teszik pedig ezt annál inkább, mivel éppen ilyen oroszos hangzású nevem van.

Nos, akármennyire kiábrándító is, bizony ezután sem sok szó fog esni erről a témáról, amely pedig ténylegesen létezett, ezt letagadni botorság volna és nem is volna tisztességes. Csak hát akkor, amikor az a megszállás éppen teljességében villogott, én még meg sem voltam, vagy... amikor már meg is voltam, akkor is csak mint gyermek, elég kevés rálátással mindarra, ami az iskola kapuin kívül történt. Csakis harmad-negyedkézből értesülhettem tehát azokról, amik akkor estek. És azt is vagy nagyon érdekelt, vagy ellenérdekelt emberektől, végletesen szubjektív módon előadva. Igyekszem tehát elkerülni, amennyire lehet. Csak ott említve, ahol már feltétlenül szükséges.

Így volt az például, hogy... főleg alacsonyabb osztályokban, még kötelező volt az orosz nyelv tanulása. No persze, hogy igyekeztünk nem tanulni, mondván azt, hogy ronda megszállók nyelvét hazafiatlanság volna megtanulni. Az ám, de németül is utáltunk tanulni, mert azok

meg „piszkos fasiszták” voltak szerintünk. Jóval később kezdtünk rájönni, hogy nem bennük volt a hiba, hanem mi voltunk kis lusta disznók.

Erdélyi magyar ember különben is némileg másként tekint arra a bizonyos orosz megszállásra, mint a magyarországi. Egyrészt gondolom azért, mert itt az egész megszállás sokkal visszafogottabb volt. Általában kimerült az egész valamiféle ellenőrzésben, nagy ritkán mondva egy ejnye-bejnyét. Különben is kevesebben voltak, mint odaát. Ez meg, gondolom, a negyvennégy augusztus huszonharmadikai átállásnak volt köszönhető. Amely ugyebár Magyarországon nem történt meg. Szerették volna ha megtörténik, de valahogy a sok szervezésben, titkok kiszivárgása közt, elfutott a lehetőség. Azt mindenesetre elérte a szovjet megszállás, hogy amíg nálunk időztek, addig túlságosan nagy disznóságokat nem lehetett elkövetni az itteni magyarság ellen. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy amikor már enyhülni kezdett a szorítás, akkor megszűnt a Magyar Autonóm Tartomány. Később, amikor kipolitizálták őket az országból, a tartományok is megszűntek, megyék lettek helyettük. Így történt az, hogy a magyar adminisztrációval szervezett terület egyből (vajon valóban egyből? már nem világos előttem) a harmadára zsugorodott. Ezt mi, gyermekek nem tudtuk. A felnőttek se mind.

Nekem magamnak annyi közöm volt az egészhez, hogy kisiskolás koromban általában ki voltam téve az általános ugratásnak az orosz nevem miatt. Később már nem, mert egyrészt véget ért a megszállás, másrészt meg én kezdtem el komolyabban sportolni, s akkor már kevésbé merték.

Volt-e orosz-szovjet kaszárnya Vigyázóváron? Tudomásom szerint nem volt. Persze akkor még nem volt megyeszékhely, sőt megye sem volt, hanem tartomány. De azért, a város rendőrségét „segítendő”, mégis csak volt egy, sőt inkább két helyen valami kis helyőrség-féle. A kettő együtt sem tett ki egy századot.

Constantinescu Mihai a háború után jó érzéssel kivált a katonaságból. Régi katonatiszt lévén, aki még a régi uralmat is szolgált, nem fűlött a foga a proletár diktatúra embereinek állandó ellenőrzésének elviseléséhez. A rendőrségen viszont nem tudták a múltját, vagy legalábbis nem vettek róla hivatalosan tudomást, szabadabban mozoghatott. Át is helyezték más városba. Szatmárra. Ez is egyik kifogása volt Erzsébetnek, hogy a férje keveset van otthon. Utána mehetett volna, de azt meg nem akart.

Mihai tehát valóban keveset volt otthon, bár háza volt Vigyázóváron. A válás után is, mert mint már írtam, vett egyet magának. Éppen otthon tartózkodott, amikor pecsétes levelet kapott, hogy egy bizonyos időben jelenjen meg a városi rendőrség meghatározott kirendeltségén. „Kéretik díszegyenruhában megjelenni!”

A kollégái szerint, akiknek egyáltalán elmondta, kifejezetten örült annak a levélnek. „Mégis-csak elismerik az érdemeimet ők is!” tette hozzá, miután elmondta.

Attól a naptól fogva Mihai Constantinescu őrnagy végképp eltűnt az Erzsébet látóköréből. (Az őrnagyi rangot akkor aggatták rá, amikor átvezényelték Szatmárra). Igaz, hogy a nő sem érdeklődött soha a volt férje után. Hiba volt ez, vagy nem? Nem lehetett tudni akkor. Talán meghalt. Talán elvitték messze, messze.

Erzsébet és László, ellopott fiatalkori szerelmük miatt, mintha elfelejtettek volna felnőtté válni. Illetve nem is annyira elfelejtettek, mint inkább az idő repült el fölöttük. Hisz jól negyvenen felül voltak és még mindig úgy randizgattak, mint jobb időkben a tizenhét évesek. Ez persze nagyon kedves vonás, de nem elégítette ki őket. Meg is mondta Erzsébet egy napon:

– Mikor szándékozol bemutatni a lányodnak? Elvégre elmúlt már egy jókora idő az édesanyja halála óta, és különben nem is voltatok együtt olyan sokáig. Tudod, nekünk is csak egy életünk van. Ha már eleget elfecséreltünk értelmetlen emberekre...

Amire László azt válaszolta, hogy:

– Bármikor! Holnap, ha akarsz!

Azért persze este, amikor hazaért, csak elmondta a két fiatalnak, hogy né, akadt valakim, fiatal korom óta ismerem, szeretjük egymást, képesek vagytok-e szeretettel fogadni?

Azok persze örültek neki, sőt kifejezték azt is, hogy már régebben is megmondhatta volna. Mert hát nekik van szemük, nem úgy mint a fiatal szerelmeseknek!

– Voltaképpen ki volt a férje a te volt menyasszonyodnak? Azt mondd, özvegy – kérdezte Erzsébet egy alkalommal, beszélgetés közben.

László elmondta, hogy tudomása szerint tisztviselő. Egy bankban. Szatmáron.

– Hmmm... Barta. És bank. És Szatmár.

Úgy tűnt, mintha Erzsébetnek lenne elképzelése, de valami okból nem folytatta. Csak másnap tért vissza ismét a témára.

– Nos hát, jó ha tőlem tudod meg, hogy Barta Ervin néven Szatmáron egyetlen banktisztviselőről tudok, arról, aki a Német Bank igazgató elnöke volt, egyben egyik főrésztvényese is. Már meghalt. Érdekes története van. Ágnes nem tud róla?

– Biztosan tud. Nekem nem mondta. Igaz, hogy valamilyen tartózkodás, vagy miféle okból én is békén hagytam.

– Jó! Akkor most mesélek!

Akkor én még Constantinescuné voltam, bár már a vége felé. A kommunista hatalomátvétel közepén voltunk, vagyis nagyjából akkor, amikor te Vigyázóvárra jöttél. Amikor a tényleges hatalom már a Groza kezében volt, de még hivatalosan királyság volt itt. Constantinescu akkor kérte át magát a rendőrséghez. Bár igazából már a hadseregben is valami rendcsináló-rendfenntartó munkát végzett. Meg még az ördög tudja, hogy mit.

Nahát, akkoriban a bankok már sejtették, hogy nagyjából mi fog történni. Elvégre nem elmebetegeket szoktak az igazgatói székekbe ültetni. A Német Bank szatmári fiókjá, a többiekhez hasonlóan, menteni próbálta, ami menthető. Barta igazgató egy megbízható emberére bízta, hogy a bank fontos iratait kimentse az országból. Érdekes módon pénzről nem sokról tudok, azt lehet, hogy más vitte.

No, ez a megbízható ember, rokona is volt, Káli volt a neve, valami német keresztnévvel, el is indult egy ládikával. Talán sikerült is volna, de fiatal volt, megesett a szíve egy környékbeli parasztlányon, akit éppen megerősakolni készült egy katonára. Hát leverte róla azt a katonát. Olyan sikeresen, hogy nyomorék maradt egy életre. Így persze dekonspirálta magát, legalábbis részben. És ez magyarázza azt is, hogy miért éppen Constantinescut küldték ki nyomozni. Félig katonai ügy volt.

A srác a lány apjánál, egy parasztgazdánál húzta meg magát azután, de nem sokáig. Nem volt más az a gazda, mint az a széles fejű parasztember, akivel már találkoztunk a váradi állomáson vonatokra várakozás közben. Egyszer csak rajta ütöttek és elvitték ládástól. Persze annak a srácnak – megvan! Bertold volt a neve – nem volt kulcsa ahhoz a ládához, csak a fogadó bank embere nyithatta ki. No meg az itteni rendőrség, baltával.

Abban a ládában ugyan papíroknál egyéb nem volt, mégis bevarrták valami hét évre. Most is ül talán.

A ládában levő iratok természetesen a bank iratai voltak, semmit nem ért vele senki. Egy boríték viszont megragadta a Constantinescu figyelmét. Ugyanis az én nevem volt ráírva. Semmi egyéb nem volt abban, csak egy papírlap, nagyon elegáns egyébként és nagyon régi, valami szintén régies írással. Az írás egy része latinul volt, a másik része valami ismeretlen nyelven. Olyan volt, mintha valami vers lett volna. Eléggé el volt színtelenedve egyébként, lehet, hogy az eltelt hosszú idő miatt. A másik oldalon meg valami kép, az is halvány, mintha el akart volna bújni az emberek szeme elől. Na, hozta is Constantinescu haza nagy dicsekedve, de én azt mondtam neki, hogy vigye előlem az árulással szerzett véres papírját! De ne ám elássa valahol, hanem adja oda annak a szerencsétlen elítéltnak, ha már így megszenvedett érte, legyen az övé! Utóbb megtudtam, hogy valóban odakerült. A börtönigazgatóság keresett meg, s kérdezte, hogy valóban én küldtem annak az elítéltnak azt a borítékot? Mondtam: én.

Akkor betették egy páncélszekrénybe, vagy miben vannak a rabok dolgai, s azóta is ott van.

Amikor Barta igazgató megtudta, hogy mi történt a rokonával, szívrohamot kapott és meghalt. Na, így lett özvegy az a te Rózsikád. Mít szólsz hozzá?

– Gondolkozom.

– Azt látom. Min?

– Azon, hogy Rózsika vajon tudott mindezekről a dolgokról? Amik a bank körül történtek.

– Erről nincs információ. Lehet. És akkor...

– Kétesélyes. Lehet, hogy tévedett annál a gombánál. De lehet...

– Hogy nem baleset volt.

– Úgy van. És... azt a borítékot ki nyitotta ki? A férjed?

– Nem. Olyat azért nem tenne. Úriembernek tartja magát. Azt hiszem, hogy soha nem volt leragasztva. Elvégre a bankban biztos, hogy páncélszekrényben volt.

– Vajon, mi lehet az a régi írás?

– Azt nem tudom. De az apám, aki eredetileg betette az én nevemre, meglehetősen nagy összegre biztosította. Tehát értékes lehet. Talán az a szegény ember, ha kiszabadul, tud majd vele kezdeni valamit. Nekem biztosan nem kell.

Ezután már csak csókok következtek. Elismerésképpen.

Második interludium **A megváltás problematikája**

Isten... ugyebár... az Univerzum ura, a teremtés levezénylője. Mert primitív emberi agyunkkal mindenképpen úgy érzékeljük, mintha a levezénylés nagyobb munka lenne, mint csak egyszerűen elkiáltani, hogy „Legyen világosság”. Lehet, hogy így is van. Ezt mi nem tudhatjuk. Talán egyesek sejtik...

Amikor a Földön az ember renitens kezdett lenni, s már akkor, amikor tévutakat kezdett követni ahelyett, hogy az addigi jól bevált utat követte volna, amely ugyebár a tanulás útja is volt egyben, megváltót küldött, hogy valamit javítson az eltévelyedésen. Nem volt ez tökéle-

tes megoldás és a hatása is rövid ideig tartott igazán. De mégis a legrosszabbat elodázta. Meddig? Nem tudható.

Most ott tart a folyamat, hogy repedezik az a patthelyzet, amely akkor egy időre beállt. Repedezik, mert az ember se nem kitartó, se nem felelősen gondolkodó lény. És áll ez különösen arra a helyzetre, amely akkor áll elő, amikor sokan vannak egy gondolati rendszerben és hatnak egymás gondolkodására. Nem az elvont gondolkodás képessége romlik el, hanem az a képesség, amellyel azt ellenőrzés alatt lehet tartani. Egyesek erkölcsnek is nevezik.

Mindezeknek a folyamatoknak a végeredménye feltétlenül és csakis az lehet, hogy elpusztul az Univerzum. Ezt valamilyen okból nem tudom elképzelni. A kérdés a következő:

Vajon a Föld embere az egyetlen csoport, amelyhez az Isten megváltót küldött? Vajon egyszerre, vagy szükség szerint különböző einsteini időkben, küldött több megváltót is különböző helyekre, vagy pedig csak akkor küldött újabbat, amikor az előző csoport – és nem az előző megváltó! – csütörtököt mondott?

Vajon lemondott Isten a földi emberiségről?

Hárman voltak. Már nem éppen a kamaszokban, elvégre mindhárman komoly, egyetemet végzett emberek, sőt közülük ketten éppenséggel két egyetemet is, ennek megfelelően munkával teltek a napjaik. Azért, mint ezúttal is, néha összejöttek kötetlenül beszélgetni. Mivel pedig mindhárman végzett teológusok voltak, a téma a beszélgetések tárgya, magától adódott.

A két protestáns, Talay Levente és Kovács András, olyan világi szakmát is tanultak, amely a mindennapjaikat is teljesen lefedte, abban fejtették ki a mindennapi munkájukat. A harmadik, katolikus, általában a Sanyi atya néven szeretett megnyilvánulni.

Az természetesen könnyen érthető, hogy rendszeresen egymás ugratásainak céltáblái voltak. Aztán, amikor megunták a viccelődést, szinte észrevétlenül csúszott át a beszélgetés komolyabb gondolatok irányába. Mint most is ahogyan történt.

Ekkor már voltak, főleg egy kis technikai műveltséggel rendelkezők között, elég sokan olyanok, akik elfogadták a Multiverzum elméletet, nemcsak a létező bizonyítékok alapján, hanem azért is, mert az így logikus. A természetben alig fordul elő olyasmi, hogy egy szerkezet egyszeri és megismételhetetlen lenne, kitüntetett helyzetben lenne, nem valamely létező okok miatt, hanem csak úgy, saját jogon. Ez még egy Univerzummal sem történhet meg, ha egyáltalán ismert róla az, hogy vannak határai. Már pedig ismert. És ilyenkor azonnal felágaskodik az örök kérdés: na és azon túl mi van?

Ezúttal is ezen vitatkoztak, majd a beszélgetés észrevétlenül fordult át a megváltás problematikájára.

A Multiverzum témáját természetesen Levente vetette fel, aki a teológia mellett mérnöki tanulmányokat is végzett. András, a testvére az orvosi szakmát választotta a hittudományok mellett. És, mint általában lenni szokott, szegény Sanyi atya volt az, aki – nem lévén más a tarsolyában – kénytelen volt a hit eszközeivel beérni.

Persze azért kímélték egymás személyes önérzetét, ahogyan az egyáltalán lehetséges volt.

Szóval elég jó barátságban voltak. Sajnálták is néha, hogy ritkán van lehetőségük komolyabban beszélgetni. Mert akárhogy ugratták is egymást, mindig valami jó és értékes gondolatot vittek magukkal az ilyen beszélgetésekből.

Egyébként ezúttal is ez történt. Maga a felvetett téma nem volt megfelelő a vitatkozáshoz, túl sok volt az egyházi szál benne, nem volt ajánlatos nagyon erősen huzigálni. Hallgatólagosan

megegyeztek tehát abban, hogy egy Univerzumban ez lehetséges, de embernek tudomása egyelőre nem lehet arról.

Visszatértek tehát az ugratásokra.

- Aztán mondd, Sanyikám! Te még mindig tartod magad ahhoz, hogy Jézus analfabéta volt?
- Dehogysis! Én soha ilyet nem mondtam!
- Ez igaz, de azt már mondtad, hogy soha nem írt egyetlen mondatot sem. Csak egyszer egy szót a vízparti homokba. Azt a szót, hogy „hal”.
- Ezt én így tudom. Ez az Egyház hivatalos álláspontja!
- Nem is levelezett?
- Na! Helyben vagyunk! Már megint az Abgar levelekkel jössz! Pedig tudod, hogy az Egyház véleménye szerint azok a levelek hamisítványok.
- Ejha! Szóval ezek szerint Szent Euszebiosznak, az egyház és vallástörténésznek minden szava szentírás, csak éppen az Abgar levelek tekintetében volt hamisító. Fura!
- Szerintem nem is ő volt a hamisító, hanem az, aki utólag az Egyháztörténetébe betoldotta.
- Hmmmm... Egyáltalán megvan még az az Egyháztörténet? Létezik?
- Természetesen!
- És hol?
- Úgy tudom, hogy a Vatikán könyvtárában.
- Kutatható?
- Nem mindenkinek. Miért? El szeretnéd olvasni? Szerezzek egy másolatot?
- Köszönöm! Nem hiszem, hogy egy másolattól okosabb lennék. Hanem figyelj csak egy kicsit, ez komoly! Olyan hírek terjengenek egy idő óta, hogy annak a könyvnek, az eredetinek, egy része talán kikerült abból a könyvtárból és most bolyong szerte Európában.
- Nem hallottam. Érdeklődjek utána?
- Nem bánám!

A beszélgetésnek a többi része, bár igen fontos és érdekes témák körül zajlott, számunkra érdektelen volt.

Aminthogy maga ez a felvetés is. Mert alig egy hét múlva jött Sanyi atya a hírrel, hogy márpedig az Euszebiosz-féle könyv, az eredeti persze, megvan és ép és egészséges. A hír tehát hamis.

Rövid életek

Ezerkilencszázötvennégy után valamennyire stabilizálódott Erdélyben a Bukarest központú román uralom. Ezt többek között az is mutatta, hogy abban az évben kicserélték az emberek születési bizonyítványát. Olyanra, amilyenhez hasonlók ma is használatban vannak. Vannak ugyan félelmek ma is, de ez alighanem csak kampányfogás egyes politikusok részéről.

Nem is lenne érdemes mindezzel foglalkozni, ha egyes ismerőseink sorsát nem befolyásolná egyrészt annak a stabilitásnak, másrészt az előbb említett kampányfogásnak a megléte.

Tehát... stabilitás.

Abban is megnyilvánult, hogy az ötvenes évek végén Káli Bertold végre kiszabadult a börtönből. Olyan munkát persze nem talált, amilyenre ki volt képezve, kénytelen volt tehát visszamenni Gardó uramhoz napszámosnak. No, szívesen fogadták. Főleg Margit. Sok munka nem volt ugyan számára, viszont Margit szívesen fogadta az udvarlását. Lett is egy gyerekük hamar, akit Bertalannak neveztek. Ez szokás volt a Káli családban, már ősidők óta, hogy az elsőszülött fiú neve B betűvel kezdődjön. Valamely régi ősük volt ilyen, s utána, amikor csak lehetett – mert lány is lehetett az elsőszülött – ez a szokás élt.

No, azért a boldogság csak nem tartott sokáig, mert a szegény Bertoldot megint csak bevárták. Ezúttal kevesebb időre.

Közben azonban jött a kollektivizálás, Gardóék el is költöztek egy kisvárosba, ahol Margit munkát vállalt egy vegyi gyárban. Gardó Ferenc uram meg is halt hamar, nem bírta sokáig a föld szaga nélkül, hát jól tette Margitka, hogy gyári munkát vállalt. Nem is igen tehetett volna mást.

A Berci fiú is nőtt, növegetett, örömet okozva az édesanyjának. Legalább ő. Mert jó tanuló volt és szelíd srác. Végig ösztöndíjas, Margit tehát valamennyire fellélegezhetett.

Csak a lányok körül nem volt szerencséje a Bercinek. Úgy kell annak lennie, hogy valamire kiszemelte őt a sors, azért nem sikerült neki semmi olyan, amivel eltérni akart a számára kijelölt pályától. Az pedig nem volt más, minthogy ő kellett legyen a Gazda. Így, nagybetűvel. Minden abba az irányba mutatott, még az apja másodszori kiszabadulása is.

Pedig gondolt ő lányokra, még asszonyokra is, de minden kapcsolata valamiféle kisebb tragikummal végződött. Persze, ha állandóan olyan nők kellett neki, akiknek szintén valami küldetésük volt a világban.

Mint például Babay Ilona, a fizikus. Őt még feleségül is vette. De nem tartott sokáig az a házasság sem, még addig sem, amíg a gyermekük megszülethetett volna. Ilona is elhagyta. Berci pedig – akkor már kezdett ő lenni a Gazda – vérző orral és szívvel kellett bevallja önmagának, hogy a házasság nem neki való.

A megszületett gyermek, kislány volt és Kingának nevezték, ugyancsak híjával volt a szerencséének.

(Nevet az édesanyja második férje, Borzán Gábor adott neki. Szintén csak egy fél évig tartott az a házasság is. De később harmadik férj is volt, aki nem volt más, mint mindnyájunk barátja, az öreg Csemete. Vagyis Csendes Jóska. Mellette már megmaradt szegény Babay Icu haláláig. Amely szintén különleges volt, ugyanis öngyilkos lett.)

Pedig eleinte úgy nézett ki, hogy szép jövő áll előtte, mert a sztárügyész Amariei Ionuțnak volt a titkárnője. Aztán mégis az lett a vége, hogy valami misztikus társaságba keveredett, börtönbe is került, ahol is egy látogatója, barátnő is volt egyben, „halált énekelt” neki. Így terjedt el a vigyázóvári emberek tudatában, ma is emlegetik néha, szerencséire ma már sokkal ritkábban. Brrrrrr! Álomban se jöjjön elő!

Ennyi lett volna nagyon röviden a Káli család nőtagjainak a krónikája.

Az is feledésbe merült később, hisz annyi minden történt azokban az években. Örült az ember, hogy nem vele történtek a szörnyűségek, hát hogyne igyekezett volna elfeledni.

El is múlt szépen vagy harminc év, talán még több is, sokat lehetett volna mesélni azokról is, de részben máshol már elmondtam/megírtam, részben pedig ez a történet nem igazán róluk

szól. Hanem jóval későbbi emberekről és eseményekről. Ennyit csak azért kellett elmondjak, hogy könnyebben érthető legyen az, ami később történt.

Abból a családból egyetlen ember élt csak hosszabb életet, Káli Bertalan. Maga a gazda. De ez sem kizárólag az ő érdeme volt. Örökölt valamit Amerikában, az után kellett mennie. Ki tudja, miféle alkuk és zsarolások előzték meg még azt az utazást is... Elvégre pénzről volt szó. Sok pénzről, méghozzá! Ma is ott él, bár néha már megesik vele, hogy hazalátogat. Rövid időre.

Valóban nagyon rövid időre.

Az új tanár

Amikor Fenyvesi Tibi távozott a vigyázóvári egyházi iskolából, muszáj volt neki szegénynek, mert társ nélkül maradt, mint a madár, akinek szívtelen vadász a párját meglőtte, s a Liviától örökölt kicsi Antoniát sehogy sem tudta sem a városban, de még a megyében sem nevelni a nyomasztó emlékek miatt, tehát amikor elment, egy másik Tibort kaptunk helyette.

Ennek az új kollégának Agács Tibor volt a neve. Biológiát akart tanítani, valóban ahhoz értett a legjobban, bár nem tanított addig, mert agronómiát végzett, majd sokáig dolgozott valami környezetvédőknél.

Klári volt akkoriban a főtanfelügyelő-helyettes, ő pedig azt mondta, hogy nekem úgyis szakom a történelem is, majd azt fogom tanítani, s hagyom az új kollégát a biológiával. Így is lett.

Azért nekem volt egy kis ellenérzésem ezzel az Agáccsal szemben. Eleinte nem tudtam miért, később beugrott. Valami agresszív csoporthoz csatlakozott még környezetvédő korában, állandóan tüntettek olyan dolgok ellen, amiket úgysem tudunk megváltoztatni. Elvileg ez nyugdíjas állás is lehetne, a végtelen tüntetés, de ő egy adott pillanatban otthagya az egészet. Valami vírusgyártást is rebesgettek a népek – ezt Vigyázóváron rebesgették – nem tudom, mennyi igazság lehetett benne. Talán még rendőrségi ügy is lett a dologból, de aztán annyiban maradt. Aktája mindenesetre nem lett, legalábbis itt nem, mert akkor nem taníthatna. És a feleségem nagyon szabálykövető az ilyesmiben.

Szóval, volt egy kis ellenérzésem. Később aztán, ahogy múlt az idő, megláttam az arcán azt az állandósult szomorú vonást, és a viselkedésében azt a visszahúzódot, néha túlhajtott udvariasságot, amely az olyan emberekre jellemző, akiknek az előéletéből nem idegen a szenvedés. Általában főként lelki, kevésbé fizikai. Különben is elég nehéz volna elképzelni a fizikai szenvedést olyan egy darab fából ácsolt embernél, mint az új kolléga.

Én mindenesetre kíváncsi lettem. Ahogy megkezdődött a tanítás, bementem néha az órájára, elvégre az én katedrámat vette át, és mindent rendben levőnek találtam. Legfeljebb annyit kifogásolhattam volna, hogy túlságosan ragaszkodott a tantervben megírt tananyaghoz.

Hmmmm... Alighanem nagyon megijeszthették valamikor. De mikor? És mivel?

Akkor már a rendőrségi ügye is nagyjából tudott volt és én nem hittem, hogy Strupka Tamás lett volna az, aki úgy megijesztette. Nem volt szokása ugyanis az öregnek.

Ekkor már én sem számíthattam magam a fiatalok közé. Legalábbis nem úgy, mint Agács Tibi. Akit még egy kicsit meg is értettem ekkorra. Elvégre mindnyájan voltunk fiatalok, annak megfelelően kommunisták, vagy akár liberálisok, lázadók mindenesetre. Aztán lassan benőtt a fejünk lágya. Nekem ráadásul jó vastagon benőtt, meg még egy néhány tanártársamnak, akikkel együtt kaptunk annak idején hideget, meleget.

Elég rég volt már az ideje annak, hogy utoljára Barmodon megfordultam. Valaha szerettem ott lenni, különleges volt a légköre és az emberek. Talán azért, mert a falu nem volt sem kicsi, sem nagy, hanem csak éppen akkora, hogy ott közösség tudott teremődni.

Aztán múlt az idő, emberekkel történtek mindenféle események, néha rosszak, ritkán jók, sok ember el is tűnt valami süllyesztőben, némelyik végleg, és én magam is elkerültem onnét. Először a megyeszékhelyre, majd néha tovább. Ügyes-bajos dolgok lassan eltakarták a régi barmodiak emlékét, üresség maradt utánuk. Aztán az az üresség mind kisebb lett az idők folyamán, ahogy a szélei felől kezdett újabb adatokkal s emberekkel betelni, míg végül csak egy egészen kicsi folytonossági hiány maradt. Hasonlóan ahhoz, mint amikor egy mély seb lassan begyógyul.

Aztán, mostanában, egy régi barát meghívására Nyárádszentborbálára kellett látogassak, oda meg elég közel esik Barmod.

De még akkor sem biztos, hogy elmentem volna, ha Krisztike egész váratlanul fel nem hív telefonon. Krisztike a menyem. András fiam felesége már valami öt vagy hat éve és tudomásom szerint ma is boldogan élnek. Csak hát nagyon elfoglaltak. Aminthogy én is. No, ha már a közelben vagyok, meg kellene őket látogassam. Mert az a telefonhívás is eléggé furcsa volt. Kezdve azon, hogy András éppen nem volt otthon.

Mi a csuda?! Krisztike már telefonálni sem mer, ha a férje otthon van? Ezt valahogy nem jött, hogy elhiggyem. Ám maga a beszélgetés is elég furcsa volt. Nem is egy beszélgetés volt az, hanem több rövid egymás után. Letette, visszahívott, megint letette. Mintha a sírás – vagy valami más érzés – kerülgette volna, s az elfojtott zokogás, vagy valami más miatt szakította volna meg többször is.

Én pedig ott voltam valami harminc kilométerre tőlük.

Azzal búcsúztunk el, hogy késő van, holnap majd többet tud mondani.

Nem hívott fel másnap.

Szóltam Klárinak, nem akartam titkolózni előtte. És különben is, ki tudja, meddig leszek oda és ha több napig, akkor helyette kell kerítsen.

– Képzeldsz! András nem olyan! – reagált Klári.

– Nem, szerintem sem, de ki tudja? Ez már a hatodik év. Sőt, a hetedikbe fordulnak.

– Te vagy a biológus! Ha idegesít, menj és nézd meg! És hívjál engem is, ha valami kellemtlent látsz vagy érzet! Persze titokban. És nem hiszem, hogyha olyasmi, akkor sokat tudnánk segíteni.

Agács tanár úr múltja

„A lovas... nem volt már fiatal ember. Fehér haja és felmagasodott homloka után inkább öregedőnek ítéltette az ember. Ha nézte volna. De nem látta senki. Ki is látta volna ott, az erdőben? Hiszen nem járt ott senki. Az emberek féltek az erdőtől, mert gonosz híre volt. Mindenféle szörnyeket, kicsiket és óriásiakat képzeltek oda. Azoknak a hiedelmeknek jó részét éppen az imént látott lovas találta ki és terjesztette. Hogy ne kövessék, amikor pihenni szeretne. Mert ott szeretett pihenni. És most fáradt volt. Nagyon fáradt. Leszállott hát a lováról, engedte szabadon legelészni, ő maga pedig leült egy tuskóra. Volt min gondolkodnia.

És félnie is. Nem úgy félt, mint a közönséges rendbéli emberek, nem magáért félt. Az országát, a népét féltette. Az embernek felelőssége van, ha egyszer varázslónak, boszorkánymesternek tartják.

Megrázta a fejét, mintha ki akarta volna rázni belőle a fárasztó gondolatokat. A hosszú fehér hajkorona repkedett a feje körül, a levegőben. Később elkezdte végigjárni fejben azt, amit éppen elkezdett. A keleti utazást.”

A nő, aki az asztal mellett ült, ekkor megállt és felnézett. A kezét levette a billentyűkről, amelyeken a fordítást kopogtatta. Mert azzal foglalkozott. Chrétien de Troyes egy addig elveszítettnek hitt könyvét fordította az anyanyelvére. Azt, ami még hozzáférhető volt belőle és olvasható is. Mivel szemfárasztók voltak a régies betűk, s a szöveg nyelvezete is, lassan már karikákat látott. Fel is állt, hogy kinyújtózzon. És ha már kinyújtózott, hajladozni is kezdett, hogy meginduljon a vérkeringése.

Ekkor hallatszott a csattanás. Nem dördülés volt, ahogy a lövések hangját le szokták írni, hanem csattanás. Még az sem túlságosan hangos, hiszen a lövöldöző nem volt nagyon közel.

A nő – nem volt öreg, olyan harminc és negyven közötti, igazán szép nő – ütést érzett a bal vállában. Aztán lehanyatlott.

Öt perc sem telt el és egy szomszédasszony kopogtatott. Mivel senki sem nyitott ajtót, belépett. Amikor meglátta a földön fekvő szomszédnőjét, azonnal hívta a mentőket. És a rendőrséget. Nem tudhatta, hogy melyikre lesz inkább szükség.

A rendőr ért oda hamarabb.

– Még él! – tapintotta ki az áldozat nyakán az ütőeret szabályszerűen. Pedig nem sok tapasztalata lehetett a falusi rendőrnek az ilyesmiben. – De nem tudni, hogy túléli-e – ez már a befelé tolokodó mentősöknek szólt.

– Egyre szomorúbb ez a te új kollégád! Nézz már utána, mi lehet vele! – mondta Klári egy este, amikor hazaértem és ő is hazaért. Persze nem volt szükséges, hogy mondja, mert én is rég észrevettem. Szóvá is tettem a dolgot.

– Vannak gondok! Az életben – felelte, csak úgy általában. De nem tágítottam. Ám akkor se mondott sokat, de amit mondott, valóban magyarázta a viselkedését.

– Meghalt a régi barátnőm! Franciaországban. Ezt a szomszédasszonya küldte, nem tudom, miért, valószínűleg az én címem volt meg neki, vagy Renáta adta meg. Persze még életében. Ha vele valami történne. És a jelek szerint történt is. Mert máskülönben miért küldte volna?

A könyv, vékony könyvecske volt, sőt lapok is hiányoztak belőle. Franciául volt. Nem sokat értettem belőle.

– Pedig meg is akartam mutatni neked. Te történész vagy, hátha okosabb is az ilyenekben.

– Nem vagyok történész, hanem történelemtanár. Ami nagy különbség. Franciául ugyan tanultam valamennyit még sulis koromban, de azóta, gyakorlás híján, majdnem mindent elfelejtettem. De ha akarod, utánanézhetek. Például Chrétien de Troyes-ről hallottam, a legismertebb középkori mítosz kutató volt és legnagyobbbészrt neki köszönhetjük az Arthur királyról szóló mondákat. Persze nem csak ő írt ilyesmiről. Akkoriban mindez benne volt a levegőben. No, ez a könyv persze nem az eredeti, hanem XIX. századi francia nyelvű átírat. Különben valószínűleg olvashatatlan lenne. Aztán meg... az se biztos, hogy a barátnőd meghalt. A szomszédasszony is tévedhetett. És különben is, te nem is mondtad egy szóval sem, hogy ilyesmit is írt. Ki tudja, mi oka lehetett arra, hogy a könyvet neked elküldje?

– Meghalt! – mondta Tibor. – A rendőrségre is írtam. Azt válaszolták, egy nyomozó, ki tudja, milyen rangban, hogy meghalt a nantesi kórházban. És ha rokona vagyok, akkor mehetek a holmijáért! Persze nem vagyok rokona. Csak szerettem volna lenni.

– Akarsz beszélni róla?

– Igen, de nem sokat. Csak hogy egy kicsit megismerd a helyzetet. Serdülő korunkban ismerkedtünk meg. Zseni volt az a lány. Én sem vagyok buta, ezt láthattad már, de ő... valóságos csoda volt. Aztán, én nem is tudom, hogy mondjam. Talán rossz társaságba keveredett, talán úgy vitték bele, ígéretésekkel, zsarolásokkal, de valóban rossz útra tértünk. Mind a ketten. Emlékszel a néhány évvel ezelőtti járványra?

Emlékeztem.

– Na, azt a vírust ő készítette. Persze nem egyedül. Egy laborral. Persze vírust készíteni önmagában nem bűn, különösen akkor nem, ha az emberrel elhitetik, hogy egy több kórokozó ellen hatásos oltáshoz szükséges. De amikor kész volt vele, akkor a labort is megszüntették. Egyik napról a másikra. Nem is tudom, hogy mi történt volna, ha véletlenül nem vagyok éppen ott. Véletlenül? Nincsenek véletlenek. Kerestem. Őt kerestem egész életemben. Akkoriban környezetet védtem, a Greenpeace egyik hajóján. Ott is laktam. A Farley hajón. Ha hallottál róla.

– Hallottam, de inkább az emberről, akiről elnevezték. Én is tanítottam biológiát.

– Ja persze! Szóval akkor hirtelenében én segítettem neki állást keresni. Talált is, vagy találtunk, szintén a környezet-bizniszben. Mert hát persze üzlet volt az a javából, még hozzá zsíros. De erre csak később jöttem rá. Akkor otthagytam őket, nem egészen a magam jószántából. Renáta szintén. És szintén ugyanaz okból. Utána még néha összefutottunk. Kezdtünk lehiggadni. És most... Szegény Reni! Olyan könnyű volt befolyásolni! Elég volt egy-két kedves szó, mosoly, dicséret. Csak én nem tudtam hatni rá soha!

Na, elfulladt. Nem forszíroztam. Csak annyit mondtam, hogy szerintem pihenés kellene neki. De nem köldöknézés, hanem aktív pihenés. Jó sok munkával. Vegyen ki szabadságot! Addig én tartom a frontot.

Amikor hazamentem, Klári is azt mondta, hogy helyesen cselekedtem.

A könyv nálam maradt. Merlin keleti utazása, vagy valami ilyesmi címe volt. Arra azonnal rájöttem, hogy ha Merlin valószínűleg nem is járt Kelet-Európában, de Chrétien de Troyes szintén valószínűleg, igen. De ettől az egész csak még érdekesebb lett. Olvasás közben aztán azt is megláttam, hogy egy része le van fordítva magyarra. Alighanem a titokzatos Renáta műve lehetett a fordítás. És ahogy meg tudtam állapítani, kiváló fordítás volt. És emellett élvezetes. Tényleg zseni lett volna az a szegény nő?

Sokáig azonban nem tudtam foglalkozni a könyvvel, mert hívtak Nyárádszentborbálára is, meg Krisztikét is meg kellett látogatnom Barmodon. Elvégre megígértem.

Aztán Szentborbálán semmi érdekes nem volt. Krisztikét viszont valóban egyedül találtam. Kérdésemre, hogy hol van Andris, elmondta, hogy egy Hegyköz nevű térségbe ment, hívták.

– Ki hívta?

– A pap. Az egyik ottani faluból.

Némileg megnyugodtam. Elvégre a bátya, vagyis Levente szintén a Hegyközben szolgál, és amennyire tudom, ő nyugodt, megállapodott ember. Körülötte nem szoktak csodák történni. Meg is kérdeztem:

– Levente hívta?

– Nem. De hiszen mondtam, hogy pap. Valami Sanyi atya.

– Ismered?

– Csak hallottam róla.

Krisztike, református lévén valóban ritkán nevez papnak egy lelkészt, de gondoltam, pillanatnyi nyelvbotlás volt. Hát nem az volt.

– Na, de csak nem olyan veszedelmes ember az a Sanyi atya...

Most először mosolyodott el, mióta megérkeztem.

– No, ő valóban nem. Csakhogy mostanában elég sokat emlegetik egy nővel kapcsolatban.

– Miféle nővel?

– Ottani orvosnővel. Gyermekgyógyász. Beátának hívják.

Aha! Szóval mégis csak a zöldszemű szörny!

Erről a Beáta nevű nőről tudtam, Andris valóban csapta neki a szelet diákkorában, talán másodévesen, de hát kinek nem? És azt is tudtam, hogy Beáta férjhez ment még az egyetemi évek alatt, feldúlva azzal – rövid időre mi igaz – a fiam lelki nyugalmát.

– Hát, Beáta ide vagy oda, én egyáltalán nem hiszem, hogy éppen miatta veszélyben lenne az Andris házastársi hűsége!

Mire aztán Krisztike is nagy kegyesen halványan elmosolyodott.

– Nem, azt én sem hiszem. De nem tudom, hogy miféle kígyókövet fújnak ott hárman... hmhhh – papok!

Ezt én sem tudtam. De nem is különösen érdekelt. Ha Sanyi atyának éppen Beáta kell, hát legyen neki. Igaz, hogy férje van, de hiszen az atyának sem szabad megnősülni, fűztem tovább a gondolatot. És úgy látszott, hogy Krisztike is megnyugodott, amennyire lehetséges volt. Különben sem volt jellemző rá az ilyen nyugtalanság gyermekkorának az elmúlt óta. Akkor is leginkább a sok gyógyszer okozta nála azt, hogy idegesebb volt a kelleténél. Krisztike egyébként a legjobb fiatalkori barátom lánya, mindig nagyon szerettem. Valósággal disznóság tőlem, hogy olyan régen meg sem látogattam Árpékat. Gyakorlatilag azóta, amióta nem tanítok Barmodon. „No, akkor oda is átmegek.”

Egyébként Árpi se tudott semmit. Mareszke, a felesége (akibe titkon szerelmes voltam fiatal koromban), szintén nem. Megnyugodtam hát, s valószínűsítettem, hogy Krisztikének elszabadulhatott a fantáziája. Ez is megtörténhet, ha nem is gyakran.

Utóbb jutott eszembe, hogy vajon miért nem ajánlottam Krisztikének, hogy hívja fel Andrást telefonon? De talán jól tettem. Majd felhívom én, ha sokáig nem kerül elő!

Árpival tehát jól elfilozofálgattunk a világ dolgairól, megnéztem a Mareszke újabb képeit, kellő mértékben megcsodáltam – valóban nagyon jó és elismert festőművész, sőt még mond is valamit a képeivel, ami ritkaság mostanában – és hazamentem.

Marie de Champagne **Az Agács Tibortól kapott könyv egyik melléklete**

A kastély a domb tetején magasodott. Szép, szemnek kedves építmény volt. Nem olyan ormóttan, hatalmas, mint amilyen akkoriban több főúri kastély is volt, amelyekhez kivagyiságból, hatalom mutogatásából mindenkori uraik újabb és újabb részeket, tornyokat, magasított bástyákat építettek, hogy tiszteletet vagy éppen félelmet keltsenek az arra járókban. Ennek a kastélynak az úrnője nem érezte szükségét az ilyesminek. Valóban, nem is volt arra szüksé-

ge. Egy király leánya, egy másik király – Angliai Richard, az Oroszlánszívű – nővére nem kellett felkapaszkodjon semmiféle rang elérése céljából.

A kastély mögött és részben előtte is, szép kert terült el, virágokkal, díszcserjékkel, a cserjék között mesterséggel eltervezett kanyargós ösvényekkel, amelyeken sétálni és a nemkívánt látogatók szeme elől elrejtőzni lehetett. Akár hosszú órákra is.

Ezen a Krisztus születése után számított ezeregyszáznyolcvankettes évnek áprilisi napján azonban üres volt a kert, amely a kastély mögött észrevétlenül erdőbe ment át.

A kastély homlokzatán a napóra éppen deket mutatott, s valóban nemsokára megkondultak a kicsivel távolabbi templom harangjai is. Nem volt az különösebben ünnepélyes kongás, hiszen a nevezetes nándorfehérvári diadal még csak évszázadok múltán hívta fel a figyelmet a kereszténység védelmének sürgetős voltára.

Nem, ez a néhány kondulás egyszerűen csak deket jelzett.

A kastélyban azonban ez idő szerint még csak délelőttnek volt az ideje. Mária hercegnő, egyben Champagne-i grófság úrnője a kastély egy kisebb szobájában tartózkodott. Harminc-hét éves volt ekkor és gyönyörű szép, érett asszony. A felkelés szertartása, a „lever” két órával azelőtt lezajlott, szokás szerint a szolgálattelvő lovagok és az udvari költő jelenlétében, aki – természetesen – szintén szolgálatot teljesített ott.

A lever óta azonban eltelt két óra és az az idő elég volt ahhoz, hogy a szép özvegy kiröppenjen Morfeusz karjaiból és teljes női fegyverzetében uralkodjon az egész környezetén. Amely fegyverzet a hatalmon túl, amely állandóan rendelkezésre állt, a szépséget is jelentette. Arca szép fehér volt, mint az akkori úrhölgyeknek általában, de az orcái most éppen kipirulva növelték a szépségét. Jelezve ezzel az erős érzelmet, amely lehetett csodálat, csodálkozás, szeretet vagy éppenséggel harag. Jó, ha tudjuk, hogy ezúttal mindezek együtt dúltak a szép úrnő lelkében, nem engedve nagyobb teret egyiküknek sem közülük. Egyszóval... határozatlan volt.

A hercegnő – születésénél fogva az volt – fejét két oldalra csúcsosodó sapka díszítette, mely alól kissé merészen kikandikált egy szőke hajtincs is. A ruhájának színe sötétlila volt, különlegesen bő ujjakkal, jelezve egyrészt, hogy semmi szüksége az anyaggal való takarékoskodásra, másrészt sötét színével azt is, hogy özvegy. Ugyan nem fekete volt, ami meg azt jelentette, hogy a gyászos családi esemény már több mint egy éve volt.

A ruha egyébként illendő módon földig ért, semmi nem látszott ki alóla csak a topánka orra – néha. Amikor lépett vagy mérgesen toppantott egyet.

Az úrnő világos kesztyűs kezében egy papírlapot libegtetett, amelyen valami írás is volt, körülötte a lapszél szépen kicirkalmazva színes festékkel.

A nőt tehát már leírtam, lássuk most, hogy ki volt az, aki szemben állt vele.

Férfi volt a szemben álló, komoly, nyugodt tartású, ám látszott rajta, hogy rangban mélyen alatta van beszélgető partnerének. Nem, arról nem lehet szó, hogy meghunyászkodott volna, de mindenképpen tiszteletet mutatott a viselkedése.

A nő vitte a szót.

– Szóval, hogy is van ez? Mi dolog ez, magiszter uram? Mit tegyek én veled ezek után? Talán megfeledkeztél arról, hogy királylány vagyok? Vagy azt hitted attól, hogy kivételes tudásodat megbecsülöm, egyből elfelejtem alantas származásodat? És ha még csak annyi lenne! Ha én megbocsájtanék is, mit tennének ezeket tudva az udvari embereim? A fejemre nőnének? Szóval mi ez? – és egyre inkább libegtette azt a kérdéses papírdarabot, hogy az már szinte szárnyra kelt, mint valami óriási lepke.

A férfi mind ezen szónoklat alatt csak annyit mondott nagy halkán, hogy „Vers. A lovagi szerelemnek megfelelően”.

Amit meghallva a nő még inkább felpaprikázódott.

– Úgy! Szóval lovagi szerelem! A troyes-i fegyvermester fia, lovagnak képzei magát. Mi okból? Hiszen tudom a származásodat, de említed is. Szóval?

– De hisz senki nem is tud erről a versről, úrnóm!

– Ezt el is várom – szelídült meg kissé az özvegy. És ilyenkor még szebb volt. Valamint látszott rajta az is, hogy minden haragja mellett nem közömbös neki a férfi. Nem is lehetett az. Hiszen gyermekkoruk óta ismerték egymást. A fegyvermester fia a kastélyban nevelkedett, s tanulmányait részben a tartományurak tették lehetővé. Mert ugyan a fegyvermester nem volt szegény ember, inkább gazdagnak mondható, de a felsőbb iskolákhoz már egy patrónus támogatása is szükséges volt. Ilyen patrónus volt a Champagne-i gróf, majd később a felesége, az úrnő.

Hogy első haragja elmúlt, a grófnő, hercegnő születése szerint, megszűnt rázogatni a papírdarabot és letette azt az asztra. Így láthatóvá vált a haragot kiváltó vers is. Egy ballada volt. Ahogy itt következik.

Chrétien mester szerelmes balladája Marie de Champagne-hoz

*Mint ifjú költő, nagyon sokat vártam,
hogy a szerelem majd meglátogat.
Ám a nyomában mindhiába jártam.
Jaj, s fájdalom keríti sorsomat.
Ó, úrnóm, de hát mit is reméltem
Sötétben sírva, ha eljött az éj?
Bárhogy szeretlek is, ki alig éltem,
egyedül kínozott maró szenvedély.*

*Van bár tudásom, de nincs származásom.
Magiszter vagyok, s mégis ostoba.
Champagne-i Mária te vagy éji álmom,
vagy most mondom meg, vagy pedig soha.
Mikor a fehér papír fölé hajoltam
s neved leírtam, szinte láttalak!
Görnyedt testtel is Világ hercege voltam,
te meg csillogó, fehér nőalak.*

Ajánlás

*Most már tudom, hogy túl sokat akartam.
Tűnő fény vagy, papírra álmodott!
Légy hozzám kegyes, hisz nem múltott rajtam!
Sorsom ez, mely öröktől így adott.*

Rövid hallgatás után megint a nő szánta el magát a beszédre.

– Aztán... ez itt nem lovagi szerelem. A lovagi szerelem verseinek megvannak a maga szabályai. Ez nem tartja be egyiket sem. Hanem több! Személyesebb! Egyszóval... De csak ha nagyon elnéző akarok lenni, tiszteletlenebb. Miért nem írtál olyan verset, amelyet kell? És ha már ilyet írtál, miért hagytad, hogy elolvassam?

– Tisztelt, szeretett úrnőm! – szólt most már valóban nagyon komolyan a költő. – Írhattam volna valóban olyan verset is, amelyet szokás, de valahogy nem éreztem megfelelőnek Hozzád. És hozzáam sem. Tehettem volna, de szerintem az lett volna a tiszteletlen. Nem olyat érdemelsz, hanem sokkal szebbet. Kedveset, s fenségesebbet.

Hisz versemben, dicsérhettem volna:

Szájadnak büszke ívét,
fejednek szép tartását,
nyakadnak szép tartását,
szemednek villanását,
és hajadnak,
aranyt megszegyenítő,
szép szőke csillogását?
Mért sorolnám fel?
Hisz azt mindenki tudja!
Én azt tudom, mit más nem,
csak a Teremtés adhat.
Vedd, hogyha kell neked,
ha nem kell, eltapossad!

S a nő szólt:

– Szentelen vagy!
S kedvem is volna akár most eltaposni!
Hogy nem teszem, annak oka csak az,
hogy valamit látok benned.
Olyat, amit még sosem láttam másban.
S tán hasznom lesz belőle, azt hiszem!
Most menj! De ne menj messzire!
Gondolkoznom kell büntetéseden!

Láthatóan a vita hevében a két vitatkozó észre sem vette, hogy mindketten észrevétlenül verses beszédre váltottak át. Ez azonban semmit sem változtatott a lényegen, hogy Chrétien mester tiszteletlenség bűnét követte el úrnőjével szemben, s ezért büntetést fog kapni. Másnak, hasonló származásúnak talán a fejébe is kerülhetett volna az incidens. A költő azonban más volt. A szellem arisztokráciáját még abban a kissé ugyan durva, átmeneti korban is megbecsülték.

Az uradalomnak pallosjoga volt.

Hívták a hóhért.

Másnapra ki is derült, hogy a költő tiszteletlen verséért huszonöt vesszőt kap.

– De vessző legyen az, nem pedig bot! S ha többnek vagy másnak bizonyul, a különbözetet megkapni te fogod – hagyta meg szigorúan a grófnő a hóhért.

A költő pedig egyetlen szó nélkül viselte el a verséért kapott büntetést. Amely után a hercegnő (grófnÉ), odament hozzá és saját kezével segítette neki felállni a deresről.

– Van egy heted gyógyulni! Egy hét után este jelentkezel nálam! Beszédem van veled! Addig gondolkodj!

Az egy hét elteltével jól meglátszott, hogy az úrnő összehasonlíthatatlanul jobb kedvben leledzik, mint az elmúlt alkalommal.

– Nos, mágiszter uram, gondolkoztál-e?

– Gondolkoztam, asszonyom!

– És mire jutottál?

– Megbocsáss, de arra, hogy nem hibáztam. Semmit.

A nő bólogatott.

– A bátorságod mindenesetre tetszik nekem. De ne bízd el magad! Nem vagy lovag. Viszont tudós vagy és költő. És ez nem csekélység. A tiszteletlenség büntetését már megkaptad. A vers viszont nagyon szép. Illő, hogy azért meg jutalmat kapj! De előbb – felállt a helyéről és kiszólt az ajtón az odakint lebzselő szolgálóknak: – Menjetek most! Egy percen belül senkit itt ne lássak! Ami szolgálat van még, azt a mágiszter majd elvégzi! Senkit ne lássak reggelig, a lever idejéig. Értettétek? Különben fejek fognak hullni! Nem tréfálok, ahhoz nincs semmi kedvem!

A szolgalattevők, nemesek és nem nemesek egyaránt, elpuoltak.

– No, hát most valóban van egy kis időnk, egymásra is! – folytatta Marie. – Tehát, hogy is van azzal az állítólagos nemesi származással, amit már régebben hallottam, hogy emlegetsz? Sőt, apád is emlegetett, míg élt.

– Meg ne haragudj, úrnóm, de az valóban létezik. Csak bizonyítani nem tudom. Ahhoz nagyon hosszú utat kéne megtegyek, s az nem áll módomban.

– Az úttal most ne törődj! Egyelőre elég, ha elmeséled! De... várj! Hátha elalszom majd tőle. Hogy is legyen? Ejnye! Elküldtem mindenkit! Még az öltöztetőnő sincs a közelben. Alighanem te kell ma levetkőztessél. Nem félsz?

– Nem félek, de lehet, hogy ügyetlen leszek.

– Azzal megint csak ne törődj! No! Látod? Azt a két kapcsot nyisd ki! Így! Most azokat... egyáltalán nem is vagy olyan ügyetlen. No, most már mondhatod!

– Lám, úrnóm...

– Marie!

– Tehát, kedvesem Marie! Több mint ötszáz évvel ezelőtt, Troyes városához nagyon közel egy rettenetes csata folyt le két óriási sereg között. Több napig tartott. Azt mondják, a csata után a környéken a folyók megduzzadtak a vértől. Amit azonban én nem hiszek. De valóban nagy csata kellett legyen. A két sereg közül az egyiknek vezére Aetius volt, a másiknak pedig Attila, a hun. Ráadásul azt mesélik a két hadvezérről, hogy tejtestvérek is voltak. Ezt ugyan én megint csak nem hiszem, de azt igen, hogy azelőtt barátok voltak. Abba a csatába tehát Attilának a hunnak a legkedvesebb hadvezére, Edekon volt a neve, a fiát is magával vitte, hogy tapasztalja meg a háborút. Szokás volt ez akkoriban.

Ez a fiú, Odoaker volt a neve, vagy mai szóval Ottokár, nagyon elfáradt a harcban. Hátra-vonult tehát egy kicsit pihenni. Ott talált rá egy helybeli leányra, akinek később gyermeke született attól a vezértől. Hát attól a gyermektől számítjuk mi a családunk eredetét. Elgon-

dolhatod hát, hogy addig, míg meg nem tettem egy utat addig a tartományig, ahol az az Attila uralkodott és az az Edekon a hadvezére volt, én a családom eredetét bizonyítani nem tudom.

– Köszönöm az elbeszélést! – szólt Marie álmos szemmel. – Most pedig gyere ide közelebb, és altass el! Szépen! Így ni! De jó! Aztán holnap délelőtt itt legyél! De most...

Másnap délelőtt pedig ugyancsak fontos események történtek.

Első közöttük az volt, hogy Marie de Champagne a várudvaron lovaggá ütötte³ Chrétien de Troyes magisztert.

– Ez azért szükséges most, az út előtt, hogy ne egyszerű polgárfiúként kelljen utaznod! – mondta még előtte. Utána pedig átadott neki egy kis díszes csomagot: – Egy pergamen van benne, amit ama tartomány királyának fogsz átadni. Nagyobb lesz tőle a megbecsülésed. De te is becsüld meg, s őrizd akár életed árán is, mert nem mindennapi pergamen. Toulouse grófjának egy valdens vazallusától kaptam, akinek az apja életével fizetett érte. Hát úgy becsüld meg! És jószerecse kísérjen utadon!

A pergamen egy almárium titkos rekeszében volt addig, míg Marie a saját kezével, nem bírta volna másra, ki nem halászta onnan.

Akármit és akárhogyan mondhatott a hercegnő, rendezhette az úti pénzügyeit is, Chrétien mestert igazából az a pergamen győzte meg arról, hogy mindezt az úrnő nagyon komolyan is gondolta.

Chrétien mester május tizenhatodikán délelőtt érkezett harmadik Béla magyar király városába, éppen koronázás ünnepére. A király Imre fiát koronáztatta meg, így éppen jól jött a francia lovag ajándéka, az a bizonyos hétszáz éves pergamentekercs. Úgy is tekintették, mint a francia király ajándékát.

A francia magiszternek több megbeszélése is volt Péter mesterrel a préposttal, és a megbeszélések eredményeként ő is kapott egy pergament a pécsi préposttól. Azután hazament.

* * *

– Kezdem már látni, hogy miért nevezted zseninek a régi barátnődet. Ilyen fordítást csinálni nem mindennapi.

– Nem nagy dolog – válaszolt Tibor –, illetve csak akkor nem nagy, ha a víruskészítést is tudjuk róla.

– Még a vers is jól visszaadja a középkor lelkét. Bár... gondolom, Faludy György Villon fordítása lebeghetett a szeme előtt.

– A Nagy Testámentum. Én is így gondolom.

– Egyébként a Catalaunumi-nak nevezett csata valószínű, hogy tényleg Troyes közelében zajlott le. Kíváncsi vagyok, hogy a könyv írója tudta-e? Vagy ez a barátnőd beszúrása volt?

– Nem tudom. És most már nem is fogom megtudni. Végül is lehetséges, hogy akkoriban ott is éltek katalánok. Csak később kergették őket a Pireneusokig. Nagy kár a hölgyért!

– Ugye, te is így érzed?

– Hogy a csodába ne!

³ Chrétien de Troyes sokat utazott a maga idejében, de ez a keleti útja az írói fantázia terméke, a lovaggá ütéssel együtt. Ámbár... mindkettő elképzelhető. Nagyobb dolgok is történtek akkoriban királynői szeszély következtében.

A Hegyköz. Események

– Bocsáss meg, barátom – ezzel fogadta Sanyi atya Andrást, a kisebbik fiamat – hogy megint idefárasztotlak, de ha emlékszel még arra, amiről a nyáron beszéltünk, hát úgy tűnik, hogy most megkaptam a büntetésemet. Amiért a fennhéjázás, görögül hübrisz bűnébe estem. Nem lett volna szabad „arról” a témáról beszélnem! Már most a baj megvan. Vagy legalábbis úgy tűnik, hogy megvan.

– Levente hol van? – kérdezte András egyből. Ki tudja, miért?

– Ő már megjött! Két napja. Csak most éppen valami dolga van. De nem baj, legalább addig felvázolom neked is azt, amiről tudomást szereztem – az atya, kis, sovány emberke, fahanggal, ja kérem, ahol cölibátus van, ott nemigen van sok választási lehetőség... emberben, ezúttal valószínűleg meg volt rendülve, s ez látszott is rajta.

– De mondd már, hogy mi a baj! Megtámadott minket egy másik univerzum? Ez tudtommal nem éppen nagy újság! Úgyis évmilliók telnek el, mire ideér! Ha ideér!

– Dehogyan! Nem ilyesmiről van szó! Ami kiméretett, abba bele kell nyugodni. És különben is, ahogy mondtad, az még nagyon messze van. De ez a baj, ami most van, az nem csak nagyobb, de sokkal közelebbi is! Kiszabadult az ördög a pokolból! Vagy a szellem a palackból, ki hogyan akarja értelmezni!

Látszólagos jelentéktelensége és valóban létező ideges természete ellenére Sanyi atya egyáltalán nem volt buta ember, és a levegőbe beszélni sem volt szokása. Így tehát András is egyből abbahagyta az ugratást és inkább figyelni kezdett. Az atya pedig folytatta.

– Emlékszel, hogy legutóbb azt mondtam, hogy a Szent Euszebiosz-féle egyháztörténet megvan, ott van, ahol lennie kell és teljesen ép. Így tájékoztattak engem akkor, amikor erről beszéltünk. Mert én magam is érdeklődni kezdtem. Mármost, a napokban kaptam egy fülest, egyelőre szigorú titoktartás mellett, hogy felbukkant egy része éppen itt, az országban!

András... fellélegzett. De azonnal el is szégyellte magát. Telni azonban csak annyi telt tőle, hogy kinyögje:

– De hiszen ez egy óriási tudományos szenzáció! És a könyv? Kitépték belőle a lapot? Vagy több lapot is?

Sanyi atya szomorúan ingatta a fejét ennyi pragmatizmus hallatán.

– András barátom! Az egyik Abgar levelet látta valaki. Sőt! Igazából az egyik hipotetikus Jézus levelet! El tudod képzelni, hogy mit jelent ez?

– Valószínűleg azt, hogy felül kell majd vizsgálni néhány eddigi hittételt. Még csak nem is a legfontosabbakat. Én mondom, Sanyi, nyugodj meg! Valóban nem egyéb tudományos szenzációnál. Ha pedig kitéptek a könyvből, az meg a rendőrség dolga!

– De hiszen emberek haltak meg! Amerre az útja vezetett! Egyébként a könyv még most is egészben van. Ezt mondja a vatikáni kapcsolatam...

Ekkor már András is meghökkent.

– Emberek haltak meg? És van olyan ember, aki annak az iratnak az idevezető útját ismeri? És a könyv meg egészben van? Ki hiszi ezt el? Valaki neked nem mondott igazat.

– Nem tudom. Még én sem tudom – dünnyögte, valósággal nyöszörögte az atya –, de ha igaz, akkor... akkor mégiscsak az ördög...

András még mindig hitetlenkedett. Jó ideig hallgatott, majd azt mondta:

– Szerintem várjuk meg Leventét!

Ebben megegyeztek.

A két fiam, bár ikrek voltak, nem sok dologban hasonlítottak egymásra. Igazából András volt az idősebb egy félórával – talán – de mivel alacsonyabb volt és zömök, jól látható izmokkal, hát úgy vettük, mintha ő lett volna a fiatalabb. Levente ugyanis hosszú volt és már egy kissé kezdett természetellenesen magas lenni a homloka. Hát őt vettük idősebbnek.

Mindkettő megváltoztatta a nevét, amikor lehetett. Nem csodálom, elég sokat kellemetlenkedtek nekik az oroszos név miatt. Így lett aztán, hogy András a felesége nevét vette fel, Levente pedig egy a családban még élő másik nevet, a Talay nevet. Egyszer valaki megkérdezte tőlem, hogy ha hármas ikrek lettek volna, akkor talán Béla lett volna a harmadik? Természetesen nem. Nem is így választottunk nevet nekik, hanem két baráti család gyermekeinek a nevei után. Levente a Kovács Árpfi fiának volt a neve, András pedig a Nemvaló István fiának volt a neve.

No, ez az én Leventém csak harmadnapra került elő.

– Beátánál voltam – mondta magyarázatul.

Beátát mindketten ismerték, András még udvarolt is neki diákkorában. De aztán... talán elhanyagolta, talán más történt, nem tudom, elmaradtak egymástól. Szép kislány volt pedig.

No, Kotlácsik Beáta akkor felhúzta az orrát és gyorsan férjhez ment. Nem tudom, milyen volt a házasságuk, mert Beáta komoly, csendes nő volt, a házból nála pletyka se ki, se be. A férj agrármérnök volt a faluban, ahol Beáta a gyermekorvosi feladatokat látta el. Marják volt a vezetékneve, amiből tudni lehetett, hogy az ő családja is szlovák eredetű volt. Egyébként arrafelé sok szlovák család élt, sőt él most is. Sokan még beszélnek az eredeti nyelvüket, mások elmagyarosodtak az idők folyamán. Beáta az utóbbiak közé tartozott férjestől.

– Miért? – kérdezte András.

– Hívott.

– Valami okkal?

– Igen. Gondjai vannak.

Többet nem mondott. Ezután a három egyházi ember megbeszélte azokat az értesítéseket, amelyeket katolikus kollégájuk elmondott neki, majd megegyeztek abban, hogy legjobb lesz kivárni, míg nem tisztul valamelyest a kép.

András el is ment haza másnap reggel. Levente még maradt. És csak az öccse távozása után mondta el Sanyi atyának, hogy igen, Beáta bajban van.

– János eltűnt. Ő meg fél. Így aztán, ha nem haragszol, nem is maradnék, hanem visszamegyek Beátához. Persze nem a házába, van ott valami panzióféle. De nappal azért úgy gondolom, hogy inkább nála leszek. Csak nem fog megharagudni János, ha előkerül!

– Ezt nem lehet előre tudni – válaszolta a pap –, elég kiszámíthatatlan ember. Főleg, ha ivott.

– Iszik? Ezt nem tudtam!

– Nem, mert Beáta nem beszél. De nekem van szemem a látásra.

– Féltékeny? Azért iszik?

– Ezt nem tudom. Beáta szép nő, szóval... de nem hinném, hogy lenne valakije. Illetve nincs is. Hiszen nálam szokott gyónni.

– Hmmm... és a gyónási titok?

– Légy nyugodt! Ha meggyónta volna, elkerültem volna a témát. De talán tényleg jó, ha ott leszel egy pár napra. Aztán közben János vagy előkerül, vagy nem. De valamit akkor is megtudsz. Majd még közben is beszélünk. Jó lesz így?

Levente azt mondta, hogy jó lesz. Ideje pedig csak van néhány napig...

Beáta valóban szép nő volt. Mint sok esetben azok a nők, akiknek nyugodt az életük, biztosított a megélhetésük, mert biztos a munkahelyük is. Persze idegesség bármikor akadhat az ember életében, mint például ezúttal is, de ez azért rá nem volt jellemző. Így Levente határozottan kellemesen volt meglepve, amikor meglátta. Mert hasonlított is, meg nem is arra a Beátára, akit régebről ő is ismert. Ez a nő, akit maga előtt látott a részben hagyományos stílusjegyekkel berendezett nappaliban, még egy szentkép sem hiányzott az egyik sarokból, érett volt, általában magabiztos, ha nem tekintjük kifejezetten azt az eseményt, amely miatt a férfit odahívta.

– Mert hát Andrást csak nem hívhattam! Különben is úgy tudom, felesége van és gyermekei. Nem illik elmenni tőlük! És éppen hozzám. Rajta kívül pedig csak te maradtál olyan, akiben megbízhatok.

– Igen. András családos ember. Amit magamról nem mondhatok el...

– Igen. Hallottam. Akarsz róla beszélni?

– Ha nem bánná, inkább nem. Nem arravaló volt szegény... De különben is, most te hívtál ide, hogy ha lehet, a te problémádat oldjuk meg.

– Igen. És értem – valóban értette. Úgy nézett ki, hogy a Darabont Erzsike idejében történtek még mindig érzékenyen érintik a férfit –, hát akkor rajtam a sor! János eltűnt. Már több mint egy hete. És semmit nem hallottam róla.

– Máskor is volt már ilyen? Eltűnés?

– Igen. Ha ivott, hajlamos volt a duzzogásra. De nem bántott engem. Soha! És két nap volt a legtöbb eddig, amíg nem került elő. Végül is munkahelye van. Keresték is már. Én pedig nem mondhattam mást, minthogy meg kéne várni, mert előkerül. De most már határozottan aggódom!

– Rendőrségnek?...

– Igen, szóltam. Azonnal. De azt mondják, várjak még! Ők is ismerik – ezt határozottan elkeseredett hangsúllyal mondta. Úgy látszik, nagyon bántotta az, hogy a rendőrség is tudott a férje szokásairól. De hát a falusi rendőrök általában sok mindenről tudnak, ami a körzetükben történik.

– És a pincében? Úgy tudják, hogy néha... inni szokott.

– Voltam a pincében. A miénkben is, meg emberekkel is beszéltem, akiknek van, hogy nézzék meg! Hiszen tudod! A pince veszélyes is lehet. Pláne itt, ahol az ötven méteres pince nem ritkaság. De mindenki azt mondja, hogy nincs ott János. Illetve...

– Illetve mi?

– Az az igazság, hogy még van egy pince. Tudod, nálunk a pincesor olyan, hogy szép egyenesen megy fel a hegynek az ösvény két oldalán. Egy darabig, aztán egy nagy üres rész következik, ahol nincs se ház, se pince. Azt mondják, ott volt valamikor a kastély. Mások meg mást mondanak, hogy mi volt ott. Mindenesetre most üres az a rész, fű benőtte, méteres, senki arra nem szeret járni. No, aztán az üres rész fölött még van egy pince. De már egészen az erdő alatt. Az a bolondok pincéje. Senki sem megy arra szívesen. Régebben még néha megkísérelte

egy-egy ember, hogy használatba vegye, ezt csak helyi legendákból ismerem, mert akkor még kicsi gyermek voltam, de azoknak, akik próbálták, mind megromlott a bora. Beteg pince az! Nem használt sem a szellőztetés, sem a kénezés, sem a fertőtlenítés. Most már csak ritkán téved arra ember, s nem jó szándékkal. Úgy mesélik, hogy néha szomszédos falvakból jönnek oda emberek, s törvénytelen dolgokra használják. Egyszer az egyik rendőr el is kapott egy társaságot ott, s lefülelte. De aztán az a rendőr beteg lett és meghalt. Helyette jött ez a fiatal Birkás. Aki holnap idejön és körülnéz. Még nem régen van itt, megpróbálom rávenni, hogy oda is elmenjünk. Remélem, itt leszel!

– Természetes! Ha már egyszer elvállaltam a testőrséget! De különben is nagyon kíváncsi lettem, ahogy elmondtad. Még sosem láttam elátkozott pincét!

– Azt nem mondtam, hogy elátkozott! Egy szóval sem. Ámbár lehet! De akkor az az egész terület az! Te tudós ember vagy, talán utána tudsz nézni ilyen helyi legendának! Ha véletlenül nem tudnád, az az Igfon erdő. Volt valaha. Ott kezdődött.

– De, tudom. Na de elkezdett sötétedni! Hiába! November van. És annak is mindjárt a közepe. Biztos dolgod is van! Menni kéne...

– Hol laksz?

– A Madaras panzióban.

– Az jó hely. Főleg, mert közel van! Egy kicsit félek. Főleg most, hogy ilyesmiről beszéltünk. Pedig itt, a falu közepén...

– Mindenesetre bármi gyanús van, azonnal szóljál! Gondolom, a telefonszámom még megvan.

– Meg! Beírtam. Holnap mikor jössz?

– Tízre jó lesz?

– Hamarabb nem lehet? Nem tudom, hogy mikor jön az a rendőr. Készítek valami reggelit, ha akarod!

– Akkor kilencre?

– Az jobb! Én még azt se bánám, ha itt aludnál!

– Kösz! Kedves a meghívás!

– Komoly!

– Nem zavarok?

– Nincs kit!

– S ha János hazajön?

A nő szomorúan ingatta a fejét.

– Már nem hiszek benne. De akkor se lenne baj. És nekem megnyugvás...

– Jó! Akkor maradok. Csak át ne beszéljük a fél éjszakát. Mert holnap észnél kell lenni. Ezek szerint...

Fél nyolc lehetett, amikor Levente felébredt. Azt hallotta meg, ahogy Beáta tesz-vesz a konyhában. „Ejnye! Én meg itt lustálkodok!” de nagyon jól aludt és még álmodott is. Sőt, mintha az álomban a háziasszonyának az alakja is szerepet kapott volna.

„Ej! De hülye álom! És éppen az András volt barátnője! Vagy tán éppen azért? Mindegy! Nem tudja senki!”

Aztán valahogy lelket vert magába, főleg egy olyan gondolat miatt, hogy esetleg az a rendőr az ígértnél korábban is jöhet. Kiment hát ő is a konyhába, félig felöltözött.

Beáta valóban vidáman tett-vett.

– Jó reggelt! Látod, milyen szép napunk van?

Látta. Valóban, a nap is vidámabban indult, nemcsak a dokinő. Aki folytatta is:

– Gyere reggelizni, ha már kijöttél! Készítettem ezt-azt.

Szemmel láthatóan Beáta maga is jókedvű volt, nem olyan szorongással teli, mint az előbbi napon. Neki is ültek annak a reggelinek. Utána Levente elnézést kért, de neki még fontos mosdanivalója van.

– Ne sokat! Mert telefonált a rendőr. Egy félóra múlva itt van.

– Ki lesz az?

– A fiatal Birkás. Ő a mindenes, mert a legfiatalabb.

Levente ismerte is őt. Illetve inkább a hírét. Úgy mondták, komoly srác, bár néha, alkalomadtán tud keménykedni is. No sebjaj, rendőrnek azt is tudnia kell!

Ezúttal egyébként úgy tűnt, hogy inkább a rendőr van elbizonytalanodva, nem pedig Levente.

Beáta úgy mutatta be a vendégét, mint egy régen volt barátjának a bátyát.

– Igen, hallottam már a mérnök úrról – így a rendőr. Jelezve ezzel, hogy már vannak értesülései. Aztán azzal folytatta: – Remélem, nem sértődnek meg akkor, ha a házban is körülnézek egy kicsit!

A „kicsi” körülnézést aztán úgy intézte, mintha nem egy embert, hanem sokkal inkább egy apró bogarat kellett volna megkeressen. Levente szóvá is tette.

– Valami apró tárgyat keres?

– Igen, valamit, ami utalhatna arra, hogy miért és hova tűnhetett Marják mérnök úr – felelt meg röviden, egy mondatban a fiatal rendőr és folytatta a keresést. – Hát itt nincs semmi. Olyan, amit utalásnak lehetne venni. Mit is mondott, doktornő? Mire gyanakszik?

– Gyanakodni semmire. De már mindent végigjártam, kivéve odafönn, a bolondok pincéjét. Oda nem mertem egyedül bemenni. És Levente még csak tegnap óta van itt. Bár azelőtt már egyszer itt volt, de akkor meg csak egy félórára. Csak akkor még nem gondoltam... Csak éppen elmeséltem neki...

– Értem. Na, mi legyen akkor? Mehetünk?

– Mehetünk!

A pincesor ott kezdődött, alig kétszáz méternyire a Beáta házatól. A szüleinek a háza volt eredetileg, János úgy jött oda valami négy faluval messzebből, amikor megnősült. Ám közben az öregek meghaltak valami betegségben.

De ha közel is volt az eleje annak a pincesoroknak, a hossza tekintélyes volt. És még azután jött az üres telek, s később a „bolondok pincéje”. Valóban elhagyatottnak nézett ki. Ám az ajtón mégis hatalmas lakat lógott. Leventének eszébe is jutott azonnal egy régebbi, egyébként fogtechnikus barátjának a kedvenc nótája, az, amelyik a „leesett a pincelakat”-tal kezdődik.

De a fiatal Birkás – ő is jó izmos srác volt, mint Andris, sőt növése is hasonló – nem jött zavarba. Egyszerűen kiemelte az egyik ajtófelet a sarkából, s úgy nyitotta ki.

– Látják? Ezt mások is így szokták! – és rámutatott az ajtósarok tartóvasára. A vas valóban fényes volt, nem rozsdás. – Na, mehetünk be! Ne féljenek, nincs itt most senki!

De volt. Igaz, hogy aki ott volt, az már soha nem fog zaklatni senkit. Hacsak nem álmában. Mert János volt ott, holtan, egy szegletbe ülve, vagy éppen ültetve, de amely pozíció alighanem kényelmetlen lehetett neki, mert ledőlt ott a sarok mellett, olyan félig ülő, félig hason fekvő helyzetbe, amely helyzet úgy látszott, a halálát is okozta. Mert a saját hányásába volt beledülve, arccal.

Beáta, bármennyire is számított valami hasonlóra, nem állta meg, hogy el ne sikkantsa magát. Azután csak hallgatott és mind zöldebb lett az arca. De Levente sem nézett ki különül, de még a rendőr sem. Ő volt az is, aki megszólalt.

– Menjünk most már ki innen!

Kimentek. Odakint aztán nekifogtak megbeszélni a továbbiakat.

– Én még sajnos vissza kell menjek egy kicsit, hogy megnézzem a nyomokat. Van belőlük egy csomó, mindenféle. A holttest körül is.

Visszament. Tett-vett egy ideig odabent, még fényképezett is néha, mert látták, hogy felfelvillan odabent a villanófény. Aztán megint járkált, mintha keresne valamit, majd kijött.

– Megkérhetném magukat, hogy álljanak ide elém? – fényképezett, aztán azt mondta: – Most az oldaluk felől! – megint fényképezett... lábakat. – Többféle cipőnyom is van odabent, de olyan, mint a maguk cipője, egy sincs. Ez most már biztos! – hallgatott egy kicsit és aztán:

– Mármost meg kell kérem magukat, hogy a faluból ne menjenek el legalább addig, amíg nem találunk egy jótét lelket, aki megállapítja, hogy van-e idegenkezűség. Bár én részemről nem hiszem. Üveget, poharat is kerestem, de olyanból meg túl sok is van – mondta ki a verdiktet végül a fiatal Birkás. A másik kettő kénytelen volt egyetérteni vele. – Gondolom, jobb, ha nem a doktornő boncolja fel!

Beáta a fejét rázta, még mindig eléggé zöldes ábrázattal.

– Azt hiszem, csak találok egy kollégát a közeli falvakban, aki megtegye – mondta aztán. – Van egy Talay Aranka nevezetű idősebb kollegina, két faluval arrább. Vénkisasszony. Én is kisegítem néha, amikor szükséges. Remélem, megteszi!

– Várjon! Ne maga szóljon neki! Majd én! – mondta a rendőr. Ezzel is egyet lehetett érteni. Így kevésbé lesznek gyanúsak.

– Szóval... van egy névrokonom a szomszédban? – így Levente. – Vajon rokon is? De akkor eléggé távoli kell legyen, mert nem tudok róla.

Közben elindultak csendben lefelé. Csendesek voltak. Bár Beáta körülbelül sejtette, hogy János egyszer majd valami efféle véget ér, de azért ő is meg volt rendülve.

– Na, én itt elválok maguktól – mondta a rendőr a falu szélén –, megyek a rendőrségre. Maguk mehetnek haza, vagy szállásukra, csak a falut ne hagyják el. Ha mégis szükséges lenne, amelyik elmegy, hagyjon nekem üzenetet a rendőrség honlapján. És azon legyen meg a cím is, ahol elérhetem! Na, viszlát! Sajnos még lehet, hogy kellemetlenkedni fogok egy néhányszor. A testet én elvitetem a pincéből, hozzá ne nyúljanak! Szeretnék tisztán látni! A falusi ravatalozóban fogják megkapni. Oda jöjjön az a Talay doktornő is, vagy az, aki elvállalja a vizsgálatot!

A ház előtt megszólalt Beáta:

– Most már mindenképpen szeretném, ha itt maradnál! Fene egye meg a pletykás szomszédokat, de kezdek félni!

Levente hát maradt.

A vendégszoba, ahova Beáta elszállásolta, az udvarra nézett, nem pedig az utcára. Így aztán a behatolót sem vette észre, amíg fel nem gyújtott egy kis lámpát és el nem kezdett a ház háta mögé botorkálni.

A vendég megnézte az óráját. Hajnali három óra volt. „Mit keres Beáta ilyenkor a kertben?” csendesen kinyitotta az ajtót és kinézett. Az a valaki már a ház mögött járt. „Ez nem lehet Beáta! Beáta karcsú és egyenesen szokott járni.” Csak a hátát látta, de tudta, hogy ilyen Beáta még akkor sem tudna lenni, ha akarná.

„Na, de akkor mit akarhat itt ilyenkor? Várjunk csak, a háznak hátul is van egy bejárata! Hátha be akar törni?” Körülnézett valami fegyver után. Meg is találta könnyen, mert a nagypapa híres botja, amelyről a lány még diákkorában mesélt nekik, kilógott a végével az ágya alól. Ki is vette gyorsan és elindult a betörő után. Megnyugodva látta, hogy nem a ház felé irányul, hanem egy kissé hátrább egy pajtaszerű faépületet szemelt ki, mintegy kutatás céljára. Odament hát ő is a bottal és jót húzott a hátára.

– Jajjjajjjajjjajjj! – hangzott azonnal, majd a lámpa a földre esett, megvilágítva a száradó őszi fűvet, és sötétben hagyva a többi teret. Aztán pedig szép csendesesen elaludt. Elvégre éjszaka volt.

Nagyjából ugyanakkor egy másik lámpa is kigyúlt a falon, jó magasan. Beáta gyújtotta meg, aki meghallotta a zajokat. Meglehetősen hamar ő maga is megjelent az ajtóban... hálóingben. Olyan volt benne, mint egy szőke angyal. Igaz, nem éppen aranyszőke, hanem sötétszőke, kicsit vörösbe hajló, de mégiscsak angyal.

No, amíg Levente az angyalt nézte, gyors egymásutánban két dolog történt. Mivel az ember elejtette a lámpáját, sötétbe borult a közvetlen környéke. Azután pedig nagyon gyorsan eliszkol. Úgy futott, mintha bajnokságot akarna nyerni.

Beáta halványan elmosolyodott. Levente úgy érezte, hogy az a mosoly olyan, mintha a Nap sütött volna ki az éjszakában attól a mosolytól. Emellett olyan fáradtak voltak, hogy le kellett üljenek arra a két lépcsőfokra, amely a ház előtt volt.

– Hát ez meg mit akart? – kérdezte a nő jó sok idő múlva.

– Nem tudom. Oda akart bemenni – mutatta a férfi.

– De hisz ott nincs semmi!

Megegyeztek abban, hogy ezt el kell mondják a rendőrségen. Így is tettek, reggel megkeresték a fiatal Birkást és elmondták neki, hogy tolvajt fogtak.

– Igazából csak akart tolvaj lenni, mert megzavartuk. És megfogni se tudtuk, mert elszelelt.

– És vajon mit akart ellopni?

– Azt nem tudtuk, mert a pajta felé igyekezett. Pedig ott nincs semmi. Csak tűzifa. De azt nem lámpával szokás lopni.

– Hol van az a lámpa?

– Itt! Elhoztuk.

És odaadták.

– Na, menjenek! – mondta a rendőr – maguk már nincsenek gyanúban. Még megvárjuk a boncolást, de az már csak formaság.

Hazafelé menet Beáta azt kérdezte Leventétől:

– Vajon mi lehet ennek a derekával? Meghúzódott talán?

De erre már nem volt válasz.

Hegyköz. Események II.

A következő nap megint olyan volt, mint az, amely elmúlt. Mintha a nyár még egyszer visszajött volna a november végén egy rövid időre.

– Ha már így itt maradtam még egy napra, nem volna kedved egy erdei sétához? Itt vagyunk elég közel, és talán nem éréktelen az sem, hogy az az erdő, amelyik itt kezdődik nem túlságosan messze, nem egy mindennapi erdő. Talán neked is jót tenne, mert elég zöld vagy még mindig!

Ezzel kezdte Levente a reggelt.

Beáta rábólintott.

– De azért ne gondold, hogy én nem tudom, hogy miféle erdő!

– Voltál is már benn?

– Csak a szélén.

– Látod? Én is. Ezért gondoltam, hogy talán ülünk be a kocsiba, menjünk azzal, ameddig lehet, azután pedig csak találunk egy ösvényt. Amelyen menjünk majd, ameddig akarunk.

– Mehetünk, ha akarod.

Azután elindultak. Délre jókora utat megtettek már. Elég csendesen mendegéltek, csak néha szóltak egyet-egyét. Mintha templomban lennének. Aminthogy az erdő, ha egészséges, valóban hasonlít is egy templomhoz.

Beáta, nem lévén sok köze a valláshoz, egyházakhoz, igazából nem sokat tudott arról az erdőről a régi nevén kívül. De azért ő is élvezte a sétát. És azt, ahogy Levente a régen történt eseményekről beszélt. Keveset. Nem vitte túlzásba. Hagyta, hogy a nő olyan dolgokat is meglásson, amik nem tartoztak közvetlenül a régi mítoszokhoz.

És valóban. Mókusok, itt-ott egy róka, különleges növények, virágok, kicsavart törzsű fák, mint minden erdőben, itt is voltak.

– Valamikor itt királyok vadászterülete volt. A Bihari Dukátushoz tartozott a terület. És a bihari dux általában a leendő trónörökös volt. Géza fejedelem idejében István volt a bihari dux. Később Koppány örökölte a dukátust. A horka. Még mindig Géza idejében. Mert akkor Géza már dolgozott azon, hogy – ahogy mostanában mondani szokták – felépítse a fiát. Viszont egy helyi vezetőre szükség volt. Így került Koppány a képbe. Nem csoda, ha elszámította magát. Erről ritkán és nagyon keveset beszélnek, de ha az ember utánanéz, talál rá utalást. Persze könnyen lehet, hogy akkor még máshogy nevezték ezeket a helyi vezetőket. Duxnak a későbbi krónikások hívták. Aztán később meg Imre lett a bihari dux. Úgy tudom, hogy ő volt az utolsó ebben a tisztségben. Ő itt is halt meg, vadászbalesetben.

– Mennyire biztos ez?

– Semennyire. Illetve az biztos, hogy Imre után nem említenek bihari duxot. De az a baleset...

– Orvos persze nem volt – találgatta Beáta.

– Az nem. A papok tudogattak valamit, de az édeskevés volt még az akkor már eltűnőben levő táltosok tudásához képest is. Különben is kétlem, hogy táltos odakeveredhetett volna ilyen királyi próbatételhez. Mert az volt! Férfipróba. Többször is át kellett esni rajta, vagy hasonló állatviadalon. Legalábbis így mondják a néprajzosok.

– Azért a vadkan támadása még ma sem veszélytelen – tért át Beáta egy neki közelebbről ismerős témára –, ismertem egy ilyen embert, vadász volt, akit szintén megtámadott egy vadkan. Alig tudták megmenteni. Pedig ma már puska is van, és sokan végeznek elsősegély tanfolyamot. Azt hiszem, vadászoknak kötelező is. Mindez persze nem itt történt, hanem egy kicsit távolabb. Székelyhídon. Vagy legalábbis ottani ember volt az a vadász.

Most meg Leventén volt a sor a bólogatásban.

Ekkor már szűkebb volt az ösvény, mindenféle kiálló gyökerek is nehezítették a járást, tehát kézen fogva mentek.

– Emlékszel arra a kocsira, amelyik szembejött velünk? – ezt Beáta kérdezte.

– Volt több is. Melyikre?

– Egy nagy kék! Talán Volkswagen.

– Igen, láttam.

– Csak ketten ültek benne.

– Így láttam én is.

– Na, az egyikük, a sofőr, Talay Aranka volt, a kollégám. A másik pedig mintha az a Birkás nevű rendőr lett volna.

– Biztos elhozta. Boncolni. Vagy legalábbis vizsgálatot elvégezni. Nem kényelmetlen neked ilyesmiről beszélni?

– Úgyis mindegy. Megtörtént, nem változtathatunk rajta. És... tudod... én már régen fel voltam készülve valami hasonlóra. János nem volt valami... önmegtartóztató.

Kis idő múlva Levente maga felé fordította Beátát. Át is ölelte. De csak annyi, mert aztán a nő szelíden, de mégis kibontakozott.

– Bocsáss meg! Ez nem biztos, hogy méltó!

Levente hát elnézést kért és tovább folytatták a sétát az erdőben.

Még valami jó félórát sétáltak, majd visszamentek a kocsihoz és irány haza.

A ház előtt Levente még egyszer elnézést kért.

– Nem is tudom, mi volt velem. Na, ideje hazamennem!

Pedig akkor már tudta. Csak nem hitte volna, hogy pont ő... Hisz köztudott az örök szabály. Hogy mindegyikünkben benne van az a bizonyos, Shakespeare által megénekelt Harmadik Richárd. Kiben így, kiben úgy, hogy a szenvedőt, az elesettet, az egyedül maradtat vigasztalni kell. Minél közelebből. És persze az ember valami ősi ösztönnel érzi is, hogy az a szánalom nagyon közel áll valami testi vágyhoz, ami a szerelemhez hasonlít, megfelelő helyzet előfordulása esetében. És amit ha szabadjára enged az ember, meg is erősödik benne. Akár... elhatalmasodik.

– Most már akkor nem akarsz maradni?

- Nem arról van szó! De néha dolgozni is kell! Holnap be kell menjek Váradra. Mint tudod, annál a cégnél is dolgozom. A gépeiket tartom karban. És holnap van a napja.
- Nem túlzás ez a kétfelé munka?
- Nem. Öcsém is ezt csinálja. Ő még orvos is ráadásul.
- Tudom. Együtt diákoskodtunk.
- No, hát nálunk ez úgy látszik, szokás lesz lassan...
- Csak más ne legyen szokássá!
- Mire gondolsz?
- Arra, hogy te is elmaradsz. Mint Andris.

Levente mélyet lélegzett, aztán:

- Kíváncsi vagy arra, hogy az miért volt így? Persze most már csak a kíváncsiság kielégítése céljából. Elvégre ma már feleséges ember, gyermekkel.
- Nagyon. Azóta is próbálom megtalálni az okát.
- Pedig az nagyon egyszerű. Két évvel fölötte jártál, neki meg szimplán kisebbségi érzése volt.
- Neked is ilyen könnyen van ilyesmid?
- Nekem sehogy sincs. Mivel nem ugyanaz a foglalkozásunk.
- Akkor szívesen jönnél még erre?
- Természetesen. Bármikor szükség van rám.
- És amikor nincs, akkor nem jössz?
- De. Biztosan. Csak kell még egy kis idő...
- De nem három év! Mint az öcsédnek...
- Nem. Egy hónap. Vagy még annyi sem. És időközben írhatunk. És beszélhetünk is! De csak ha akarsz!
- Akarok! De te tényleg ennyire nem ismered a nőket?
- Nemigen van honnan.

De mindezek mellett, vagy tán éppen ezért, két nap elmúltával Levente mégis elment. Talán az is munkált benne, hogy vajon jó-e, helyes-e, ha ő most a család közelébe hozza az öccse volt barátnőjét. Annál is inkább, mivel András boldog házasságban él, amit nagyon nem illene megzavarni. Ha egyáltalán meg lehet zavarni...

A két napot viszont megvárta, mert Beáta kifejezetten kérte arra.

Ugyanis, amikor már éppen elindult volna, Levente még megkérdezte:

- Miben tudlak még segíteni? Mondd meg, ha igen, s hogyan – udvariassági kérdés volt, de más választ kapott, mint amire gondolt.
- Éppenséggel tudsz. A fiatal Birkás délutánra elhozza az urnát. Utána elkísérhetnél a temetőbe. Betesszük majd a kriptába, van olyan a Marják családnak, a helyére. De még előtte Sanyi atya mond egy imát fölötte. Ennyit megérdemel! Aztán hazamegyünk.

Mindezt a nő a nappaliban mondta, igen határozottan. Amiből Levente egyrészt megállapíthatta azt, hogy Beáta egy határozott, erős nő. Valamint azt is, amit ugyan a faluban mindenki tudott, de nem beszéltek róla, hogy a házasságuk nem volt éppen sikerült. De még azt is, hogy Beáta talán tartott, vagy félt valakitől esetleg, hogy kihallgatja, mert amíg elmondta, erősen tekergette a nyakát, hogy nem lát, vagy legalább nem észlel valakit. Vagy valamit. Levente nem nagyon tudta mire vélni azt a mozdulatot. Hiszen a saját lakásában csak nem hallgatja az embert senki illetéktelen. Beáta meg is nyugodott és azután megint majdnem a régi volt.

Délután pedig minden úgy zajlott le, ahogy előre tervezve volt. Nem is volt senki a szertartáson rajtuk és az atyán kívül, csak Birkás helyettes felügyelő.

Mindez azonban csak két nap után történt.

Akkor, amikor Levente Beátával együtt az erdő felé kanyargott, az egyik szembejövő kocsi-ban tényleg ott ült Birkás Antal (Antoni) helyettes felügyelő Talay Aranka doktornővel.

Természetesen azért ment eléje, hogy elvigye, vizsgálja meg a holttestet, amely néhány nappal azelőtt még Marják János volt. Ez volt a hivatalos változat. De volt még egy másik ok is, amelyről a fiatal rendőr nem beszélt. Azonban hamar kitetszett azokból a kérdésekből, amelyet a dokinőnek feltett.

– Ön, ugyebár, soha nem volt férjezett?

– Úgy van.

– Ezek szerint a Talay a születési neve.

– Apám után. Igen.

– Hova való a családja?

– Két generáció óta kolozsvári. Összefügg ez valamennyire azzal, amiért most mi Hegyköz***-ra megyünk?

– Közvetlenül nem. Illetve nem tudom. Egy másik ügyben is nyomozok. És a Talay név felmerült abban az ügyben.

– De hiszen ott volt Levente! Náluk az egész család rokonsága Talay. Valamilyen formában – tette hozzá –, míg én csak az apámat tudom, hogy ez volt a neve. Anyám egész más családban nőtt fel.

– Igen. A Barta nevet is ismerem. A nagymama férje volt Barta. De nem tudom, a hölgy lánykori nevét.

– Valami idegen neve volt. Duglakievics. De nem emlegette, így nem vagyok benne biztos.

– Nekem így is jó. Engem igazából a Paczolay név viselői érdekelnek.

– Ó! Az az anyám nevelőapja feleségének, Erzsébetnek volt a lánykori neve! Nagyon kedves, rendes nő volt! Kár, hogy meghalt! Illetve meghaltak.

– Mind a kettő?

– Persze! Öregek voltak.

– S az édesapja?

– Ő a Talay család másik ágához tartozott, nem ahhoz, amelyhez Levente.

– De rokonok!

– Távoliak.

– És a Kotlácsik név? Mond valamit?

– Persze! Erzsébetnek az anyja, Paczolay Bálintnak a felesége, Kotlácsik lány volt. De persze nem ismertem. Fiatalon halt meg.

– Na, akkor most elérkeztünk a lényeghez. Mond önnek valamit az a kifejezés, hogy „Jézus levél”?

– Persze! A fél Hegyköz erről beszél. Hogy létezik, és talán itt van az országban. Még hozzá a közelben.

– Egyebet nem tud róla?

– Nem.

– Esetleg nem volt a család tulajdonában? Valamikor! Bármikor!

– Tudomásom szerint nem.

– De azért vannak régi iratok?

– Persze, hogy vannak! Minden családban vannak.

– Jó! Akkor még van egy kérésem. Megengedné, hogy akkor, amikor végeztünk a hivatalos munkával, megnézzem azokat? Úgyis haza fogom hozni. Így udvarias. És legalább végzek majd egy irányával annak az idegesítő nyomozásnak.

A vizsgálat nem hozott semmi újat. A halálesetet az alkohol következményének tudták be. Illetve a nagy fokú részegség miatti egyensúlyvesztésnek. Amely következtében János elvágódott, s nekiesett a pince lépcsőjének. Nem is halt meg azonnal, csak egy idő után.

– Persze... a borbarátok ilyenkor elszelelnek. Ahelyett, hogy megpróbálnának segíteni. Vagy legalább hívnák a mentőket – tette hozzá a dokinő.

– Igen. Láttam a nyomaikat. A pincében. Akkor végeztünk. Ez a hivatalos változat?

– Igen.

– Kérem, írja le legyen szíves és tegyen rá orvosi pecsétet!

Így lett.

Azok a bizonyos családi iratok egy ládikában voltak. Látni lehetett azon a ládán, hogy egyszer, valamikor régen, már feltörték. De nem is volt abban érdemleges, csak valami banki iratok. Egy olyan bankból, amely azóta már rég meg is szűnt. Nyugták, hivatkozások, lekötések olyan vagyonokra, amelyek már rég nem léteznek. Semmi más.

– Egy banktörténeti dolgozathoz jó forrásanyag lehetne – vélekedett a helyettes felügyelő.

– Erzsébetnek lehetett a hozománya. Neki meg rendőr volt az első férje. Volt is valami bankos ügye röviddel azután, hogy a rendőrséghez került.

– Azelőtt mi volt?

– Katona. Constantinescunak hívták.

– Szóval... nem jók?

– Közük sincs semmi olyasmihez, amire rá lehetne fogni, hogy az lenne a Jézus levél.

– Kár!

Rövid időre rá, hogy a helyettes felügyelő eltávozott, megint csengettek. Alacsony, vékony ember volt a jövevény, akin jól látszott, hogy pap.

– Sanyi atya vagyok, ha hallott rólam!

Sanyi atya megbetegszik

Egy jó félórányi tárgyalást követően Sanyi atya meglehetősen elégedetlenül távozott Talay Arankától. A félóra alatt megkapott a nyakába mindent, ami kellemetlen volt. Vagyis azt, hogy a feltételezett Jézus levél ügyében már volt a rendőrség is és kereste, hogy a családja tulajdonában egyáltalán híret sem hallotta hasonló iratnak, és különben is ő protestáns, hagyja őt békén, mert feljelenti, úgymint éppen jókedvében van, de ha véletlenül katolikus lenne is, biztosan nem hozzá menne gyónni, stb.

Sanyi atya viszont maga is ideges volt már a sok kellemetlenség miatt, ami rázúdult – másoknál is próbálkozott már –, amellet nagyon féltette az egyház nyugalma, tehát magában káromkodva és átkozódva távozott.

Azután jutott eszébe, hogy Arankának esetleg még igaza is lehet, miért ne látogatna meg valakit, aki valóban az ő nyájához tartozik?

Még megvárta a temetési szertartást, s utána úgymint azt kellett tennie, elment Beátához és őt kezdte el „boldogítani”. Beáta csak hallgatta egy darabig, de amikor látta, hogy ez már több kettőnél, két percre elnézést kért és átment a másik szobába, „valamit elintézni”. A két percből öt perc lett, amely idő alatt gyorsan felhívta:

Leventét, hogy jöjjön lóhalálában hozzá, mert bajban van egy barátja,

Birkás helyettes felügyelőt, hogy jöjjön, szabadítsa meg őt a kellemetlenné vált, monomániás látogatótól, mert ő nem bír vele, és

végül egy elmeorvos kollégáját, hogy jöjjön az Isten szerelmére, mert nem sok jót néz ki az éppen nála időző látogatóból, aki pedig addig a napig normálisnak mutatkozott.

Mindezekkel végezve visszament a nappaliba és folytatta az atyával a beszélgetést. Persze a kívánt dolgot nem tudta előteremteni, mert nem tudta azt sem, hogy hogy kell kinézzen. Azt ugyan más sem látta és más sem tudta, legalábbis élő ember nem.

Ám elég komoly meglepetéssel észlelte, hogy mire visszatért, Sanyi atya tökéletesen megszelídült. Ami abban a helyzetben azt jelentette, hogy a vékony pap magába roskadva ült egy széken, szeméit maga elé a levegőbe meresztve, mintha valami félelmeteset látna ott és a hangja vékonyra, valósággal vinnyogóvá vált.

– Vigyék el! Vigyék el onnan!

– Mit vigyenek el atyám?

– Azt! Azt az embert... onnan.

– Hát nem látja? OTT van!

– De nincs ott senki!

– Akkor legalább engem eresszenek ki innen!

– De hát atyám! Nincs itt senki kettőnkön kívül!

– Eresszen ki!!!

– De hát nincs bezárva semmiféle ajtó! Aki akar, éppúgy kimehet, mint ahogy ide bejött. Menjen nyugodtan, Isten hírével!

A pap az „Isten” szóra összerázkódott és még halkabbá vált a hangja.

– Ott van! Haragszik! Nagyon haragszik! Pedig Őt szolgáltam egész életembe...

Most már sírt volna, ha nem szégyelli.

– Rettenetes! A haragja! Összemorzsol!

Beáta ekkor kapott észbe. Valóban, egy kis, A4-esnél alig valamivel nagyobb képecske volt egy polcon, a véletlen úgy hozta, hogy éppen szemben volt az atyával. A kép valami színes másolata volt a vásári képeken általában látható „Szent Veronika Kendője” címmel árult arcképnek, de csak az arckép volt rajta, a legendai szent nem.

– Ó! Hát az? Az csak a lelki felvidítóm! De ha zavarja, nem mutatom – és három lépéssel odament a polchoz és befelé fordította a két üveg közé fogott képet. De a pap még jobban megijedt. Most már valósággal rettegett.

– Jaj ne! Ne fordítsa meg! Így még rosszabb! Rettenetes! Az az írás! Egyenesen az agyamba égeti, hogy eddigi életem folyamán mindig csak hazudtam. Hogy az Istent az emberek mögé helyeztem gondolatomban!

Beáta tehát készségesen visszament és megint megfordította a képet. És közben arra is rájött, hogy az atya hallucinál. Mert semmiféle írás nincs annak a képnek a hátoldalán. Igaz, valahol a tudata mélyén mintha emlékezett volna arra, hogy valóban létezett ott egy ismeretlen nyelven írt szövegféle, de már kezdetben is olyan halvány, hogy még azt sem tudta kitalálni, milyen írás lehet az és milyen lehetett az a nyelv, amelyen íródott. Teljesen lehetetlen volt az, hogy az atya lássa azt és még inkább, hogy el is olvassa. Ám lehet, hogy beteg képzeletében azt a nem létező írást vélhette a már többször emlegetett „Jézus levél”-nek?

Maga a kép egyébként valóban érdekes volt. A képen látható Megváltó fejet zöld indákból és piros virágokból egy szép és szemnek kedves margó keretezte. Valóban igaz lehetett, hogy a doktornőt, amikor nagy fáradtan hazament az egész napi munkából, felvidította a kép látása. A zöld-piros margó egyébként érdekes módon a kép hátoldalán is megvolt. Csakhogy ott nem volt semmi, amit keretezzen. Még akár el is lehetett képzelni, hogy ott valaha írás lehetett, s a köré cirkalmazta az ismeretlen szerző azt a hátoldali keretet. Ami olyan volt, mint valami késő-avarkori griffes-indás fémmetszés, bár itt az egész színesben volt. Az inda.

Először az elmeagyógyász futott be.

Kevés szóból értett.

„Igen, valami akut agykérgi folyamat. Majd kivizsgáljuk!”

Aztán beadott az atyának egy erős nyugtató injekciót, „hogy megtörjük a kóros reflexet, mert különben elhatalmasodik”.

Azután Levente érkezett. Neki már hosszabban magyarázta el Beáta, hogy hogyan és mi történt. Mivel lelki dolgokban kutakodott, ő is megértette a dolgot és igyekezett megnyugtatni. Ő nem az atyát, mert ő már megnyugodott, hanem Beátát. Persze neki ő volt fontos, a kép csak másodrendű fontosságot kapott. Bár a szavak szintjén azt is megértette, hogy mi és miért történt, azt rábízta az orvosra. Azért a képhez odament. De hiába vizsgálgatta, most még annyi sem látszott rajta, mint néhány perccel azelőtt. Ki is fejezte szavakkal:

– No, ez aligha lehet az a bizonyos „Jézus levél”, amit annyira keresnek! És egyre többen.

Erre érkezett meg a rendőr. Ő azonban látva, hogy a dolgot már lényegileg elrendezték, csak a képet nézegette meg. Amely időközben még inkább vesztett a színeiből. Egészen jellegtelennek tűnt már.

– Nem! Ez valóban nem lehet az – mondta ki a verdiktet.

Azzal eltávoztak, Levente kivételével mindannyian. A különbség annyi volt közöttük, hogy Birkás és az orvos a saját lábán, az atya pedig valami hordágy-félén, amelyhez oda is kötötték. Bánta is ő azt már!

- És te?
 - Menjek én is?
 - Dehogy! Kérlek, maradj! Legszívesebben végleg. Csak...
 - Csak mi?
 - Mit mondanának az emberek? Most halt meg János!
 - Na, nem tudtam, hogy ennyire számít neked az itteni emberek véleménye!
 - Nem is annyira a véleményük, mint inkább a nyugalomuk. A lelki. Tudom, mit beszélek, mert... de ez nem tartozik ide. Mi orvosok ezt valahogy úgy mondjuk, hogy „primum nil nocere, deinde salutare!” Öcséd biztosan tudja, mi ez.
- Levente persze értett valamit a dologból, ha nem is szó szerint. És egészen jókedvű lett a furcsa invitálástól.
- Tudod mit? Kérdezzük meg a képet! Ha már úgyis annyi szó esett róla.
- A kép azonban nem szólt. Nem is tudott volna szólni. Hanem a színei megint olyan vidáman ragyogtak, mint ahogy azt tették a pap látogatása előtt.
- Látod? Azt mondja, hogy maradhatok. De azért azt is, hogy holnap mégis menjek el. Hogy ne botránkoztassunk meg senkit, ha nem feltétlenül szükséges! De azért látogassalak meg sűrűn, ha van hozzá kedved!
- Ebben maradtak.

A könyv és a következménye

Levente tehát látható módon első kézből értesült úgy a szegény Sanyi atya betegségéről, mint arról különleges képről, amelytől az atya úgy megijedt, hogy annak az egészségében is nyoma maradt.

Még maradt tehát egy napig vendégeskedni Beátánál, sőt az egyre rosszabbra forduló idő ellenére – tél közeledett – megint felmentek a hegyre egy kis misztikus levegőt szívni. Ezúttal közeledési kísérlet nem volt, vagyis elmaradt, sőt, mivel a férfinak valóban egyéb dolgai is voltak, jobbnak látta hazamenni és azok után nézni.

A hazamenést ezúttal a legszorosabban értelmezte, vagyis, mivel ráérő ideje volt bőven, még vagy három napot rászánhatott volna Beátára, ha a nő igényelte volna, de végül is nem jelzett ilyen igényt, hát hazajött Vigyázóvárra.

Az úgynevezett „Jézus levél” körül ekkorra már jókora hírverés volt, tehát Vigyázóváron is beszéltek róla. Persze... ahogy az általában szokás, mindenféle szamárságokat.

Voltak tudálékosok, akik hitték, hogy az a levél, vagy éppenséggel levelek, valóban léteznek Erdélyben, csak éppen láthatatlanok az avatatlan szemnek.

Voltak, akik még tovább is fejlesztették ezt a hiedelmet, s hirdették, hogy pedig bizony elő fog az jönni, mint Attila király vagy Szent László a sírjából, amikor az erdélyi magyarság éppen nagy bajban van. S akkor aztán lesz majd segítség!

No, akkor éppenséggel máris megjelenhetne, mondták a szkeptikusok, mert a baj máris éppen elég nagy.

Levente általában nem szólt hozzá azokhoz a beszédekhez, egyrészt, mert többet is tudott azoknál, akik az efféle beszédek terjesztették, másrészt meg azért, mert az, amit tudott, főképpen negatívumokat tartalmazott. Hiszen egy ember már attól is beteg lett, hogy csak részt vett arról a levélről szóló beszélgetésben. Ilyen tekintetben még lelkiismeret-furdalása is volt, hiszen ők ketten Andrással éppen eleget ugratták szegény Sanyi atyát, lehet, hogy az is közrejátszott abban, hogy bekattant.

– Nem tudhattuk, hogy hajlamos a beteges beleélésre – nyugtatgatta az öccse. De azért ő sem volt teljesen nyugodt.

Mindenesetre a hipotetikus Jézus levél meg a különlegesen viselkedő kép – mint tudjuk, a Közel-Keleten régóta ismert Mandylion egy másolata lehetett, olyan, amelyeneket általában nagyvásárokon lehet beszerezni, különböző méretekben és minőségben, s a szóban forgó kép eléggé jó minőséget képviselt – együttesen felkeltették az érdeklődését a téma iránt.

– Sapám! Ideadjátok nekem kölcsön egy időre ezt a könyvet, meg ami még hozzájár (ő legalább nem úgy mondta, hogy „oda”adjátok) néhány napra? Hátha okosabb leszek tőle.

– Ezt inkább Agács Tibitől kell megkérdezni, elvégre az övé. Sőt, mivel számára emlékszem, egyben meg is kérlek, ha megkapod, vigyázz is rá nagyon!

Tibinek nem volt kifogása a kölcsön ellen, Levente megkapta a könyvet. Igaz, megígérte, hogy csak valami egy hétig tartja magánál.

A fiam tehát bezárkózott a belső szobába valami két napra, s ott bővölte a könyvet. Ám hamar rájött, hogy nem sokat profitálhat a dologból, inkább magával vitte a Hegyközbe.

Beáta mindössze egyszer került szóba a testvérek között, akkor is röviden, hogy:

– Hmmm... Öcsém! Nagyon zavaros téged, hogyha én a régen volt barátnődhöz.... megpróbálnék közeledni?

Mire András:

– Ejnye, bátyus! Dehogyan! Sőt, megnyugvás lenne nekem. Mert ne gondold azt, hogy Krisztikének nincs szeme a látásra! Márpedig ha ő nyugodt, az nekem csak jó!

Ennyi volt és elég is volt Leventének ahhoz, hogy újult erővel megjelenjen Beáta a lelki szemei előtt. Fel is hívta mindjárt, ahogy a munkahelyére visszaérkezett. Meg is beszéltek, hogy ha nem is azonnal, de néhány nap elteltével meglátogatja.

A könyv, a néhány lapnyi fordítási kísérlet, valamint a kétszeri séta emléke a hegyen, különös lelkiállapotba ringatták Leventét is. Persze nem változott meg tőle a tudatállapota, mint a szegény Sanyi atyának, de meglehetősen különös éjszakai álmot eredményezett.

A hegyen látta magát álmában, de mintha ő lett volna Chrétien de Troyes középkori költő és író, aki éppen úton van egy messze keleti országba, hogy annak királyától nemesi levelet kérjen a maga számára, mert meg akar felelni származás tekintetében a szerelmének, Marie de Champagne úrnőnek. Ám, mintha egy út nem is lett volna elegendő, álmában úgy érezte, hogy több utat is megtett már oda-vissza, miközben szállította a kultúrát hol nyugatról keletre, hogy pedig az ellenkező irányba, aszerint, melyiknek mire volt szüksége. Ennek megfelelően pedig az az erdő a hegyen egyszer azt a régi Idfon erdőt jelentette, mint a valóságban is ahogy volt, a másik végén az útjának pedig a franciaországi Brocéliande erdőt, ahol ugyancsak hasonló dolgok eshettek meg a középkor idején, mint a már ismert hegyen. Hiszen talán volt is hasonlóság a kettő között, amelyre a középkori nyugatról jött hittérítők még rá is erősítettek, ki hogyan tudott. És minden akkori információ birtokában volt.

Reggel természetesen zúgó fejjel ébredt. És amíg még el nem felejtí, gyorsan leírta azt a gondolatot, amely benne az éjszakai álomból megmaradt. Csak amikor már kész volt vele, akkor nézte meg jobban, s látta, hogy versben írta meg. Akkor már nyugodtan letisztázta, s csak ült előtte s nézte.

Levente természetesen, mint minden ember, aki ad arra, hogy hogyan fejezi ki magát, maga is írt verseket, de leginkább csak kamaszkorában. Még számára is furcsának hatott, ahogy ez most belőle kibukkant.

Az első gondolata az volt, hogy Beátának kellene megmutatni. Aztán elvetette, mert talán nem is olyan jó az a vers. Ellenben feltette egy közösségi oldalra, amelynek tagja volt. Akkoriban az az oldal talán a Twitter volt. Mert váltogatta aszerint, hogy mikor gyűlt össze valahol elegendő ellenséges érzelmű többség. Ellenségre pedig nem volt semmi szüksége.

No, feltette hát, hogy lám, mit fog kiváltani! Majd azután mutatná meg Beátának is, letisztult állapotban. Ím hát a vers, ilyen volt!

A vándor

(Vers Chrétien mester keleti utazásáról)

*Buján tenyésző erdőn, hatalmas fák között
úttalan út vezet, kanyarog, sehova.*

*Nem lép az útra, csak ki hazátlan, üldözött,
ha eltaszította családja és hona.*

*A kényszer hajtja erre, semmiképp a remény,
hogy mégis menni kell, nem tudva, rá mi vár.
Mérgező növény mellette, mögötte meg kemény,
csattogó foggal dühös farkas és medve jár.*

*Titokzatos az ősz, a vándor félve lép.
Helyben maradni nem mer, jobb, ha megy tovább.
Hisz addig is, míg mozog, még él valamiképp.
Ha ráesteledik, lát iszonyú csodát.
És annak az erdőnek vége tán soha nincs.
Lépked csak fel a hegynek, mindig csak felfelé,
nem csábítja lápon égő tűzben sosem volt kincs.
Úgy megy, mint akit csillag hív, biztos jövő felé.*

*S valóban úgy tűnik, hogy ismerős helyre ér.
Ritkulnak tán a fák, és nem rémítik vadak.
Kerül számára hely és kitágul a tér,
talán nincs vége még, halála elmarad.
Azóta is keletre és vissza vándorol,
kilencszáz éve titkos kincset visz magával,
csak megy előre, nyugalmat nem lel sehol,
vélt szerelemmel, sehol sincs hazájával.*

Ajánlás

*Kincset visz, rejtett emberi tudást,
s helyette visszafelé majd másikat.
Így megy tovább, évszázadokon át,
amíg a lánc végleg meg nem szakad.*

Aztán kapott is érte mindent két napig, jót, rosszat, vegyesen, ahogy az már szokás ilyen esetekben. Persze nem lett okosabb. Aztán két nap után el is hallgatott a zajongás körülötte.

Három nap telt el szinte teljesen reagálás nélkül. Három nap után felhívta az édesanyja.

Látogatások

– Kinek állhatott érdekében, hogy azt a nőt megölje? És ha volt ilyen, márpedig volt, ha egyszer megtörtént, akkor mit vagy kit akart kiiktatni? A nőt magát? Vagy azt, amin dolgozott? Megannyi kérdés, amelyekre egy szem választ sem tudok találni. Látja, tanár úr, nem olyan egyszerű a mi munkánk sem!

Az elhangzott néhány mondatot egy fiatal, egyenruhás rendőr mondta ki, aki nem volt más, mint Birkás Antoniu, vagy másképp szólva Birkás Antal helyettes felügyelő.

Szóval meglátogatott. Határozottan komoly érdeklődésre vallott már maga a tény is, hogy Hegyköznemtommiről⁴ éppen Vigyázóvárig buszozott a kérdéseivel. Előzőleg elmondta, hogy igazából ki is ő és miért érdeklődik, miután az egyik fiammal már beszélt, a másiktól pedig épp eleget hallott. Nem mondta meg, hogy kitől, de sejtettem.

– Vagyis alighanem az a Jézus levél, amiről a népek mostanában olyan sokat beszélnek...

– Igen. Ha létezik. De lehet, hogy csak valaki elindította a pletykát, s az dagadni kezdett egy idő után, öntörvényűen.

Nem volt buta ember a kis rendőr, de sajnos nem tudtam neki érdemben segíteni. Csak annyit voltam képes hozzátenni, amennyit arról a feltételezett levélről tudtam. De azt akármelyik könyvtárban megtudhatta volna. Igaz ugyan, hogy sok ember van, aki jobban emlékszik a hallott, mint az olvasott információkra.

Dióhéjban az volt a lényeg, hogy annak idején talán volt valami levelezés egy Abgar nevű Edesszai uralkodó és Jézus között, arra kérve a Megváltót, hogy szabadítaná meg a betegségtől. Az egész történet homályos és egyben többértelmű, mint ahogy az abból a korból származó történetek általában szoktak lenni. Vagyis van egy közvetlen olvasata is de van legalább egy, de inkább több átvitt értelmezése is. Olyan például, hogy maga az Abgarus egyes keleti nyelven sántát is jelentett. Az ilyen értelmezés szerint a pogány nevéből, vagyis a pogány voltából kellett kigyógyítani, vagyis meg kellett volna keresztelni a fejedelmet. Ám volt neki egy másik mellékneve is, az, hogy fekete. No, ezt nem tudom, hogy mit jelentett akkoriban és hogy egyáltalán jelentett-e valamit. Ugyanakkor a „sánta” név jelenthetett olyasmit is, hogy esetleg béna lehetett az egyik lábára, esetleg egy régi csatában szerzett seb miatt. Bár talán jelenthette a keleten akkoriban rendszeresen és mesterségesen előidézett szent sántaságot is.

– Na, nekem ez elég is. A felét sem tudom megjegyezni – így a fiatal Birkás és készülődni kezdett. Még megkérdeztem, hogy az általam ismert másik Birkással rokonok voltak-e?

Igen, válaszolta, a nagybátya volt. Ám, mint a két nép történetében megtörtént már többször, az egyikük nagyon román volt, ő pedig nagyon magyarnak tartja magát. Ahogyan egyébként a

⁴ A Hegyköz nevű kistérségnek több olyan faluja van, amely neve és múltja alapján a történetünkkel kapcsolatba hozható lenne, de mivel egyikük sem jobban vagy kevésbé a többinél, jobbnak láttam így kerülni meg a név hamisítását.

Gozsdu családban is megesett egyszer régen, szintén éppen nagybácsi és unokaöcs viszonylatában.

Ezzel elment. Nem éppen reményt veszítve, de néhány semmit se mondó információval megterhelve. Pedig a Jézus állítólagos válaszleveleit még nem is említettem. Bár azt ő is összerakhatta magában.

Ezután elég gyors egymásutánban több esemény is történt.

Időrendben az első az volt, hogy Sanyi atyát kiengedték a kórházból. Miután eleget hangoztatta, hogy az a kép ott Beátánál valóban „pofákat vágott”, nem pedig neki voltak víziói, vagy orvosi nyelven vizuális hallucinációi, végül valaki csak elhitte neki és mivel egyébként veszélytelennek bizonyult, megkapta az obsitot. Azzal a megszorítással, hogy még egy néhány hétig ne menjen Beáta felé, ha már úgy fél attól a képtől.

– Dehogy megyek – szabadkozott –, de különben sem félek tőle, hanem sokkal inkább szédülök, ha ránézek. De hát nem vagyok megszokva azzal, hogy a képek mozogjanak, ha rájuk nézek!

Akkor az az orvos megmagyarázta neki, hogy azt bizony jó lesz, ha megszokja, mert a modern digitális képek esetében az ilyesmi egyáltalán nem szokatlan.

– Tisztelendő uram valószínűleg a klasszikus, festett képekhez van szokva, lehet, hogy ilyen digitális képet még nem is látott. Saját rámája van az ilyennek, egészen hasonló az egyszerűbb farámákhoz, csak éppen egy kis szoftver van benne, amittől aztán ficánkolhat a kép akár reggelig is.

Sanyi atya azt felelte, hogy látott biza már ilyet, de nem szerette. És egyébként is ez a kép nem olyan rámában volt, hanem egyszerűen csak két üveglap között. Ráadásul éppen a Megváltónak az arcát ábrázolta a legklasszikusabb módon úgy, ahogyan az a Szent Veronika kendőjén megjelent a maga idejében és azóta is másolják, s minden nagyvásáron kapni lehet.

– Hát ezért nem számítottam én ilyen szentképhez méltatlan mozgolódásra!

– No hát, ez a modern informatika különös dolgokra lehet képes – válaszolta az elmeorvos –, talán már egy üveggeretben is helyet tud kapni az a program. Emiatt meg éppenséggel nem kell idegeskedni, kedves tisztelendő úr! Ami pedig Beátát illeti, talán bízza az ő lelki gondozását másra, ha már ilyen eretnek útra tévedt.

Amire viszont a pap válaszolta azt, hogy nem teheti, mivel ő egy nagyon kíváncsi ember és ha már így történt a dolog, ő bizony igyekszik a végére járni ennek az egésznek.

Az orvos erre azt mondta nevetve, hogy ő nem bánja, de ha megint baj lesz, akkor is a helye a klinikáján már biztosítva van. A tisztelendő kíméletes elbánásban fog részesülni, neki pedig meglesz a stabil pacientúrája.

No, valahogy így mesélte el a dolgot Sanyi atya. Mert hát persze, hogy ő is meglátogatott minket Vigyázóváron. Már ő is mosolygott a nagy ijedtségen.

Klárít azonban, aki szintén jelen volt a beszélgetésnél, egész más oldaláról fogta meg a dolog. Persze, a feleségem úrinő, nem is szólt különösebben hozzá a témához, csak amikor a pap elment, akkor vetett oda egy félmondatot, hogy:

– Na és mi van akkor, ha az, amit ez a pap elmesélt, az elejétől a végéig szó szerint igaz?

Erre én csak a vállamat tudtam vonogatni, hogy elméletileg megeshet, de rendkívül sok tényező, méghozzá általunk nem ismert tényezők együttes hatására volna szükség ahhoz, hogy ilyesmi a fizikai világban megtörténhessen.

Klári egyébként vegyész, vagyis ő a saját szempontjából szokta vizsgálni a dolgokat. Én a történelmi és biológusi tudásommal nem sok újat mondhattam neki.

Mindazonáltal Klári semmiképpen nem tudott nyugodni az eseményt illetően, s ennek a következménye az lett, hogy felhívta Mareszkét.

Na ezt én is megtehettem volna, annál is inkább, mivel én közelebbi kapcsolatban állok a hölgygel, lévén ő a legjobb barátom felesége, festőművész és amellet Andris fiunknak az anyósa.

Nem tudom, hogy milyen következtetésre jutottak a beszélgetésük végére, de Klári mindenestre azt mondta, hogy a hét végén ő elmegy meglátogatni Árpiékat, ha akarok, menjek vele! Persze, hogy akartam.

– Mi is ennek az atyának a rendes neve? – kérdezte még végezetül, jelezve ezzel, hogy nála beindult az a bizonyos motor a fejében.

– Harangöntő Sándor – feleltem az igazságnak megfelelően. És csak azután, hogy kimondtam, jöttem rá, hogy hiszen ezzel a névvel én már találkoztam régebben. Hogy is felejthettem el? Bár az is igaz, hogy csak egyszer hallottam róla, s az az eset is régen történt. Az öreg Strupka Tamásnak volt egy Harangöntő Pál nevezetű tanára a bukaresti rendőrákadémián (vagy hogy is hívták akkoriban?). Na, érdekes lenne, ha az atya valami leszármazott lenne! Valószínűsége mindenestre van a dolognak, mert ritka az ilyen név, mint a fehér holló. Még az is lehet, hogy éppen a rokonság az, ahonnan a mi Sanyi atyánk a kíváncsi természetét örökölte.

Aztán mire az Árpiék meglátogatására került a sor, majdnem elfelejtettem az egészet. Elvégre nem volt már vakáció, hogy legalább hozzávetőlegesen szabadok legyünk, a suliban is helyt kellett állni. Agács Tibi például egy fiatal kolléganőjéről áradozott, hogy milyen szép és milyen kedves. Aszódi Mihaelának hívják, és képzeljem el, őt is érdekli a „Jézus levél” néven elhíresült jelenség.

– Mit tanít az a kolléganő és hol? – kérdeztem.

– Történelmet és román nyelvet, Nyárádszentborbálán.

– Ejha! Akkor új lehet. Mert ha régi lenne, akkor csak ismerném.

– Tényleg új. És fiatal. És szép!

Na, gondoltam, Tibit szépen behálózhatta az a hölgy! Vajon milyen lehet?

Aztán választ is kaptam hamar a fel sem tett kérdésre. Merthogy egyszer csak megjelent az iskolában és engem keresett. (Tibi búsan és gondolom féltékenyen nézegetett minket, miközben beszélgettünk).

A hölgy egyébként valóban emlékeztetett engem is valakire, de hirtelenében nem tudtam, hogy kire. Egyébként a nagyobbik fiamról kérdezgetett, meg arról, hogy igaz-e az, hogy nála van az a bizonyos levél?

– Nem a levél, hanem a Mandylion egy másolata – feleltem – és nem nála, hanem Beátánál. Mivelhogy az övé. Örökség. A Kotlácsik családban öröklődik anyáról leányra. És most rajta volt a sor. De szerintem nem valószínű, hogy eredeti lenne, mert az eredeti edesszai Mandylionnak nagyon sok másolata készült már az ókorban, s ma már senki sem tudja megmondani, hogy a sok, nagyjából egyforma kép közül melyik lehet az igazi. Ha még egyáltalán megvan.

Mihaela láthatólag elvesztette az érdeklődését, mert otthagytott és átpártolt Tibihez. Amit egyáltalán nem bántam.

Azt viszont meglehetősen örömmel vettem tudomásul, hogy úgy látszik, az emberek nagy része szintén elvesztette az érdeklődését a „Jézus levél” jelenség iránt. No, egy pletykatémával kevesebb!

De egészen nyugodt azért mégsem voltam. Mert valahogyan éreztem, hogy az egész levél-téma mégis létezik, csak éppen a föld alatt vájt lyukat magának, mint egy búvópatak, s ki tudja, hol és mikor jön megint a felszínre és mit fog magával hozni?

Továbbképzés. Beáta felnőtté válik

Leventének tehát telefonált az édesanyja és elmondta neki, hogy a közeljövőben meglátogatja, és ugyanakkor a látogatás alkalmával Beátával is beszélni akar.

– Ne ijedezz, nem akarok semmi különöset vagy személyest, s különben is, nem leszek egyedül. Még két barátnőm lesz velem, tehát szó sincs olyasmiről, hogy össze akarnálak boronálni valakivel, akár csak Beátával is!

Levente azt válaszolta, hogy szeretettel várja őket, de ami Beátát illeti, vele még beszélnie kell.

Meg is kérdezte. Beáta éppen nagy készülődésben volt, nem sok ráérő ideje volt.

– Pedig még meg is akartalak hívni egy kis sétára, a hegyre! Igaz, hogy december van, de az idő szép és a meteorológusok szerint még egy hétig olyan is marad.

Beáta azonban sajnálkozva széttárta a karját:

– Hát ez nem megy! Sajnálom egyébként! Szívesen mentem volna, szeretek veled sétálni, de holnaptól kezdve egy továbbképzésre kell menjek, méghozzá Temesvárra. Három napig tart. Ismered Temesvárt?

– Alig! – vallotta be Levente. – Ezek szerint, ha az anyám jön, őt sem tudod fogadni? Pedig még két barátnőjét is hozza magával. S ráadásul érdekes emberek.

– Már befizettem. Sajna! És mint tudod, nem vagyok milliomos. Utána nem lehet?

Levente felhívta Klárit és kiderült, hogy lehetséges. Addig majd elfoglalják magukat a hölgyek. Valamivel.

– Igen, lehetséges – adta tovább Beátának is. Látta, hogy a nő örül ennek.

Na, akkor nem csak lerázni akart. És bizonyítandó, hogy valóban nem erről van szó, még megkérdezte, hogy nem akarná-e elvinni őt Temesvárra?

Akarta.

– De ne sértődj meg, nem lehetek mindig veled – tette még hozzá –, elvégre reggeltől estig valószínűleg az előadásokon kell lennem. Még éjszakára is a megadott szálláson kell legyek. Na, ez utóbbi természetesen anyagi okokból. Neked majd keresünk valamit közel.

Levente lassan már kezdte nem tudni, hogy mit gondoljon Beátáról. De ha már megígérte, hát csak elvitte. És amíg ott voltak, a nő valóban kedves, kellemes beszélgető partnernek bizonyult. És valóban kevésszer történt meg az is, hogy valami olyan dolga volt, ahová Levente nem kísérhette el. Aki egyébként az öccséről tudta, hogy sok esetben valóban komolyan veszik az ilyen továbbképzéseket. Úgy látszik, ez is olyanféle volt. Különben is jól meglátaszott, hogy mikor van olyan szigorú programja, mert amikor úgy volt, mindig egy nagy kék

táskát vitt magával, benne alighanem laptop. Máskor meg olyan igazi „Beátás” volt a viselkedése, amelyet Levente kezdett egyre inkább megszeretni.

Aztán... hazamentek.

– Holnap megyünk kirándulni? – ezt Beáta kérdezte.

– Hmm... Ha jó idő lesz. Egyelőre nem úgy néz ki.

Valóban, decemberhez méltatlanul ronda felhős volt az idő. És a továbbiakban is olyannak ígérkezett.

– Igaz! És azok a hölgyek is éppen idejönnek.

Másnap meg is jelent Klári. Mareszkét is hozta magával, meg még egy másik hölgyet is, aki Murvai néven mutatkozott be. Volt tehát egy vegyész, egy festőművész és egy harmadik, akiről egyelőre nem lehetett tudni, hogy mi dolga van a világban.

Eleinte udvariasan elbeszélgettek, Sanyi atyáról, arról, hogy hogy megijedt attól a képtől, meg arról is, amit az elmeorvos utólag mondott a papnak, hogy milyen lehetőségek vannak a modern informatikában arra, hogy a tapasztalt effekteket előállítsák.

– No, akkor valóban itt van az ideje annak, hogy megnézzék a szóban forgó képet! – jelentette ki Beáta nagy kedvesen. – Ott van!

És mutatta. Valóban, a két üveglap közé erősített kép ott volt a rendes helyén, ahol lenni szokott. Oda is mentek, nézték egyik, majd másik irányból, egyikük szebben mosolygott rá mint a másik. Aztán egy idő után felegyenesedtek.

– No, köszönjük szépen a szíveslátást! – mondták mindhárman, majdnem teljesen egyszerre.

– Akkor mi nem is zavarunk tovább.

– Már mennek is? – ütközött meg láthatóan a fiatal orvosnő.

– Sajnos igen. Nagyon jól éreztük magunkat, de mint már mondtuk is, a barátnőnk, Murvai Tímea messziről jött ide csak azért, hogy lássa ezt a képet. Mert nekem még a fiammal is beszélnem kell, és Szentpétery Mária barátnőm is kíváncsi arra, hogy Levente hogyan érzi magát ebben a környezetben, hisz régi családi barátság köt össze minket. És nem kell félni, nem fogjuk elmondani senkinek, Leventének a legkevésbé, hogy ez nem az a kép, amely szegény Sanyi atyát annyira megdöbbsentette. De nem is egy digitális fénykép. Hanem valószínűleg egy olyan másolat, amelyet egy színes nyomtatóval készítettek a nagyon közeli napokban. Ha megnéznénk a hátlapját, akkor se hiszem, hogy mást mondhatnánk. Elnézést, de ezt sajnos nem lehet udvariasabban megmondani. No, Isten önnel, kedves doktornő!

És ellibegtek kifelé az ajtón. Beáta pedig gondolkozhatott azon, hogy ki is volt az a három nő, aki így, néhány perc alatt úgy keresztül látott rajta. Boszorkányok? Párkák? Görög sors-tragédiák hősnői? És még csak ki sem ejtették azt a szót, hogy hamisítás!

– ANNAK a képnek az eredetije alighanem a Mandylionnak az a példánya, amelyet még Abgar fejedelem festője készített – ezt már Leventének mondta Klári –, de az is lehet, hogy Eusebiosz is jártas volt a misztikus festészetben. Csakhogy ezt már soha nem fogjuk megtudni.

Aztán elmentek mind a hárman. Talán féltek attól, hogy többet találnak mondani a kelleténél.

Két nap telt el. Az idő egyre téliesebbre fordult. Beáta fázott, de nem volt lelkiereje fűteni. Nekiugrott reggelente nagy hévvel, de hamar elunta, s abbahagyta. Fel akarta hívni Leventét, de nem merte. Amellett azt sem tudta, hogy miért nem meri. És persze azt sem, hogy miért

cserélte ki a képet éppen akkor? Hiszen éppen Kláritól nem volt félnivalója, hogy eltünteti. Azt ugyan nem tudhatta, hogy a három nő közül kettő is szakértője a képeknek, ha különböző szempontból is. És talán a harmadik is sokat tud, csak nem beszélt. De vajon miért nem beszélt? Mit akart? Vagy éppenséggel nem akart semmit?

És mind azalatt, amíg ezeket végiggondolta, vagy éppenséggel végig sem tudta gondolni, olyan elegánsan járkált a lakásában le s fel, ahogy csak azok a nők tudnak, akik nyugodtak s vidámak. Pedig egyáltalán nem volt. Sem nyugodt, sem jókedvű.

A két gondterhelt nap után végre kisütött számára a Nap. Csak számára, mert a természetben azután sem változott semmi. Ellenkezőleg! Az esőből hó lett meg jég, vagyis először megfagyott, majd az esőt hóhullás váltotta fel. De délután csengett a telefonja és egy számára ismeretlen női hang szólt bele:

– Murvai vagyok. Egyszer már találkoztunk. Haragszik még?

Beáta azt mondta, hogy nem, és ez igaz is volt. Sőt, ha jól meggondolja, inkább az ismeretlen Murvainak lett volna oka haragudni, mert éppen ő cserélte ki azt a képet, maga sem tudja, miért. Tehát nem haragudott.

– Ebben az esetben nem bánja, ha holnap délután átmennénk egy kis beszélgetésre? Ezúttal csak ketten lennénk, Klárit otthon hagyjuk. Gondolom, nincs szükségünk a kémiai bikkfanyelvre, anélkül is boldogulunk. Úgy sem biztos, hogy mindig kellemes az anyósjelölttel találkozni – érződött a hangon, hogy mosolyog hozzá.

Beáta azt felelte, hogy Klári nála tudtával nem anyósjelölt, de ha véletlenül az lenne, akkor sem zavarná.

– Mindegy! Akkor is jobbnak gondolom, ha csak hárman leszünk. Legalább nem néznek majd párkáknak minket – újabb mosoly.

„Mi az ördög!? Gondolatolvasó ez a nő? Jó lesz vigyázni”! Azt nem tudta, nem volt honnan, hogy hiába akár a legszigorúbb vigyázás is, mert ez a nő az övénél nagyobb és jelentősebb gondolatokat is kitalált már.

Megnézte az óráját. Fél öt volt. És már sötét. Most mit tegyen? Visszacserélje a képet, vagy ne cserélje vissza? És végül is melyik az igazi? Az eredeti. Amelyet egy ismeretlen Kotlácsik rokontól örökölt jó néhány évvel azelőtt, olyan rokontól, akit soha nem látott. Sőt akkor sem, mert postán kapta a küldeményt.

Találomra kiválasztott egyet a teljesen egyforma képek közül és kitette a másik helyére. Majd megmondja az a... Murvai, ha olyan nagy fej!

Mert négy teljesen egyforma képet csináltatott azzal a temesvári fényképésszel. És jó fényképész lehetett, mert még ő sem tudta megkülönböztetni őket. Vagy tán Murvai tudja? Vagy az a festőművész, hogy is hívják? Szentpétery? A neve még ismerős is volt neki, persze, láthatta kiállításon, vagy újságban olvashatta.

No, majd elválík!

Nyugodtabb lett és vidámabb is. Este korán lefeküdt, hogy kipihenje magát másnapra, de nem azelőtt, hogy felhívta volna Talay Arankát, megkérni, hogy segítse ki másnap a rendelőben, mert vendégei lesznek, akiket nem lehet visszautasítani. Nem magyarázott többet. Talán majd utána.

Eleinte arra gondolt, hogy talán jó lenne Leventét is felhívni, megbeszélni vele valami közös programot holnaputánra, de aztán letett róla. Van arra még idő...

Éjjel két óra volt, amikor felriadt. Először nem hallott semmit, csak a testével érzékelte, hogy valami nem olyan, mint azelőtt. Aztán meghallotta. Valaki mozgott a házban. De olyan halkán, hogy valóban jó fül kellett ahhoz, hogy meghallja. Először az előszobából hallotta, majd a konyhából, s a nappaliból. Szép lassan közeledett hozzá.

Ennek fele sem tréfa! Kibújt az ágyból, s hova menjen? Elbújjon, vagy vegye fel a harcot? Visszaemlékezett arra, hogy mit tett Levente hasonló helyzetben. Az a bot most is megvan, sőt behozta a hálósobába, hogy kéznél legyen. Csak lassan, nyugodtan! Én vagyok itthon! Csendes, szinte balettlépésekben ment a nappaliba.

Ott van! Egy pici, alig látható lámpácska fényénél a KÉPET nézegeti.

Az ördög vigye azt a képet! Ha ezt tudom, visszaküldtem volna a feladónak! Nem éri meg az egész! Csigalassúsággal felemelte a botot és SUHI! A behatóló összeesik.

Beáta ugyanolyan halkán, mint azelőtt, visszahátrált a kapcsolóhoz. Még mindig a bottal a kezében, felkapcsolja a villanyt.

Egy teljesen ismeretlen nő feküdt a szoba közepén és láthatóan nem volt benne élet.

„Na, ezt jól megcsináltam!”

Mellétérdelt.

Lélegzik. És a kezében tartja a képet, de úgy, hogy még estében is vigyázott rá.

„Na ha lélegzik, kötözzük meg!” Beáta néha látott, meg olvasott is krimiket, tudta, hogyan kell csinálni. Valami öveket talált, azokkal úgy-ahogy összekötözte. Ideje is volt, mert az ismeretlen nyitogatni kezdte a szemét.

– Mi történt?

– Az, drágám, hogy betörtél ide hozzám éjnek idején, el akartad lopni a képemet, látod, ott van a kezében most is, én meg felébredtem és leütöttelek. Most meg már nem is tudom, hogy mit tegyek? Szóljak a rendőrségnek, vagy adjak neked még egyet, s elássalak a kertben?

Elég fenyegető lehetett, ahogy ott állt bottal a kezében, mert a másik azonnal elhitte, pedig Beátát majdnem elfogta a röhögés. De azért még hozzátette:

– Azt hiszem, mégis inkább az ásó mellett fogok dönteni. Egyszerűbb, kevesebb vele a macera.

Ettől aztán a másik nő teljesen felébredt. Persze mozogni nem tudott a szíjaktól. Beáta pedig szép nyugodtan, látva, hogy a kötözés jól sikerült, felhívta Leventét.

– Jaj, Levente, sajnálom, hogy megint én kell zavarjalak, de betörő járt nálam.

– És? Megfogtad?

– Dehogyan fogtam! Csak leütöttem és megkötöttem.

– Él?

– Él hát! Beszélgetünk.

– Menjek át?

– Persze! Valamit csak tennünk kell vele! Mert már tűrhetetlen, hogy az egész világ az én képemre pályázik! Mennyi idő alatt tudsz itt lenni?

– Nagyon hamar! Sanyi atyánál vagyok. Addig tartsd életben!

– Jó! – majd a nőhöz fordult: – Kér egy párnát? A feje alá! Elég kényelmetlen lehet így feküdni!

– Kérek – mondta a betörő.

– Máris! De ha megpróbál megharapni, amíg felemelem a fejét, akkor biz’ isten megint leütöm!

– Nem teszem. De szomjas vagyok! Adhatna egy pohár vizet! Kínzásról nem volt szó!

– Most már várja meg, míg a barátom megérkezik!

Valóban, Levente megérkezett.

– Még szerencse, hogy Sanyi atyánál voltam. Különben egy félórába is beletelt volna.

– Hogy van?

– Jókora sokkot okozott neki a képed, de már kilábalt. Persze... igyekszik ezentúl elkerülni.

– Őt is leütötte? – szólt közbe a reménybeli betörő.

– Nem! Neki elég volt meglátni. Mert tudja meg, hogy ez a kép olyan, mint egy Meduzafej! Kővé válik, aki meglátja! – elég mérges lehetett Beáta, hogy efféle ijesztgetésre vetemedett.

– Én nem nézegettem – szólt közbe a betörő, – fogtam és elvittem. Annyi! Illetve elvittem volna. Ha hagyta volna.

– De az Isten szerelmére – mérgeződött fel Beáta. – Egyáltalán kicsoda maga? Hogy hívják?

– Aszódi Mihaela – válaszolt helyette Levente.

– Hát te ismered?

– Ahogy vesszük. Egyszer láttam. De nem sokat beszélünk.

– És arra válaszol valaki, hogy miért akarta elvinni a képemet?

– Mert az enyém – válaszolt egyszerűen a nő, aki Mihaelának nevezte magát –, illetve a családomé. A nagybátyám szerezte annak idején.

– Mi volt a neve a nagybácsinak?

– Mihai Constantinescu. A nagyapám testvére volt. De neki nem volt gyermeke. Mihainak. Alighanem megátkozta valaki. Így került a kép az öccséhez, akinek a neve Constantinescu Nicolae volt. Tőle anyámhoz kellett volna kerüljön, de komplikációk akadtak, majd én kellett volna örököljem.

– Na ha úgy van, akkor vigye magával! Pedig higgye el, az én családomnak több jogcíme van rá! Vigye, vigye, vigye, vigye! Nem kell nekem olyan kép, amelyhez ártatlan emberek vére tapad. Levente, kötözd ki és menjen Isten hírével!

– De...

– Amit mondtam, megmondtam! Tedd már! Az enyém és én határozok! – és még jól oldalba is bökte a fiút. Levente kénytelen-kelletlen engedelmeskedett.

Mihaela tehát elment.

– És most mi lesz? – értetlenkedett Levente. – Mareszke néni délután jön a barátnőjével. Mit fognak találni?

– Nyugiiii! Még van belőle négy!

– De az eredeti?

– Az sem tudom, melyik! Olyan jól megcsinálta az a temesvári fényképész, hogy én nem tudom őket megkülönböztetni. Elhatároztam, hogy a végzetre bízom. Ki melyiket választja, az övé. Még Sanyi atya is bejelentkezett. Neki is kell egy. És még ki tudja? Hát lehet kérem, tessék! Folyton folyvást! Most meglátjuk, hogy mit is ér az a híres nevezetes istenítélet!

– Persze... Sanyi atyának azért kell, hogy megsemmisítse! Hamisítványnak tartja és veszélyesnek. Ebben egyébként igaza van. Abban, hogy veszélyes. Néhány ember már meghalt miatta.

– És most majdnem még egy. Ha egy kicsit nagyobbat ütök... Na, gyere, aludjunk is egy kicsit! Mindjárt reggel lesz és észnél kell lenni! Most nincs kedvem, sem erőm ágyat vetni neked, menj be a vendégszobába és szolgálj ki magad! ÁÁÁÁÁ – ásított egy jóízűt.

A kép

A hölgyek ezúttal nem késlekedtek. Már fél háromkor ott voltak. Valószínűleg a decemberi korai sötétedés volt ennek az oka, no meg az, hogy a sötét hónap ellenére sok megbeszélivalójuk volt.

A híres-nevezetes kép szépen ott mutatta magát a nappaliban.

– De talán először beszéljük meg egy kicsit, hogy miről is van szó. Ugyanis, a múltkor a meglepetés, inkább megdöbbenés miatt valóban nagyon hamar elfutottunk. Ehhez viszont tudnod kell (bocsánatot kérek, hogy letegezlek, de úgy könnyebben megy a duma, kérlek, hogy nyugodtan tegezz vissza! Én már tizennégy éves korom óta mindenkinek Mareszke vagyok, mondd így te is!), hogy mi, ráadásul mindketten, eleinte egymástól függetlenül, később együtt, erre a képre vadászunk. Persze különböző okból. Amelyek azonban keresztezik egymást. Ha megengeded, én kezdem:

Mint tudod, festőművész vagyok, s természetesen érdekelnek a különböző technikák. Az, amit a te képed tud, arra ma már természetesen jól kidolgozott módszerek vannak, sőt, már a szobafestők is alkalmazzák. Olyan, hogy például – de ez csak példa – borús időben a kép is felhőket mutat, tavasszal virágokat, nyáron gyümölcsöket, meg még sok mindent. Mint mondom, technikája van és önmagában nem is lenne különösebben érdekes. Csakhogy! Itt egy aránylag kicsi képről van szó, és ráadásul arckép. De még ezt is el lehet képzelni, ha egy nagyon ügyes és finomkezű festőről van szó. De ami végleg megakaszt, az az, hogy ez a kép nem a levegő páratartalmára reagál, nem is a hőmérsékletre, hanem a néző lelkiállapotára. Mármost ilyet én még nem láttam. Persze tudott dolog, a fizikusok meg a kémikusok is tudják, hogy az ember állandóan emanál mindenféle molekulákat. Szaganyagokat meg egyebeket. Amelyek változnak a lelkiállapotával. Már az Első Világháborúban megfigyelték, hogy a félős embert rendszeresebben csapja el az ágyúgolyó, mint azt, aki bátran szembemegy vele. De ez csak statisztikailag van így. Illetve volt így, mert szerencsére ma már ilyen véres háború a környékünkön nincs. Ne is legyen! Hanem ez a kép... ez nem statisztikai alapon működik. Mert minden alkalommal produkálja azt, amit tud. Ettől ijedt úgy meg a ti Sanyi atyátok, amikor látta. Hát én ezt szeretném megfigyelni. De most jöjjön Timea!

– Na! Én is elég messziről kell kezdem. Én nem vagyok festőművész, de valamikor foglalkoztam biokémiával. Itt viszont nem a szakmai múltam miatt vagyok. Hanem azért, mert Gyergyóban élek. Szentmiklóson. Ott sok az örmény vonatkozású kultúrkincs. Mivelhogy élnek ott örmények. Már nem annyian, mint régen, de még mindig meg tudnak tölteni egy templomot. És itt jön be a te képed. Én azt hiszem, sőt bizonyos fokig bizonyítva is látom, hogy ez a kép egy nagyon régi kép, vagy annak a hű másolata. Ha hallottál már valamikor a

Mandylionról. Azt a képet egy Abgar nevű edesszai uralkodó minisztere festette, aki valamikor a legenda szerint követségben járt Jeruzsálemben Jézusnál. Nem untatlak a részletekkel, a neten megtalálod, még hozzá többféle változatban is. Minket most az érdekel, hogy az a festő-miniszter, szintén a legenda szerint, egy levelet is vitt Jézushoz, az uralkodója megbízásából. Szintén a legenda szerint. Amely levélre Jézus válaszolt is. Sőt, egyesek szerint később is leveleztek még az uralkodó és Jézus. Ma már nem lehet tudni, hogy mi igaz mindebből, de Euszebiosz, az egyházatya és egyháztörténész hitt benne, sőt azt írta, hogy látta a leveleket, a kezében is fogta azokat. Később pedig lemásolta úgy, ahogy látta, szó szerint.

Mármost jó, ha tudjuk, hogy Jézus annak idején nem volt bőviben a pergamennek – pergamói bőr –, tehát a válaszlevelet annak a képnek a hátoldalára írta, amelyet róla az a miniszter festett. Ananiásnak hívták. A minisztert. Mármost! Ez a te képed, vagy az eredeti Mandylion a hátoldalán a levéllel, vagy az, amit Euszebiosz háromszáz évvel később pontosan lemásolt. Még hozzá úgy, hogy még az általa használt festési technika is ugyanaz volt, mint az eredetin. És a levél úgyszintén. Hát most mondd meg nekem, kedves Beáta: van ennek a képnek a hátoldalán írás?

– Van – felelt Beáta –, csak hogy az már nagyon régen teljesen elhalványodott. Aligha lehet ma már elolvasni.

– Te csak ne törődj azzal! Ha azt a képet foghatom a kezembe, amelyről beszéltem, akkor el fogom tudni olvasni.

– Hát! – vakarta a fejét Beáta – csak az a gond, hogy pillanatnyilag négy példány is van, tökéletesen egyformák, és én biztos, nem az leszek, aki meg tudja őket különböztetni. És majdnem biztos, hogy te sem.

– Akkor lássuk!

– Várjatok! Behozom a másik hármat is!

És szépen letette azokat is egymás mellé.

És aztán... Murvai asszony odament a képekhez és egyetlen pillanatnyi tétovázás nélkül megfogta az egyiket.

– Ez az!

És Beáta olyat látott, amelyet még soha. Mert a régen elhalványodott írás élesedni kezdett és nem több, mint öt másodperc után előttük állt teljes eredeti szépségében. Vagyis úgy, hogy a lap tetején valami szöveg volt kék betűkkel, alatta pedig egy másik, rövidebb sorokkal, mintha vers lenne, égővörös betűkkel.

– Na látod? Csak a szeretet kellett hozzá és a komoly érdeklődés!

– De valami ismeretlen nyelven van! Ki sem tudom olvasni!

– Nem baj! Tudom én! A felső rész Euszebiosztól származik és görög nyelven van, az alatta levő pedig, ami vörössel van, nem egyéb, mint az a bizonyos „Jézus levél”. Amiről annyit beszélnek mostanában. Egyébként ez is azt bizonyítja, hogy nem közvetlenül Jézus írta, hanem Euszebiosz másolta. Csak nagyon pontosan. Még a festési technikát is pontosan utánozta. Ó! Hogy ne gondold, hogy boszorkány vagyok, közlöm, hogy ez a példány pergamen. A többi... papír. Hát a papír nem valószínű, hogy kibírt volna ezerhétszáz évet. Na, akkor folytassam!

A római katolikus egyház hivatalos véleménye szerint ez hamisítvány, amit később hamisítottak bele az Euszebiosz-féle egyháztörténetbe. Az örmény egyház viszont szentnek tekinti ezeket az iratokat. Mármost, azt hiszem, hogy te magad is meg tudod állapítani, hogy hol van

az igazi helye egy ilyen relikviának? Ott, ahol hamisítványnak tekintik és igyekeznek elpusztítani? Vagy ott, ahol valódi becsben áll?

– Az örményeknél – lehelte nagyon halkán Beáta.

– Látom, felfogtad. Na most, az igazi nehéz kérdés: mit kérsz érte? Mert jogilag már a te tulajdonod. Örökség. Szóval?

– Semmit! Vigyétek el innen! Nagyon veszélyes! Annyian pályáznak rá, hogy ha egyszer egy kemény férfi, talán bérgyilkos, érte jön, és véletlenül nincs itthon Levente, akkor még talán az életembe is kerülhet. Már voltak emberek, akik erőszakos halált haltak érte. Nem tudom, hogy kik és mikor, de Levente tud valamit róluk. Hát vigyétek! Nekem bőven elég a három másolat. Még azok körül is odaadok egyet Sanyi atyának. Égesse el, vagy tegyen vele, amit akar, csak engem hagyjon ki belőle!

Minek örül az ÚR?

Aztán látható lett, hogy a hölgyek mégsem tudnak világosban távozni. Mert amikor már éppen cihelődtek, befutott Sanyi atya. A két vendég addig nem ismerte, de sokszor hallottak róla, s annak megfelelően nagyon kíváncsiak is voltak rá. Annál jobban ismerték azt, akit magával hozott, vagyis Leventét. A mérnök ugyanis elment már reggel, sőt mintha meg is lett volna sértődve egy kicsit. De annyira nem, hogy vissza ne jött volna a pappal.

– No, atyám, itt van a képe! Azt tehet vele, amit akar! Csak hát, talán jobb, ha nem éppen itt szemetel a darabjaival.

A pap jól megnézte a képet és felvidult. Attól, amit látott. Mondta is:

– Látják? Milyen szép! És most nem haragszik! Majdnem mosolyog. – A nők nemcsak majdnem, de valóban mosolyogtak is. – Ez gondolom, azért van, mert azóta... én is eléggé megváltoztam. És lám, a hátlapján az írás is! Milyen szép! Kár, hogy nem tudom az egészet elolvasni! Csak a tetején a kéket.

– Maga a levél szír nyelven van írva – vetette közbe Murvai asszony.

A pap folytatta:

– Azért ne gondolják, hogy én csak ültem a babérjaimon az eltelt időben! Nyomozgattam egy kicsit. Azt hiszem, sikerült nagyjából megfejteni az egésznek a történetét. Persze csak a középkortól kezdve.

– Az atya tud nyomozni?

– Persze, hogy tudok. A dédapám tanár volt a bukaresti rendőrákadémián. Másképp hívták akkor (az akadémiát, nem a dédapámat), de nekem így kedvesebb. Tudják... a filmsorozat után.

– És mire jutott?

– Elmondhatom, ha kíváncsiak rá.

– Hát mondja, ne csigázzon!

– Igazuk van, valóban megér egy... beszélgetést – vigyorgott a pap. Aztán el is kezdte a fahangjával:

Ami az ókori történetét illeti, nem én vagyok az illetékes annak eldöntésére, hogy írt-e Jézus levelet, sőt leveleket VI. Abgar edesszai fejedelemnek, bár tagadhatatlan, hogy a kereszthalál

és feltámadás után egy apostol, Taddeus, elment az edesszai udvarba. Hogy mit tett, mit nem tett ott, azt nem tudjuk, de az biztos, hogy ott volt, s ott is maradt. Aminek eredményeként az egész ország keresztény hitre tért. Ma is úgy tekintik az örményeket, mint a legrégebbi, még ma is létező keresztény népet.

(Murvai asszony szorgalmasan bólogatott.)

Folytatva tehát, ez a kép s a hozzá tartozó levél alighanem az a másolat lehet, amelyet Szent Euszebiosz egyháztörténész atya készített a nagy művéhez. Megint nem tudom eldönteni, hogy tévedett-e, vagy sem. (A kép egy kicsit elsötétült, de csak pillanatokra. Senki nem vette észre Sanyi atyán kívül.) Annyi biztos azonban, legalábbis annak látszik, hogy körülbelül hétszáz évnyi kihagyással Marie de Champagne udvarában találjuk, ahova a Toulouse-i gróf ajándékként került. Tudvalevő, hogy a Toulouse-i gróf a kataroknak a védelmezője volt akkor és még sokáig. Katarok, valdensek, albigensek. Többféle néven nevezték őket, ezek talán a legismertebbek. Toulouse grófja alighanem nászajándékként küldte azt az iratot a hercegnőnek, leendő grófnénak, Henry champagne-i gróffal kötött házassága alkalmából. Nagy becsben lehetett az akkoriban. Az irat persze, nem pedig a házasság. Amely annak idején legtöbbször érdekből, politikából köttetett. A gróf, miután csinált neki négy gyermeket, dolgvégezetten el is ment az éppen időszerű kereszties hadjáratba. Ahol szerencsésen meg is halt. Illetve... tudomásom szerint ott csak megbetegedett, de még haza tudott menni, s otthon halt meg.

A grófné egyedül maradt egy óriási birtok úrnőjének, amely alighanem rettenetesen sok munkával járhatott, de feltétlenül bele kellett állni a gyermekek érdekében. Szórakozás semmi, pihenés semmi. Erős asszony lehetett! Nem bírálhatjuk, ha – talán – elkezdődhetett valami időleges szerelem az akkor már híres költővel. No, a lovagi szerelem eléggé divatos volt akkoriban, majdnem kötelező, csak egy bökkenő volt. Chrétien de Troyes mester nem volt nemes. Polgári származás volt, mint tudjuk. És ha nem lett volna egyéb célja, mint szerelmes verseket írni az úrnőhöz, meg imitt-amott egy szalagot, kendőt kapni tőle emlékebe, akkor nem is lett volna semmi baj. Csak hát, a költő úgy látszik, telhetetlen volt. Ilyenek vagyunk mi, férfiak – a pap nagyot sóhajtott, mintegy rezignáltan, minthogy ő még csak telhetetlen se lehet –, sosem elég nekünk, ami van. Hallhatott valamit, vagy csak kitalálta azt a történetet a catalaunumi csatáról, s Edekonról, ma már nem tudhatjuk. De úgy látszik, el is indult az akkori Magyarországra, bizonyítani előkelő származását. Magyarországon akkoriban III. Béla uralkodott, nagy harcos, jó humorú ember, aki: „egye fene alapon” úgy gondolta, hogy miért ne adna annak a költőnek egy kutyabőr? Főleg, hogy a költő értékes ajándékot is hozott, a francia királylány részéről. (VII. Lajosnak volt a lánya, méghozzá elsőszülött, ami nagy szó volt akkoriban). Ami nem más volt, mint ez a kép s az írás.

Az az ajándék aztán bekerült a királyi kincstárba, sok egyéb limlom kacattal együtt. Nem figyelt rá senki. Időről időre leltárazták, megnyugodtak, hogy még megvan, s attól kezdve a következő esedékes lajstromozásig nyugalomban volt. Még akkor sem történt vele semmi különös, amikor szűkösebb idők jöttek. A töröknek sem kellett, mert nem aranyból volt.

Így dekkolt évszázadokon át, amikor az ezerkilencszáztizenkilences múzeumrablás idején egy román közkatona, Gheorghe volt a neve, magához vette hadizsákmányként. Még valami egyéb tárgyat is vett, az sem volt valami óriási érték az akkori látszat szerint. Ez a Gheorghe különben is egy rendes, jólelkű ember volt, a tárgyat gyermekjátékszernek vette magához, az írás/kép meg párnául szolgált a másik számára.

Volt azonban annak a katonának egy felettése, aki vele ellentétben a műveltebb réteghez tartozott. Constantinescu Mihai volt a neve. Ő vagy azért, mert fájt a foga arra a hadizsákmányra, vagy egyszerűen csak azért, mert úgy vélte, hogy minden zsákmány csakis az államot illeti – ma is léteznek efféle emberek – lelőtte azt a szegény Gheorghét. Szemtanúk mondták, mert szemtanú mindig akad, még akkor is, amikor senki nem hiszi el, hogy volna, tehát ők

mesélték, hogy előzetesen nagy veszekedés volt a két katona, tiszt és közlegény között, amely végeztével a tiszt elviharzott. De nem messzire, hanem csak a közeli házig. A ház mellől, fedezékből föbe lőtte azt a szegény katonát. Rendesen vadászott rá, mintha nyúl lenne.

Aztán a tárgy, egy kis játékkorona volt, és az irat útja különvált egymástól. A tárgyat magával vitte a gyilkos, ki tudja, milyen okból, az iratot viszont nem. Vagy fordítva, én már nem emlékszem. Mivel aztán, egy idő múltán, korona és irat megint összetalálkoztak. A tiszt addigra elvált a feleségétől, aki nem volt más, mint annak a gazdának a lánya, akinek a háza mellett a gyilkosság megtörtént. Az iratot még a feleségének akarta hagyni, de ő visszaadta, hogy nem kell neki olyan kincs, amelyhez vér tapad.

Mert volt még ott rondáskodás bőven. Na igen! Valóban! A koronát vitte magával Constantinescu Mihai, az iratot pedig a gazdánál hagyta. Most már emlékszem. Akkor Paczolay, így hívták a gazdát, betette azt az iratot egy bankba a lánya számára. Ez mind a kommunizmus kezdetén volt. Igen! Annak a banknak az igazgatója elküldte az értékeit – banki iratok, stb. – külföldre, menteni, ami menthető. Az emberét, aki vitte, később letartóztatták, sokat ült börtönben. Na, így került vissza Constantinescuhoz az irat. Igen. A bankigazgató szívrohamban meghalt, amikor megtudta, hogy elfogták az emberét, a lányát pedig megmérgezték. Igen ravaszul, gombával. Ez is a Constantinescu lelkén szárad. Valószínűleg azt hitte, hogy tud valamit az a lány a történetekről. Pedig nem tudott semmit. Na! Eddig a horror.

– És az irat? Hogy került éppen hozzám?

– Az már nagyon egyszerű és nincs benne semmi kalandos. A Paczolay uram lányának a későbbi, második férje, Kotlácsik rokonság volt. Gyermekük pedig nem lettek, csak a férjnek volt egy nevelt lánya, Barta Ágnes. A férje után Talay. De a Gazda, akinek az apja volt az a banki küldönc, úgy vélte, hogy a Kotlácsik rokonság közelebbi. Ő ugyanis tudta, hogy a rádiós Kovács anyai ágon a Kotlácsikékhöz tartozik. Tudjátok, AZ a bizonyos gazda!

Bólogattak.

Csak Beáta ingatta a fejét oldalirányban. Meg is szólalt:

– Ezek szerint Talay Aranka, a kolléganőm, szintén jogosult lenne egy példányra.

– Ez bizony lehet...

– Szerencsére még van másolat.

Mareszkét azonban egészen más érdekelte. Persze, művész lévén, leginkább az emberi vonatkozás.

– Na és a költő? És a grófnő?

– No, ez érdekes! – mondta Sanyi atya. – Az történt, hogy amikor a mester a keleti útjáról a hazájába visszaérkezett, ott éppen az volt a nagy hír, hogy Marie de Champagne férjhez készül menni flandriai Fülöphöz. Chrétien mester pedig, bár akkor már használhatta volna a lovagi címet, nem élt vele, tudtommal egyszer sem. Hanem az azután megírt műveit már nem a régi úrnőjének ajánlotta, hanem sziléziai Fülöpnek. Hogy aztán a kétféle Fülöp ugyanaz a személy-e, vagy nem, azt én már nem tudhatom. A grófnő házasságából egyébként nem lett semmi. Ezt sem tudom, hogy miért.

– És... a költő és a grófnő? Az utóéletükről tudsz valamit? Maradt valami kapcsolat köztük? – kérdezte Mareszke, akit, mint művészt, szörnyen érdekelt az emberi vonás. Lehet, hogy meg is akarta festeni.

De az atya elcsendesedett. Talán ő is elgondolkozott a kérdésen. Vagy a válaszon. Aztán:

– Nos, erről nem szólnak a krónikák... De minden szerző tudomása szerint olyan szoros emberi kapcsolat volt köztük, hogy elképzelhetetlen, hogy ne maradt volna abból valami ké-

sőbbre is. Csakhogy akkoriban az emberek az ilyesmit a költészet körébe utalták. Általában... – tette hozzá. Majd figyelmeztetően felemelte az ujját: – De! Én azt mondom, hogy volt! – vágta ki diadalmasan a papocska –, mert úgy tartják, hogy a költő ezerszázkilencvenegyben meghalt. És néhány évre rá Marie de France (így is szokták nevezni) kolostorba vonult, ott végezte életét. Akik még emlékeznek a Mária-Krisztierna és Bocskai István történetére, elvégre itt van Szentjobb a szomszédságban, azok tudják, hogy mire gondolok.

A társaság elhallgatott. Emésztették a hallottakat. Majd jóval később szólalt meg Beáta.

– No, jó sötét este lett! Ma már ne menjetek sehova! Van itt vendégszoba, nagy is, kényelmes is. Jól el lesztek benne. Persze ez Sanyi atyára nem vonatkozik, mert neki csak a szomszédba kell mennie.

– Te pedig – fordult Levente felé –, alighanem meg kell elégedj azzal, hogy megosztod velem a szobámat! De ne csintalankodj! – tette hozzá alig hallhatóan – azt hagyd rám! De – tette még hozzá –, észrevetted, hogy az atya példánya is éppen úgy váltogatja a színét és az arckifejezését, mint az eredeti? – és önkéntelenül (vagy tán akarattal?) közelebb húzódott a férfihoz. De meg is rázkódott ugyanakkor, valószínűleg a Kép változásainak okára és módjára gondolva.

Alighanem eszébe véste, hogy úgy járhat, mint Marie de Champagne az ő költőjével.

Hazafelé menet Mareszke útba ejtette a mi vigyázóvári házunkat. Persze el is vártuk tőle. Hozta magával az új ismerősét is. Timea magas, konzervatívan öltözködő, fekete hajú nő volt, a fekete haját egyszerűen, ahogy mondani szokták: „lenyalva” viselte. Egészen tudós kinézete volt. Ráadásul egy eléggé férfias divatú szemüveg is volt rajta.

Amíg ők elmesélték a Hegyközben esett dolgokat, betoppant Agács Tibi is. Valami iskolai dolgot akart megbeszélni, már nem tudom, de lehet, hogy ő sem tudta, Kláriver-e vagy velem. Az új vendéghölgyet nem nagyon méltatta figyelemre, legalábbis eleinte. Ez annál is inkább feltűnő volt, mivel Mareszkrét akkor már jól ismerte és nem csak a festményei után.

De azért lopva oda-oda pillantott, mint aki hisz is a szemének, meg nem is. Aztán egyszer csak felbátorodott és megkérdezte:

– De hiszen te... meghaltál?

Az új vendég szélesen elmosolyodott, s akkor egyszeriben a régi lett.

– Amint látod, élek. De sebet csak egyet tudok mutatni neked, amibe az ujjadat beledugjad!

– De jó! Hogy élsz! Hogy sikerült átvészelned?

– Egész jó orvosok vannak ott Nantesban. De azért... valakinek nagyon nem tetszhetett, hogy én azzal a könyvvel, s azzal az egész eseménysorral foglalkozom. Ha egyszer meglótt. Vagy az még a régi dolgaim miatt volt? Nem tudom, de megnyugtatóbb lenne!

* * *

Halálosan beteg a társadalom, amelyben élni vagyunk kárhoztatva. És azok a hordák, amelyek éppen előzőnk az agóniájában cafatokra széteső eddigi világot, nem fognak új emberséget építkezni magukból, mint tették azt a kétezer évvel ezelőttiek. Mégpedig egyszerűen azért nem, mert a mozgásuk nem természetes erőkből fakad, hanem sötét lelkű, sunyi banditák ravasz provokációjának következménye. És ez bizony érvényes minden jelenkori beözönlésre.

Mărdărescu és Mosoiu tábornokok egész életükben azt hitték, hogy ők hódítanak. Abban a hitben haltak is meg. Soha nem tudták meg, honnan is tudhatták volna, hogy ők csak egy rejtőzködő, embertelen hatalom suttymában kiadott parancsát követik, szenvedést okozva nemcsak az elárasztott területek népeinek, de a sajátjuknak is. És azóta is minden utódjuk még rátette erre a történetre a saját hazugságait, elfedve azokkal az eredeti célt: a tisztaságot, az

emberséget pusztítani, ahol csak lehet. Előjátékot adva tettükkel egy későbbi, éppen begyakorolt, sokkal piszkosabb invázióknak.

Csak a mérték különböző. Az eredmény ugyanaz. Hatalmas területek sivataggá tétele. Kultúra? Civilizáció? Ahhoz semmi köze, hacsak az elpusztításához nem. Látom? Nem látom mindennek a végét? Egyáltalán, van ma igény, ha nem is éppen megváltásra, mert az hiú remény lenne, de legalább a lassítására annak a folyamatnak, amely évtizedek óta zajlik és senki nincs, aki látná a végét? Mondjuk, most éppen felerősödött, de eddig is létezett.

Az élet, a puszta létezés persze megmarad. Részben. Mint búvópatak a sivatag homokja alatt, a századok során ráakódott szar és mocsokréteg alatt, megpróbál majd valahogy túlélni. Titkon dolgozva a világ, s az emberiség javításáért. Meddig? Elvégre még mindig benne vagyunk a Kisgömbök bendőjében. És ki tudja, meddig leszünk még benne?

Karcaghoz közel még ma is megvan az a tanya, amelyről ebben a történetben szó volt már. Igaz, hogy ma nem az a család a tulajdonosa, amelyik akkoriban volt. De az út mellett, egy bokros hely szélén, kökénybokrok társaságában, még ma is megvan az a régi sírhely. Igaz ugyan, hogy azt a fakeresztet, amely ott volt, rosszindulatú kezek többször is kitépték az idők folyamán, de mindig új lett helyette. Utóbb valaki egy rendes sírkövet állított a helyébe. Az már megmaradt.

A felirat sokáig csak egyszerűen annyi volt, hogy:

GHEORGHE.

1919.

Aztán, ez már valóban a legutóbbi hetekben volt, valaki felvésetett rá még egy mondatot. Ezt:

„Most be kell töltenem mindazt, ami végett elküldettem...”

És néhány nap elteltével ugyanaz a szöveg román nyelven is megjelent.

Hogy ki volt Gheorghe a valóságban? Ki által küldetett és mi célból? Ennek tudása rejtve maradt előttem. Nekem mindössze az volt a dolgom, hogy erőmhöz és tehetségemhez mérten leírjam azt, amit erről a történetről tudok jól, avagy rosszul.

Mondják, hogy az ÚR jobban örül egy megtért bűnösnek, mint egy olyannak, aki soha nem vétkezett ellene. Ennek a mondásnak az értelmét sokan nem tudják, sőt lázadoznak is ellene. Pedig a magyarázata nagyon egyszerű. Földhözragadt emberi logikával is könnyen belátható. Hiszen minden ember, aki ideiglenesen rossz útra tévedt, a megtéréssel nemcsak a jókat erősíti, de ugyanakkor eggyel csökkenti is a gonosz seregeit.

Embernek maradni egy embertelen helyzetben, segíteni megkeresni egy eltévedt kislányt, mint Gheorghe tette annak idején, kétségkívül óriási érdem. És ha már veszve van, odaülni egy vadidegen ember mellé, akinek jószerével a nyelvét sem érti és úgy próbálni vigasztalni, az sem kicsiség a mai-tegnapi világban. De ha inkább csak a halálával tér meg? Akkor meg példát ad a következő nemzedékek számára.

Hát nagyon szeretheti az ÚR azt a Gheorghét!

VÉGE

Marosvásárhely
2020. szeptember 07.